

نهیئیه گانی

بارزان

دکتۆر ئیسماعیل ئەردەلان

وەرگیڕان و ئاماده کردنی

رەنجبەر شەوکهت پیرانی

دەستە ی ئیئسکلۆپیدیای پارتی دیموکراتی کوردستان

- ناوی کتیب: نهپنییه کانی بارزان
- نووسینی: دکتۆر ئیسماعیل ئه‌رده‌لان
- وه‌رگیڕان و ئاماده‌کردنی: په‌نجبه‌ر شه‌وکه‌ت پی‌رانی
- پید‌ا‌چوونه‌وه‌ی: که‌ریم قادر - د. سه‌نگه‌ر حاجی - سه‌بری عه‌بدو‌لا قادۆ
- ساڵ و شوینی چاپ: ۲۰۲۲ - هه‌ولێر
- چاپخانه: رۆکسانا
- تیراژ: ۲۰۰۰

له به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیبخانه گشتیه‌کان / هه‌ریمی کوردستان
ژماره‌ی سپاردنی (۵۴۳) ساڵی ۲۰۲۲ پید‌راوه‌.

پیشکەشە بە

گیانی پاکی ریبەری بزوتنەوہی رزگاربخوازی کوردستان
سەرۆک مستەفا بارزانی

ئەو شۆرشگێرانە ی لە پینا و گە یاندنی گە لە ژێردەستە کان بە
ئامانج، گیانی خۆیان کردە قوربانی

ہەموو ئەو نووسەرانە ی بۆ گە یاندنی دەنگی کیکراوی گە لە
بەشمەینەتە کان، دێرئیکیان خستە سەر کاغەز

باوکی روحی و نه ته وه پی
سه رۆک مسته فا بارزانی

هه و النامهه كئيب

پېړست

- ۹ ----- پروونکردنه ووهه په کی پېړست
- ۱۳ ----- نهیښه کانی بارزان
- ۱۶ ----- با چه ند سالیك بگه پړینه ووه دواوه
- ۱۸ ----- چه ند وشه په ك له باره ی بارودوخی بارزان
- ۲۰ ----- ٹاکاری مه لا مسته فا
- ۲۲ ----- ٹاماده کاریه کانی شوړش
- ۲۳ ----- حزبی هیوا
- ده ستیوه ردانی ده وله تی ئینگلیز - كهوتنی کابینه - سه ركوتکردنی
- ۲۴ ----- شوړش - پړولی ماجد مسته فا
- ۲۸ ----- گوښه په ك له سیاست
- ۳۰ ----- دوو پیاوی گیانفیدا
- ۳۲ ----- عزه ت عه بدولعه زیز
- ۳۳ ----- به ره و بارزان
- ۳۴ ----- شوړشی دووه می بارزان، لیژنه ی ئازادی
- ۳۶ ----- بهرنامه ی لیژنه ی ئازادی
- ۳۷ ----- فهرمانی نهیښی ژماره ۱
- ۴۰ ----- په یوه ندی لیژنه ی ئازادی له گه ل حزبه کوردییه کان
- ۵۸ ----- ئه و یاداشته نه ی پیشکشی نوینره سیاسییه کان کراون
- ۶۲ ----- به یاننامه کان
- ۶۷ ----- هه نگاهه کانی لیژنه ی ئازادی له لایه نی له شکرییه ووه

- ۷۰ ----- چەند دىدارىك ■
- ۷۳ ----- پاشگەزبۈۈنەۋە ■
- ۷۴ ----- بەدۋاى چارەنووسدا ■
- ۷۶ ----- بېرىرى لېژنەى ئازادى - گەرپانەۋەى ئەفسەرەكان ■
- ۷۸ ----- ھەلگەرپانەۋەى پلان ■
- ۸۱ ----- شوپشى دوۋەمى بارزان - ۱۰ى ئابى ۱۹۴۵ ----- ■
- ۸۳ ----- پلانەكە جىبەجى كرا ■
- ۸۴ ----- چارەسەرى كۆتايى ■
- ۸۹ ----- شەرى بادلىان - بەرەى رۆژھەلات ■
- ۹۰ ----- شەرى نەھلى - بەرەى باشوور ■
- ۹۳ ----- شەرى ھاودىان و مەزنى - بەرەى رۆژھەلات ■
- ۹۴ ----- شەرى ھەرنى - بەرەى رۆژئاۋا ■
- ۹۶ ----- شەرى چىاي پىرس و پاشەكشەى ھىزى بارزان ■
- ۹۹ ----- پاشكۆى زانىيارى و پىناسەكان ■
- ۱۰۹ ----- دەقى لەبەرگىراۋەى "اسرار بارزان" بە زمانى فارسى ■

روونکردنه و هیه کی پیویست

له باره ی پهرتووکی (اسرار بارزان) هوه

پوژی ۸ ی ئاداری ۱۹۴۵ یه کهم ژماره ی ههفته نامه ی "کوهستان" له شاری سنه ی پوژه لاتی کوردستان ده رچوو، د. ئیسماعیل ئهرده لان خاوه ن ئیمتیا ز و سه رنووسه ری ههفته نامه که بوو، ههفته نامه که له ماوه ی نیوان ۸ ی ئاداری ۱۹۴۵ تا ۳ ی ئاداری ۱۹۴۷، ههشتا و چوار ژماره ی به ههردوو زمانه کانی کوردی و فارسی لیده رچووئرا.

له نیو بابه ته کانی ههفته نامه ی "کوهستان" که کاری له سه ر و شیا ری بی ری نه ته وه یی کوردی له بواره جوړاو جوړه کان ده کرد، جگه له گرینگیدان به پوژه لاتی کوردستان، پشتگیری له کوردانی باشوور و باکووری کوردستانیش ده کرد، گوښه ی "اسرار بارزان" که به زمانی فارسی و له لایه ن ئیسماعیل ئهرده لانی سه رنووسه ری ههفته نامه که وه نووسراوه و به پوختی باس له رووداوه کانی شوپشی دووه می بارزان و چاره نووسی شوپشه که ده کات، له گرینگترینی ئه و بابه تانه ن.

گوښه ی "اسرار بارزان" له شیوه ی زنجیره وتار، له سیژده ژماره دا، له ژماره ۶۷ ی ریکه وتی ۲۸ ی تشرینی یه که می ۱۹۴۶ تا ژماره ۷۹ ی ۲۰ ی کانوونی دووه می ۱۹۴۷ بلاوکرایه وه. دواتر ته وای سیژده وتاره که له لایه ن ئیسماعیل ئهرده لانه وه کوکرایه ته وه و له شیوه ی نامیلکه یه کی سه ربه خو له ئاداری ۱۹۴۷ له شاری تاران بلاوکرایه ته وه.

وهک بهرچاو روونیهک له باره ی په یوه ندی د. ئیسماعیل ئهرده لان به

سەرۆك مستەفا بارزانىيەو، دەبى بگوترىت، د. ئىسماعىل ئەردەلان و د. عەبدولھىسەين ئەردەلان لە سالى ۱۹۴۴ەو پەيوەندىيان بە (ژ.ك)ەو ھەبوو ە لە كاتى دەركردنى ھەفتەنامەى "كۆھستان" یش پشتگىرى ئەو حزبەيان كىردوو، سالى ۱۹۴۷ دواى كەوتنى كۆمارى كوردستان لە مەھاباد، ئەوكاتەى سەرۆك مستەفا بارزانى و ھەقئالانى بەمەبەستى دانوستان سەردانى تاران دەكەن، د. ئىسماعىل ئەردەلان لەوى چاوى بە سەرۆك بارزانى دەكەوئت و ھەر لەوى كىتئى "اسرار بارزانى" پئشكەش دەكات، لە بەلگەنامەى كى نەئىنى "ساواك" دا كە لە ۶ تەمووزى ۱۹۶۱ بلاكراو تەو، دەردەكەوئت د. ئىسماعىل و ھاوئىكانى دواترىش پەيوەندىيان بە سەرۆك بارزانىيەو ھەر ماو، لە بەلگەنامە كە دا ھاوئو:

"بەم دواىيە زانىارىمان دەستكەوتوو كە "كۆمىتەى كوردستان، جەبەھى مىللى" پەيوەندىيان لە گەل مەلا مستەفا دروستكردوو، ئەو كۆمىتەى بەردەوام لە مالى عەبدولھىسەين ئەردەلان و ئەندامانى تر كۆدەبنەو و لە رىگائى مەھابادەو پەيوەندىيە بە مەلا مستەفاو دەكەن.

سالى ۱۹۵۲ "كۆمىتەى كوردستان" دروستكرا، ئەندامانى كۆمىتە كە برىتئىن لە: دكتور سەنجابى، دكتور عەبدولھىسەين ئەردەلان - پارىزگارى كرماشان، ناسر عەلى قولى ئەردەلان - پارىزگارى ئازەربايجانى پۆژھەلات و پۆژئاوا، دكتور ئىسماعىل ئەردەلان جىگرى وەزىرى كشتوكال كە لە سەردەمى كابىنەى دكتور موسەدق ئەم پۆستانەيان ھەبوو."

له باره‌ی وه‌رگيرانى په‌رتووكى (اسرار بارزان) هوه

دواى بلاوكردنه‌وه‌ى وتاره‌كانى "اسرار بارزان" له هه‌فته‌نامه‌ى "كوهستان" و دواتر بلاوكردنه‌وه‌ى له شيوه‌ى ناميلكه‌يه‌كى سهربه‌خو به هه‌مان ناو، ساى ۱۹۵۹ ناميلكه‌كه له شيوه‌ى په‌رتووك له‌لايه‌ن مه‌عرووف قهره‌داغيه‌وه به ناوى "بارزان و نهينيه‌كانى" له زمانى فارسىيه‌وه وه‌رگيردراوه‌ته‌وه سهر زمانى كوردى و بلاوكراره‌ته‌وه.

به‌هوئى گرنگى و بايه‌خى په‌رتووكه‌كه چ له‌رووى زانىارى ميژووويه‌وه، يان كوئى سهرچاوه‌كه، وه‌ك ده‌سته‌ى ئينسكلوئيدىاى پارتى ديموكراتى كوردستان، سهره‌تا ويستممان وه‌رگيرانه‌كه‌ى مه‌عرووف قهره‌داغى، له‌رووى رينووس و زمانه‌وه بكه‌ين به‌و كوردىيه‌ى ئه‌مپرو به‌كاردى و بلاوى بكه‌ينه‌وه، به‌لام دواى به‌راوردكردنى به ده‌قه فارسىيه‌كه، بو‌مان ده‌ركه‌وت په‌رتووكه وه‌رگيردراوه‌كه له زور شوين جياوازى له‌گه‌ل ده‌قه فارسىيه‌كه‌دا هه‌يه و له‌ژير كاريگه‌رى شوپشى ۱۴ى ته‌مووزى ۱۹۵۸، سهركرده‌ى شوپش عه‌بدولكه‌ريم قاسم و گه‌رانه‌وه‌ى سه‌روك مسته‌فا بارزانى و هه‌قالانى له يه‌كيتى سوڤيه‌ت وه‌رگيردراوه و نووسراوه‌ته‌وه، زور بابته‌يشى بو زيادكراوه كه له ده‌قه فارسىيه‌كه‌دا نيه‌.

له‌م سو‌نگه‌يه‌وه وه‌ك ده‌سته‌ى ئينسكلوئيدىا بريارماندا، له سهره‌تاوه جاريكى تر ده‌قه فارسىيه‌كه وه‌ك خوئى وه‌ربگيرينه سهر زمانى كوردى، له وه‌رگيرانى په‌رتووكى "اسرار بارزان" كه ناوى كوردى "نهينيه‌كانى بارزان" مان لينايه‌وه، به يارمه‌تى هه‌قالانى زمانه‌وانى ده‌سته، هه‌ولماندا وه‌رگيرانه‌كه‌مان وي‌نه‌يه‌كى راسته‌قينه‌ى ده‌قه فارسىيه‌كه بيت به‌بى زياد و كه‌م، ياخود گوپىنى ئه‌و ده‌سته‌واژانه‌ى له ده‌قه فارسىيه‌كه‌دا به‌كار هاتووه، ته‌نبا

ئەوئەنەبىي كە پاشكۆيەكى زانىارىمان بۆ وەرگىپرانەكە زيادكردووه و تىيدا پىناسەي كەسايەتى و پرووداوه پىويستەكائمان بۆ خوئنەر كرددووه. لە بەشى دووهمى پەرتوو كەش دەقى فارسى پەرتوو كى "اسرار بارزان" مان داناوئەتەو، بۆئەوئەي سودى زياترى بۆ خوئنەر و توئزەران ھەبى.

لەكوئاييدا ھىوادارىن بەم كارەمان خزمەتتىكى بچوو كى نووسىنەوئەي مېژووئەي خەباتى رزگاربخوازى گە لەكەمان، خوئنەرەران و پەرتوو كخانەي كوردىمان كرىت.

دەستەي ئىنسكلۆپىدىا

۲۰۲۲- ھەولير

ھەوئانامەي كىتئپ

نهنییه کانی بارزان

ده لاین، "دواین شهری جیهانی" له پیناوی ئازادی بهرپابوو. ده لاین، ئەو هه موو کوشت و کوشتاره، ئەو هه موو زیانانه بو ئەوه بوون، تا شهیتانی داگیرکاری و خو بەزلزانی، دنیای شارستانیەت جیپهیلن.

ده لاین، دهوله ته بهه یزه کان له گه ل یه کتری بوون به هاوبه لاین و هاوپه یمان، تا بو جیهانی بسه ملینن که "به نی به شهر" به رامبه ر سه رکوتکردنی داگیرکار و ئەو که سانه ی ده یانه وی به پشتبه ستن به هیز مافی نه ته وه لاوازه کان ژیر پی بخهن، له هیچ فیداکاریه ک تا گه یشتن به ئامانج سلناکاته وه.

ده لاین، له مه ودووا ریز له مافی نه ته وه بچوو که کان ده گیری و دادپه ره وه ری کۆمه لایه تی ده چه سپیتری.

به لام داخو له وه موو به لاینانه ی هه موو پوژی له زمانی فه رمانه وایانی گه وه ی جیهان ده بیستین و هه ریه که یان بو پیشکه وتن له رکابه ره کانیا، دروشم، وتار و به یاننامه کانیا چه ورتر و جیهانه سه ندتر ده که ن، تا ئیستا هیچ راستیه ک بینراوه؟

ئایا تا ئەمڕۆ هیچ کام له م دهوله ته گه ورانه پشتگیری راسته قینه یان له هیچ کۆمه لیکی بچوو ک کردووه؟

ئایا نه ته وه لاوازه کان تا ئەمڕۆش شتی ک بوونه جگه له یاری دهستی ولاته گه وه ره کان و ئامرازیکی که م و زۆر کاریگه ر بو شهر و کوکردنه وه ی سامانی زیاتری ئەوان؟

ئایا ده سه لاتداره گه وه کانی جیهان به راستی پینان وایه، دروشمه

فرىودەرەكانيان، له دۆ و دەروونی خەلكانى زۆلم لىكراودا جىگايان گرتووه و
بروادهكەن كه ئەم پياوه گەورانە بەراستی خەمى ئەوانیانە؟ ياخود ئەزموونی
تالی رابردوو دیننهوه بیری خۆیان و له گەل هینانی ناوی "ئازادی و
دادپەرورەری كۆمهلايه تی" به بزیه کی ئازاربه خشهوه یادهوه ریه شومه کانی
رابردوو به چاوی سیاسه تمه داره دلسۆزه کاندای دهده نه وه؟

ئەم دنیایه عه جیب ئالۆز بووه، هه موو شتیک پرووی راستی خووی
له دهست داوه، راستیه کان بهرگی شهرمه زارییان به بهردا کراوه، ئەگەر
لاوازیك داوای مافی راسته قینهی خووی بکات و ئەم داواکارییه له گەل
به رژه وه نیدی به هیزه کان تیکنه کاته وه، ئەوه داواکارییه کهی به شیوه یه ک
دهرده خەن که گوايه تاوانیکی گه زه ی ئەنجام داوه.

دهبیت لاواز له "دادگای دادپەرورەری كۆمهلايه تی" دادگایی بکری و
له ناو ببردری

لە خاکی عىراق و لە ناوچەى بارزان، ژمارەيەك پياوى گيانفیدا خەباتيانکرد بۆ بەدەستەيئانى ئازادى و ئەو ئامانجەى جيهان لە پيئاويدا چەندىن سال لەنيو شەر و ويړانكاريدابوو، بەلام بە هەلگەپراوه، شەرەنگيز، ريگر و ... هتد ناوبران و حوكمى سيډارهيان بەسەردا درا، تا بەناچارى زيډى پيروزي خويان جيھيشت و ئاوارەى ئيران بوون.

كەسيك نەيگوت شوپشى بارزان لەپيئاو ئازادى هەلگيرسا، كەسيك ناوى لى نەنان "ئازادىخواز".

لەپيئاو كپكردى دەنگى راستى، هانا بۆ هەموو شتيك برا، بۆ ئەوہى حاشا لە راستيەكان بکەن و لە جيھانى بشارنەوہ.

ئيمە لەم زنجيرە نووسيناڤماندا، دەمانەوى پەردە لەسەر نەيئىيەكانى بارزان لابدەين و راستيەكان بە جيھان بگەينين، بەهيواى ئەوہى دانەيەك لەم نووسيناڤە بکەويته دەست لاپەنگرانى ئازادى، بەلكو لە واتاى راستەقينەى "دادپەرورەيى كۆمەلايەتى" تيبگەن.

با چەند سائىك بگەرئىنەوۈ دواوۈ

سالى ۱۹۳۱، دواى ئەوۈى توركەكان، ئاشوورىيەكانيان لە توركىا دەرکرد، حكومەتى ئىنگلىز بىرئارىدا ئاشوورىيە دەرگراوۈكانى توركىا لە ناوچەى بارزان نىشتەجى بىكات.

ئەم بىرئارە بە دلى بارزانىيەكان نەبوو و بەھىچ شىۋەيەك پازى نەبوون قىۋلى بىكەن، ناچار شەر لەنىۋان ئاشوورى و بارزانىيەكان پوویدا، چونكە ئاشوورىيەكان بە تەنیا تواناى ئەوۈيان نەبوو دەست بەسەر خاكى بارزاندا بىگرن، لەسەر داواى ئىنگلىز لە لايەن دەۋلەتى عىراقەوۈ يارمەتىدران، بەم شىۋەيە شەرى عەشائىر بۆ شەرى (بارزان و دەۋلەتى عىراق) گۆرا، بەمەش لە ئەنجامدا شىخانى بارزان بە ناچارى بە خىزانەوۈ بارزانىان جىھىشت و پەنئان بۆ خاكى توركىا بىرد.

دەۋلەتەكانى توركىا، ئىنگلىز و عىراق لەسەر ئەم كۆچكردنە وا رىككەوتن، لىئانبوورن و بگەرئىنەوۈ زىدى خۆيان، لەسەر بنەماى ئەو بەئىنە پەنابەرەكان توركىايان جىھىشت و گەرانەوۈ عىراق و گەشىتنە شارى مووسل، بەلام لەۋى بەپىچەوانەى رىككەوتن و ئەو بەئىنەى پىئاندرابوو، لەجياتى ئەوۈى بۆ شوئىنى راستەقىنەى خۆيان بگوازىنەوۈ، بۆ شارى ناسرىيە دورخرانەوۈ، ماوۈى دوورخستەنەوۈكەش يازدە سالى خايەند كە چوار سالى لە شارهكانى ديوانىيە، ناسرىيە، حىللە، كەركووك، ئالتونكوپرى و حەفت سالى لە سلىمانى بوو. كۆى دوورخراوۈكان لە ژن، مىرد و مندال ھەشتا و شەشە كەس بوون.

لەو ماوۈيەدا شىخ ئەحمەد، پىشەواى ئايىنى ھۆزى بارزان و مستەفا

بارزانی برای بچووکی ته نانهت بو ساتیکیش له بیری بارزان غافل نه بوون. له ماوهی مانه وهیان له سلیمانی مهلا مستهفا توانی له گه ل هزری کورده نه ته وهییه کان په یوه نندی دروستبکات و بو دی ده رکهوت که ده توانی له کاته پیویسته کاندای سوود له یارمه تییه گرانبه ها کانیان وه ربگری، تا ئه وکاته ی له ۱۱ ی حوزه پرانی ۱۹۴۲ له هه لیکدا توانی له سلیمانی رابکات.

مهلا مستهفا دواي تپه راندنی ریگهی پینجوین، له ماوهی هه فته یه کدا به پیاده یی خو ی گه یانده وه بارزان.

هه و النامه ی کتیب

چەند وشەيەك لەبارەى بارودۆخى بارزان

بارزان ھەلکەوتەيەكى شاخاوى سەختى ھەيە، لە باکوور لە گەل تورکيا و لە پوژھەلات بەشیکى كەمى لە گەل ئيران و بەشەكەى تری لە گەل ناوچەکانى برادۆست و پەواندز لە عىراق ھاوسنوورە، لەلای باشووریشەو ە ئاکرى و لە پوژئاواشەو ە ئامیدی و دەووک دەوریانداو ە.

پانتایى ناوچەكە لە ئامیدیەو ە تا پەواندز سى پوژ و باکوور تا باشووریشى دوو پوژ و نیو سوارە پریە، دانیشتوانى ناوچەكە نزیكەى بیست و پینچ ھەزار كەسە و بەسەر ۳۵۰ گوندا دابەش بوونە، باشوورى بارزان بەپوژ و بەشى باکوورى نزار و شاخاویە، دانەوێلە، گەنم، جو و برنج بەكەمى لەو ناوچەيە دەچینرى، بەلام میو ەکانى ەك تری، سیو، ھەرمى ...ھتد تا ئەندازەيەك زۆرە.

پەيوەندیى بازارگانى بارزان لە گەل مووسلە، ھەناردەكەشى بریتیە لە: پیستە، مازى، گرك و توى كەنگر (رنگ - دەندەلوک). ئاژەلى مالى بەزۆرى بزى بەخيو دەكریت و مەر و مانگای كەمە، بەوپیئەى ناوچەيەكى شاخاوى سەختە، ئەسپ كەم بەكاردى و زیاتر سود لە ھیستەر و گویدریت دەبینریت و بەخيو دەكرین.

دانیشتوانى بارزان كەسانى ئازا و لە روون، درۆكردن لە نیوانیان ریگە پیئەدراو ە، تەنیا لە گەل بیانیەكان لەكاتى پیویست "درۆى مەسلەحەت" ریگەى پیئەدراو ە، باو ەریكى پتەویان بە شیخەكەیان ھەيە، ھەلگری مەزھەبى سونەن و سەر بە تەریقەتى نەقشبەندین.

تەكیەى بارزان شوینیكى ریئیلیگراو ە كە شیخەكانى بارزانى تیدا بەخاك

دەسپىردىن، لە تەكەيە بارزان زەكاتى شەرى كۆدەكرىتەو و بەسەر
هەژارەكاندا دابەش دەكرىت، بەم ھۆيەشەو و لە ناوچەكانى بارزان خەلكى
ھەژار كەم بەدى دەكرىن.

لە بابەتى ھاوسەرگىرى لە نىوان بارزانىيەكان رەچاوى ھىچ جۆرە
"تەقالىد" نەرىتەك ناكرى، تەنيا دەبىت ژن و مېرد يەكتريان خۆش بویت و
نابىت خۆشەويستىيەكە يەكلایەنەبىت، دواتر بابەتەكە بە شىخ دەگەيەنن،
شىخ كچ و كورەكە ئامادە دەكات و پرسىاريان لى دەكات، ئىنجا بو ماره
برىن دەياننيرىتە لای مەلا و لىكدى ماره دەكرىن، بو يە رەزامەندى دايك و
باوك لەسەر ئەم خواستن و ماره برىن و شوكردەنە مەرچ نىيە، بەلكو مەرچى
يەكەم رازىبوونى كچ و كورەيە.

بەم ھۆيەو دەتوانىن بلىين، لە ناوچەيەكى شاخاوى لەم چەشنەدا،
ئەگەر ژن و مېرد لە چىژى ئازادىش بى بەھر كرابن، ئەوا بە لايەنى كەم لە
باوھى يەكترىدا بە خۆشەويستى ئارام دەگرن، ھەر بو يە شەكارى نا پەسند
لەنىوانيان روونادات، ئەگەر رووش بدات، سزاكەي كوشتنە.

ھەموو تاكىكى بارزان خاوەن مۆلك و مالى و سامانە، لەگەل ئەوھشدا لە
تەواوى بارزان مۆلكدارى گەورە، تەنانەت كەسەك خاوەنى گوندىك بىت،
بەدى ناكرىت، تەنانەت شىخ بەو ھەموو دەسھەلاتە و ئەو ھەموو رىزەي
لى دەگرىت ھىچ مۆلكىكى نىيە جگە لە پارچە باغىكى بچووك.

خەلكى بارزان خاوايىرى ملكەچى ھىچ دەولەتەك نىن، نە ئىنگلىز نە
تورك و نە عەرەب، بەم ھۆيەو يە زۆربەي شەرە خويئاوييەكان لە
ناوچەكانى بارزان روودەدەن.

ئاكارى مەلا مستەفا

دوای خۇدەربازکردنى لە سلیمانى، مەلا مستەفا لە گەل سى چەكدارى بارزانى خۆيان گەياندەووە بارزان.

مەلا مستەفا پیاویکە بالا مام ناوهند و جەستە پێك، ناوچەوانى پان، دوو چاوى گەورە، برۆ پەيوەستەکانى و رەنگە گەمییەكەى سىما پاك و پیاوانەكەى بەدەر دەخەن، کاتێك دەدوێت، راستگۆیى لە قسەکردنى دەرونیكى پاك و بى خەوش وینا دەکات.

مەلا مستەفا پیاویكى رۆشنبیرە، زمانەکانى کوردی، عەرەبى و فارسى بە باشى دەزانیت، بە زمانەکانى تورکى و ئینگلیزى ئاشناى، کەسێكى راست کردار و لە قسەکردندا پەوانە، باوەرى پتەوى بە کوردبوونى خۆى هەیه و پیاویكى تىگەشتوو، بە لۆجیک مامەلە لە گەل ئەو کیشانە دەکات کە دینە سەر پێى و بۆ چارەسەرکردنیشیان پێگای ئاشتیانە و عاقلانە دەگریتەبەر.

مەلا مستەفا کە ئیستا نزیکەى ٤٣ ساڵ لە تەمەنى بەرپێکردوو، هەر کە گەشتەووە بارزان دەرگای گەتوگۆی لە گەل حکومەت کردەووە و بەردەوام لە نامەکانیدا دەینووسى: گەرانەوێ من بۆ بارزان مەبەست لێى یاخى بوون نییه، من بۆ پێگى و پیاو کوشتن نەگەراومەتەو، بەلکو خوازیاریى ژيانیتى ئاسوودەم لە بارزان و دەمەوێ لە گەل خێزانەكەم بە ئازادى بژیم.

بەلام دەوڵەت قسەکانى ئەوى بەهەند وەرنەگرت، هێزى پۆلیسى بەدوادا نارد و فەرمانیدەرکرد بنەمالەكەى لە سلیمانییەووە بۆ شارى حیللەى باشوورى بەغدا بگوازییەووە.

بارزانى بەهیچ شێوەیەك مەبەستى نەبوو لە گەل هێزەکانى دەوڵەت شەر

بكات، هەر بۆيەش خۆى له هەموو ئەگەرەکانى ڕووبە ڕووبوونەوه دەپاراست، پیاوماقولاى عەشیرەتەكەى كۆدەكردەوه و جاريكى تر هەمان هەلۆیستی پيشووترى خۆى به نامە بۆ بەرپرسانى دەولەت دوپاتدەكردەوه، بەلام دەولەت بەهیچ شيوەيەك له هەلۆیستی خۆى بەرامبەر بارزانى پاشگەز نەبوووه و بە پيچەوانەوه ئەو هیزەى بۆ دەستگیرکردنى بارزانى ناردبووى زیاتر كرد. ئەم پيداگريیەى دەولەت مەلا مستەفای ناچارکرد ئامادەكارى بۆ هەلگیرساندنى شوێرش بكات.

هەو النامەى كئيب

ئامادەكارىيە كانى شۆرش

مەلا مستەفا دوژمنى زۆرى لەنىو ھۆزەكان ھەبوو، بۆيە بە پېويستى زانى ئەوان لە بىر و بۆچوونە نوپىيەكانى ئاگادار بىكاتەو، كىشەكانى رابردوو لەنىو خۆياندا نەھىلپىت و گشتيان لە دەورى ئامانجىكى نەتەوھىي پىرۆز كۆبىكاتەو، ھەر بۆيە دەرگاي گەتوگۆي لەگەلپاندا كەردەو و ئامانجەكانى بۆ خستەپروو، پىي پراگەياندن كە مەبەستى كەسى لە بەرپاكرىنى ئەم شۆرشەدا نىيە، بەلكو تاكە مەبەست لىي ئەوھىيە پەگ و پىشەي داگىركارى و چەوساندەنەو لە بندا ھەلكەن، ئارامى بۆ ناوچەكانى بارزان بگەپىنپتەو، تەنانەت تەواوى ناوچە كوردنشىنەكانى تىرى عىراقىش لەژىر دەسھەلاتى نادادپەرەرىدا پزگار بىكات و تۆوى ئازادى لە "كوردستانى ئازاد"دا بچىنپت.

بەم شىوھىيە بارزانى سەركەوتووبوو لەوھى بىرواي تەواوى ھۆزەكان بەدەست بەپىنپت، بىانكات بە ھاوپەلپمانى خۆي و پىشتىوانى شۆرشى بارزان بىكەن.

كارىكى تىرى مەلا مستەفا دواي كۆكردنەوھى پىاوھەكانى ھۆزەكەي، ئاگادار كەردنەوھىيان بوو لە ئەرك و ئامانجە بىنچىنەپىيەكان، بەم ھۆيەوھە تىوانى دلىيايى تەواوى ھەبىت لەوھى پىاوھەكانى لە گرىنگى ئەم بزوتنەوھىيە گەپشتوون و گەپشتوونەتە ئەو بىروايەي كە ئەم شەپە بۆ ئەوانىش شەپى مان و نەمانە.

حزبی هیوا^(۱)

دهنگۆی ئاماده کارییه کانی مه لا مسته فا هه موو سوچیکی کوردستانی ته نیوووه وه، نه ته وه ییه کان، حزبه سیاسییه کان و ژماره یهك له پۆشنییرانی کوردیش پالپشتی خۆیان بو ئاماده کارییه کان ده ربیری و بریاریاندا فراوانتری بکه ن.

گه وره ترین حزبی سیاسی کوردی ئه وکات "هیوا" ی ناوبوو، ئه و حزبه به وپه ری بویری پشتیوانی شوپرسی بارزانی کرد، هاوکات ئه و دهنگه ی گوزارشتیان له زولم لیکراوی شوپرشگیران ده کرد له پیناوی گه یشتن به مافه کانیان به گوچکه ی نوینه رانی ولاته بیانیه کان و کاربه ده ستانی ده ولته ی عیراق گه یاند، ئه مه جگه له بلاوکردنه وه ی به یاننامه ی زۆر که رای گشتی له راستیه کان ئاگادار ده کرده وه.

رووبه ری ئاماده کارییه کان تا ده هات فراوانتر ده بوو و هه ردوو ده ولته ی ئینگلیز و عیراقی زیاتر نیگه ران ده کرد، ئه وان ترسی ئه وه یان هه بوو شوپرش ته واوی خاکی کوردستان بگریته وه.

دەستپۈەردانى دەولەتى ئىنگىلىز – كەوتنى كابينە سەرکۆتکردنى شۆرش – رۆلى ماجد مستەفا

راپەرىنى نەتەوھىيى بە خىرايىھەكى چاۋەرواننەكراۋ تەواۋى ناۋچەكانى كوردستانى عىراقى گرتەو، جولانەوھەكەى مەلا مستەفا لە ھەموو لايەك پىشتىۋانى لىدەكرا، دەولەتى ئىنگىلىزىش لە ئەنجامەكانى شۆرش نىگەرەن بوو و بە پىچەوانەى سىياسەتەكانى خۆى دەزانى، ھەر بۆيە لەو بارەيەوھە يادداشتىكى دايە دەولەتى عىراق و پىي پراگەياند، دەبىت بە سىياسەتى خۆى بەرامبەر بە كوردستاندا بچىتەو، نامەيەكەش لە بآليۆزى ئىنگىلىزەوھە^(۲) گەيشتە دەست مەلا مستەفا كە تىيدا داۋاى ۋەستاندى شۆرش كرابوو و پىي پراگەياندبوو، بەردەوامىدان بە شەر واتاى ۋەستانەوھە دژى ھاۋپەيمانان (موتەفقين)^(۳) و مەلا مستەفا دەبىت خۆى بە دوژمنى ئىنگىلىز بزانىت. راستەوخۆش لە لايەن ۋەزارەتى دەولەتەوھە دامودەزگاكانى دەولەت و سەرۆك ھۆزەكانى كوردستان لەم نامەيەى ئىنگىلىز ئاگاداركرانەوھە.

داۋاى گەيشتى نامەكەى بآليۆز، مەلا مستەفا ناچاربوو شەر پراگرىت، ئەم رووداۋە ھاۋكات بوو لەگەل كەوتنى كابينەى حكومەت و پىكھىنانى كابينەى نوئى لەلايەن نوورى سەعيدەوھە^(۴). ھاۋكات داۋا لە ماجىد مستەفا^(۵) كرا ۋەك ۋەزىرى پراۋىژكار بەشدارىيى لە كابينەى نويدا بكات.

ماجىد مستەفا كەسىكى شارەزابوو، دەيزانى ئەگەر ئامادەبى بەشدارىيى لە كابينەى نويدا بكات، ئەوا حزبە كوردىيەكان لىي دەكەونە گومانەوھە، لە پىش چاۋيان دەكەۋىت و مۆرى ناپاكي لە نىۋچاۋانى دەدەن، ھەر بۆيە داۋاى لە "حزبى ھىۋا" كرد سى كەس لە ئەندامە ديارەكانى بەمەبەستى دانوستان بىئىرتە لاي، لەلايەن حزبى ھىۋاۋە ھەريەك لە پرايىد عزەت

عهبدوولعهزیز^(٦)، نهقیب عهزیز عهبدوڵا^(٧) و عهقید ئەمین رهواندزی^(٨) بهم ئهركه راسپێردران.

دوای دانوستان، ماجد مستهفا ههرسى ئهفسهري به پلهی (ئهفسهري پهيوهندی) دهستنيشانکرد و ئێردرانه بارزان، بهم شیوهیه ماجد مستهفا توانی خووی له حزبی هیوا نزیك بکاتهوه و خووی وا دهربخات مه بهستیه تی خزمهتییکی گهورهی کوردستان بکات.

دوای ئهوهی سی ئهفسهره که گهیشته بارزان، لهوئێ چاویان به مهلا مستهفا کهوت، نووسراویکی داواکاریی کوردیان ئاماده کرد و پیشکەشی دهولهتیان کرد که له گرینگترین خالهکانیدا هاتبوو:

- ١- دروستکردنی پارێزگا "لیوا" ییکی پینج شاری کوردستانی، که شارهکانی کهرکوک، سلیمانی، ههولێر، دهۆک خانهقین له خووی بگریت.
- ٢- دانانی وهزیریکی کورد له کابینهی نوێ به ناوی وهزیری کوردستان که بهرپرس بیته له کاروباری پارێزگا "لیوای" ی کوردستان بهرامبهر به دهولهت.
- ٣- ههر وهزارهتیک جیگر وهزیریکی کوردی ههبیته.
- ٤- دهسته بهرکردنی سهربه خوویی کلتوری، ئابووری، کشتوکالی و تهواوی بوارهکانی تری ناوخوا جگه له سوپا و پولیس.

ئهم داواکاریانه له لایهن بهشی هههه زوری سههه کردهکانی کورد پهسه ندران و رادهستی ههردوو دهولهتی ئینگلیز و عێراق کرا.

ماجد مستهفا بوئهوهی زیاتر خووی له حزبی هیوا نزیك بکاتهوه و باشتر بتوانی برۆای رۆشنیرانی کورد به دهست بهینی، چهند دهستپیشخه ریهکی ئهجامدا، لهوانه زیادکردنی ژماره ی ئهفسه رانی پهيوهندی له سی کهسهوه

بۇ ھەفت كەس و ديارىكردنى ئەركەكانيان.

- ۱- ئەمىن رەواندزى ئەفسەرى پەيوەندىي رەواندز و بارزان
- ۲- عزەت عەبدولعەزىز ئەفسەرى پەيوەندىي بلى
- ۳- مستەفا خۆشناو^(۹) ئەفسەرى پەيوەندىي بارزان
- ۴- مىرحاج ئەحمەد^(۱۰) ئەفسەرى پەيوەندىي ئاكرى
- ۵- مەجىد عەلى ئەفسەرى پەيوەندىي ئامىدى
- ۶- عەزىز عەبدوللا ئەفسەرى پەيوەندىي مىرگەسۆر - برادۆست
- ۷- فوناد عارف ئەفسەرى پەيوەندىي پشەەر

ئەگەرچى ئەم ئەفسەرانە لەلايەن ماجد مستەفاوہ راسپىردرابوون بوئەوہى پەيوەندىي نيوان دەولەت و سەرۆك عەشیرەتەكان رىكبخەنەوہ، لەگەل ئەوہشدا ئەرك و كارەكانيان بە فەرمانى حزبى ھىوا بەرپوہ دەچوو و ھەول و كۆششيان بۆ بەھىزكردنى ھەستى ولاتپەرستى خەلكانى سنوورى كار و چالاكى خويان و ئامادەكردن، رىكخستەنەويان، رىخۆشكردن و ئامادەكارى بۆ ھەلگىرساندنەوہى شۆرشى نەتەوہىي بوو.

ماجد مستەفا توانى بەم شىوہىيە بۆ ماوہى چوار مانگ پارىزگارى لە سىياسەتەكانى دەولەت لە بارزان بكات، لەو ماوہىيەدا كارەكانى وايان دەردەخست بەرپوالەت خزمەت كوردنە بە كورد، بەلام لە ناوہرۆكدا پلانتيك بوو كە سىياسەتى ھەردوو دەولەتى ئىنگلىز و عىراقى بەھىزتر دەكرد، لەو كارانەى، داوہتكردن و بانگھىشتكردنى سەرۆك عەشیرەتە كوردەكان بوو بۆ سەنتەرى شارەكان و ھاندانىان بۆ داواكردنى چاكسازى لە كوردستان لە چوارچىوہى نامە چوار خالىيەكەى سەرەوہ و ھىنانى سەرۆك وەزيران نوورى سەعيد بۆ كەركووك، بەمەبەستى ليك نزيككردنەوہى كورد و دەولەت.

خو ڊهرستن و ڪردهوه ڪاني ماجد مستهفا دوو راى جياوازي له نيو
سه راني حزبى هيو هينايه گوڙي، ژمارهيه ڪي ڪورٽين ڪه ته نيا پروڪه شي
ڪاره ڪانين ده بينى ماجد مستهفايان به خزمه تڪارى ڪورد له قه له م ده دا، ته مه
زيده بارى ته وهى له ڊهره وهش ڪم و زور پشتيوانيان ليده ڪرا، ژمارهيه ڪي تر
له پوڻشني راني حزبى هيو ڪه زياتر له جهوهه رى بابته ته ڪه گه يشتبوون،
ڪاره ڪاني ماجد مستهفايان به شيوازي ڪ له يارى سياسى و خافلاندن ده زانى،
ته و ده ستهيه هه رچه نده هه ولياندا بروا به گرووپه ڪورٽبينه ڪه پي بهينن،
سه رڪه وتوو نه بوون، بويه له نيوان سهران و نه ندامانى حزب ناکو ڪي و
دووبه ره ڪي سه ريهه لدا و ته و حزبه ري ڪوپي ڪه توشى لي ڪترازان بوو.

گۆشەيەك لە سياسەت

خراپ نىيە لىرەدا چاويك بە بارودۆخى سياسى جيهاندا بخشىينىنەو و كەمىك پەيوەندىي ئەم دەستپىشخەريانە بە بارودۆخى گشتى بەراورد بکەين.

وەك ئاگادارين، لە جەنگى جيهانى ئەم دوایيە دەولەتى تورکيا تا توانى خۆى لە چوونە نۆو شەرەكە پاراست، بەلام هەلکەوتەى جوگرافى ولاتەكە زياتر لەو بواری نەدا تورکيا لە شەرەكە نەگلیت، لەوانەبوو كەمىكى تر خۆ بەدوورگرتن لە شەر بىتە هۆى ئەوەى دەولەتى تورکيا كە لایەنگرى فاشيەكان* بوو لەلایەن يەكیتی سوڤیەتەو هیرشى بکریتە سەر، ئەم کارە بە دلىيايەو بەرژەوەندیەکانى دەولەتى ئینگلیزى لە پۆژەلەتى ناوەرپاست دەخستە مەترسيیەو.

بۆ رىگەگرتن لەم ئەگەرە، باشتري سياسەتى دەولەتى ئینگلیز ئەوەبوو جولانەو یەكى ئازادىخوазى كوردى رىكبخات، بەمەش دەولەتى تورکيا ناچار بکات لەگەل ولاتانى (تەوەر) بکەویتە جەنگەو.

ئەم لىكدانەو و بىرکردنەو یە سى ئامانجى دەپىكا:

- ۱- يەكیتی سوڤیەت هیرش نەكاتە سەر تورکيا.
- ۲- تورکيا لە شەرەكەو بگلیت.
- ۳- تورکيا بتوانیت بەشدارى كۆنگرەى ئاشتى بکات.

هەر ئەم سياسەتەش بوو ئەو بارودۆخەى لە كوردستان هینايە كایەو، بۆ

* نەتەو پەرەستەكان - ئاماژەىە بۆ ولاتانى تەوەر لە جەنگى دووهمى جيهانى (۱۹۳۹- ۱۹۴۵) كە هیزە سەرەكییەکانى پىكها تەوون لە ئەلمانىاى نازى، ئىتالىا و ژاپوون.

سه‌ماندنی ئەمەش ئەوە بەسە کە ڕاکردنی شیخ لەتیی کوری شیخ
مەحمود^(۱۱) بۆ بانە و محەمەدخان کانی سانان بۆ مەریوان بە ماوەیەکی کەم
لەم ڕووداوانە لەبەرچاو بگرین.

پیلانە زیرەکانەکانی ماجد مستەفا بوو هۆی ئەوەی نێوانی ڕۆشنبیرانی
کورد کێشە تێبکەوێت و ئەو بیروباوەڕە چەندین ساڵ بوو خەباتیان بۆ
دەکرد و لە بەئامانجگەیشتنی نێزیک ببوونەو، هەرەس بەیئیت و کەشی
هاورپێهتی و یەکتەری قبۆلکردن لە نێوانیاندا بۆ کەشیکێکی نالەبار و پەر
کێشە بگۆردرێت.

بەلام ئەوانە لە دڵەو خەباتیان دەکرد و خواوەنی یەک ڕووحی
نەتەوایی بوون، ئەوانە قوربانی دەستی نادادپەرەری کۆمەڵایەتی و
گیانفیدای ڕێگە ئازادی بوون، نەیان دەتوانی ئەو نەمامە ساوایە هیوا و
ئومێدە کە زۆری نەمابوو بەرگریت، واز لێ بەینن و بیدەنە دەست
رەشەبای تاریکی، تا ئەوکاتە باغەوانیکێ دڵسۆز و لێهاتوو بۆ ژیانەو
بێتە مەیدان.

ڕۆشنبیرانی کورد هەستیان بەو یارییە فێلاوییه کردبوو کە لە ڕوولەتدا
باسیان لە چاکسازی دەکرد، ئەوان هەستیان بەوە کردبوو کە دەستیکێ پێس
لە دواوە هەولێ پوچەلکردنەو هەوێ بیر و باوەری ئەوان دەدات، دەیانزانی
بەردەوام بوونی ئەم بارودۆخە تەوقی دیلی و کۆیلایەتی دەخاتە ملیان،
کورتبێنەکانیش کەم کەمە هەستیان بە هەلەکانی خۆیان دەکرد و بۆیان
ڕوونبوووە کەوتنی کابینە پێشوو بۆ پاراستنی بەرژەوێ کورد نەبوو و
ناردنی ئەفسەرانێ پەيوەندیش تەنیا بۆ چەند مەبەستیکێ تاییەت بوو،
ئێستاش کە ئامانجەکیان پێکاوه، ئەرکی ئەفسەرەکانیش کۆتایی هاتوو.

میرحاج نامەیهکی بۆ مستەفا خۆشناو نووسی و داوای لێکرد بگەرێتەووە سەر کارەکەیی.

مستەفا خۆشناو گەراییەووە بەغدا و بۆ ماوەی یەک مانگ هەردووکیان گەرانیەووە سەر ئەرکەکانیان، لەناکاو هەردووکیان لە سوپا دەرکران، هەر ئەوکات میرحاج ئەحمەد لە بەغدا دەستبەسەرکرا و گواسترایەووە شاری عیمارە، هاوکات لەلایەن وەزارەتی بەرگرییەووە فەرمانی گرتنی مستەفا خۆشناویش دەرچوو، بەلام ئەندامانی حزبی هیوا زوو بە بریارەکەیان زانی و مستەفا خۆشناو کە ئەوکات لە مووسڵ بوو یان لێ ئاگادارکردەووە، ناوبراو لەکاتی خۆیدا توانی بە پرێگەیی هەولێر - کۆیە خۆی بگەینێتە بیتواتەیی زیدی لەدایکبوونی، ئەمە لە کاتی کەدابوو پیاوانی حکومەت لە هەموو شوینیەک بەدواییەووە بوون.

(نێچیر لە داو پرێکرد و نێچیرقان بێ هوودە هەولێدەدات)

عزەت عەبدولعەزىز

يەككىكى تر له ئەفسەرانى پەيوەندىي وەك پىشتريش ناومان هيننا، عزەت عەبدولعەزىز بوو، ئەوكاتەي مىرحاج ئەحمەد و مستەفا خۆشناو له مۆلەت بوون و دواتر گەرانهو بەغدا، عزەت عەبدولعەزىزىش دوو مانگ مۆلەتى وەرگرتبوو و سەفەرى سوريا و مىسرى کردبوو، له کاتى گەرانهو، لەلایەن وەزارەتى بەرگريهوه دەنگۆي ئەوه بلاوكرایهوه كه ناوبراو بەمەبەستى پەيوەندىي دروستکردن له گەل "كۆمەلەي خۆيوون"^(۱۳) چوووته سوريا، داوى گەرانهو، راستەوخۆ لەلایەن چەند ئەفسەريكى هاوريي له سوپا لهو دەنگۆيه ئاگاداركرایهوه و پي پراگهيهنرا كه حكومت نيازي پاك نيه به رامبەرى، بۆيه ئەويش بريارى پاكردنيدا. عزەت عەبدولعەزىز له بەغداوه بەرپگهه كەرکوک - هەولير و شەقلاوه، پاش ئەوهي چاوى به چەند كەسايهتبيهك كهوت خۆي گەيانده بارزان، لهوي نامەيهكي بۆ مستەفا خۆشناو نووسى و له گەل ئاگادارکردنهوهي له گەيشتنى به بارزان داوى ليکرد ئەويش له بيتواتهوه بيتە بارزان.

بەرەو بارزان

پاش ٤٥ رۆژ مانەووە لە بێتواتە، مستەفا خۆشناو لەسەر نامەى عزەت عەبدولعەزیز خۆى گەيانەدە بارزان، ئەو کات بە کر عەبدولکەریم^(١٤) کە یەکیکی تر بوو لە ئەفسەرە هەلاتوووەکان، بەشیوەیەکی کاتی لە بارزان بوو، هاوکات چەند کەسیکی تریش خۆیان گەيانەدبوووە بارزان، بەم شیوەیە ژمارەیهك لە رۆشنبیرانی کورد لە بارزان کۆبوووەنەووە و دەست بە چالاکییە سیاسییەکان کرایەووە، هەر ئەو کات بەیاننامەیهك ئامادەکرا و تێیدا مەبەست لە شۆرشی بارزان و داواکارییە رەواکانی خرایەروو، ئەم بەیاننامەیه بەشیوەیەکی فەرمی بۆ بایۆزخانەى ئینگلیز لە بەغدا، دەولەتى عێراق و حزبى هیوا نێردرا. شیوازی کارکردن و دەرکردنى بەیاننامە، نیشانی دۆست و دوژمنى دەدا کە چالاکییەکانى بارزان جگە لە جولانەووەیەکی ئازادىخوازانە شتیکی تر نییە، بۆیە بەرامبەر ئەو شیوازه پاکەى گیرابوووەبەر، بەکارهینانى توندوتیژی و گومانلێکردن رەوا نییە.

ناردنى بەیاننامە بۆ حزبى هیوا، وەك دەرکەوت کاریگەرییەکی سەیرى هەبوو، وەك ئەو هی هیژیک لە ئاسمانەووە تەکانیکی سەختى حزبى دامرکاوى هیوا بدات تا بە جۆش و خرۆشەووە دەست بە چالاکییەکانى بکاتەووە، ناوەندى حزب لە بەغدا رۆژى ١٠/٢/١٩٤٥ کۆبوونەووەى گشتى ئەنجامدا، بپیاردرا بە نامەیهکی فەرمی وەلامى بەیاننامەکەى بارزان بدریتهووە و بە رێگەى یەکیک لە ئەندامانى حزب نامەکە بگەینریتە بارزان، نامەکە بە خێرایى نووسرا و یەکیک لە ئەندامانى حزب بە ناوى محەمەد مەحمود^(١٥) ئەرکی گەياندن بە بارزانى پى سپێردرا، ناوبراوى دواى وەرگرتنى مۆلەتییى چەند رۆژه لە سوپا بۆ جیبەجێکردنى ئەرکەکەى بەرپێکەوت.

شۆرشى دووھى بارزان* - لىژنەى ئازادى

ئەفسەر محەمەد مەحمود بە نامەيەكى فەرمى حزبى ھىواوہ گەيشتە بارزان، ئەوانەى ئەوكتات خۇيان گەياندبووہ بارزان برىتیبوون لە:

- ۱- عەزت عەبدولعەزىز، خەلکى ئامىدى
- ۲- مستەفا خۇشناو، خەلکى بىتواتە
- ۳- عەبدولحەمىد باقر، خەلکى خانەقەن لە ھۆزى لور
- ۴- محەمەد مەحمود، خەلکى سلیمانى
- ۵- شەوكت نوعمان، خەلکى ئامىدى
- ۶- ئەحمەد ئىسماعىل، خەلکى ھەولپەر
- ۷- حەفىزوللا ئىسماعىل، خەلکى ئاکرى

کارەکان بە شىوہەيەكى جەدى دەستیان پىکرايوہ، ئەرکەکان دەبووايوہ بە سەرپەرشتى رىکخستنىكى رىکوپىک راپەرپىزىن، ھەرچى زووشە وەلامى فەرمى نامەکەى حزبى ھىواش بەرپتەوہ، بەم ھۆيوہ ئەو ناوانەى لە سەرەوہ ئامازەيان پىکراوہ بە سەرۆکايەتى مەلا مستەفا بارزانى کۆبوونەوہ و لىژنەى ئازادىيان دروستکرد.

يەکەمىن کۆبوونەوہى لىژنەى ئازادى لە رۆژى ۱۹۴۵/۲/۱۲ ئەنجام درا، دوای ئامادەکردنى "مەرام نامە" پرۆگرام و پەپرەو، وە ھەلبژاردنى ئەندامانى سەرکردايەتى، بە شىوہەيەكى فەرمى وەلامى حزبى ھىوا درايوہ.

ناوہندىكى کاتى بۆ سەرپەرشتى کردنى چالاکيەکان لە بارزان دروستکرا

* لە دەقى فارسى، سەرەبابەتەکە بە شۆرشى يەکەمى بارزان نووسراوہ، دەکرى نووسەر بەھەلە بەسەر سەرەبابەتەکەدا بازيدايىت، مەبەست لى شۆرشى دووھى بارزانە.

و یه که مین کاری ئه و ناوهنده جاردانی ئازادی و سه ربه خوئی کوردستان بوو،
ئه و په یامه شی به پروونی راگه یه نرا که (لیژنه ی ئازادای به هیچ سیاسه تیکی
ده ره وه په یوه ست نییه).

بەرنامەى لىژنەى ئازادى

لىژنەى ئازادى بەرنامەى كارى خۆى لەم چەند خالەى خوارەوهدا رېڭخست:

- ۱- يەكخستەوہى ھۆزەكان: بە پلەى يەكەم ھۆزەكانى دەوروشتى بارزان دواتر ھۆزەكانى تر.
- ۲- رزگارکردنى كوردستان بە رېڭگەى سىياسى و ئاشتىيانە.
- ۳- دروستکردنى پەيوەندىي لەگەل حزبە كوردىيەكانى تر.
- ۴- گەياندى داخوازىيەكانىان بە نوينەرى سىياسىي و لاتانى بيانى.
- ۵- راگەياندىن بە رېڭگەى بلاوكراوہ.
- ۶- بەرەنگار بوونەوہى سىياسەتى داڭىركارىي دەولەتى عىراق.
- ۷- رېڭخستەوہى ھىزە چەكدارەكان.

فەرمانى نەھنئە ژمارە ۱

لێژنەى ئازادى دوای دانانى بەرنامەى کارى خۆى وەك ئەوہى لە سەرەوہ
ئامازەى پیکرا، ناردنى ھیزی چەکدار بۆ بەرەکانى شەر بە پئویست دەزانیت،
بۆ جیبەجئ کردنى ئەم بربارەش چەند فەرمانئىكى دەرکرد.

بۆئەوہى خوینەر لەگەل ناوہرۆكى جولانەوہى بارزان، ریکوپیئى
ریکخستەکانى و دامودەزگاكانى ئاشنا بیئ، پئش ئەوہى باس لە چالاکیە
سیاسیەکانى لێژنەى ئازادى بکەین، بەشیک لە فەرمانى نەھنئە ژمارە ۱ -
ریکەوتى ۱۹۴۵/۳/۳ کە لەلایەن فەرماندەى گشتى ھیزە چەکدارەکان، بۆ
فەرماندەى بەرەى شئتنئ، لەکاتیکدا لیوای چوارى سوپای عئراق
مەبەستیانبوو ھئرش بکەنە سەر ناوچەکانى لێژنەى ئازادى نئردرابوو، بۆتان
دەخەینەروو.

فەرمانى نەھنئە

ژمارە ۱ - ۳ى ۳ى ۱۹۴۵

۱- زانیارى

ئەلیف) ۱- سوپای عئراق دەیەوئ بە ناوى نمایشى سەربازى رۆژى
۱۹۴۵/۳/۵ تا رۆژى ۱۹۴۵/۳/۱۴ بیئە سنوورى ناوچەى ئازادى و مەبەستیانە
دەستبەسەر تەواوى شوینە ستراتئژەکان دابگرن و ھیزی ئازادى گەمارۆ
بدەن.

۲ - لیوای چوارى سوپای عئراق پئکدئت لە فەوجى ۱، فەوجى ۲، فەوجى ۳،
بنکەى پاسەوانى سنوورى رەواندز، دەستەى تۆپخانەى چىایی ل ۲- ج ۴ و

تۆپى ۳.۷ كە برىتتىن لە ھەشت تۆپ (چواريان لە كار كەوتوون)، بەشى
 گواستىنە ھەي خەتى ۲، نەخۇشخانەي گەپرۆك و بەشىكى ئەندازىياري.
 ۳- لەوانەيە ھىزىك لە ئەمنى پەواندز كۆبكرىتە ھەي و ھەك ھىزىكى يەدەگ
 لەكاتى پىويست بخرىنە سەر ھىزى پەوانە كراو.
 ۴- ھىزىكى زرىپۆش بۆ پارىزگار يكردن لە رىگەي پەيوەندى نىوان ھەولپىر،
 پەواندز، مىرگەسۆر بە كار دەھىترى.
 (ب) - ھىزى ئازادى، پىكھاتو ھەي لە ھىزى لىژنەي ئازادى، عەشیرەتە كوردەكان
 كە جارى لە ناوچە ئازادەكان جىگىر كراون، چەند ھىزىكى ترى مىللى كە
 دواتر پەيوەندىمان پىوەدەكەن.

فەرمان بۆ فەرماندەكان

- ۱- مستەفا خۇشنا ۋەركى فەرماندەيى ھىزى شىتنى دەگرىتە ئەستۆ،
 راستەوخۇ فەرمان لە فەرماندەي گشتى ھىزە چەكدارەكان ۋەردەگرىت
 و فەرمانەكانى سەرۋوى خۇي جىبەجى دەكات، فەرماندەيى يەكەي
 ھىزى شىتنى لە ئەستۆي مەمەد مەحمودە ۋە بەرپرسى كاروبارى
 ئىدارى ئەحمەد ئىسماعىل دەبىت.
- ۲- مستەفا خۇشنا ۋەبىت خۇي زانىياري لەسەر ناوچەكەي خۇي كۆبكاتە ھەي
 ۋە ھىزەكەي بەپىي جۆلەكانى دوژمن ئامادە ۋە دابەش بكات.
- ۳- فەرمانى راستەوخۇ بە فەرماندەيى كەرتەكان دەدات لە بوارەكانى
 پابەندىي بە ئەرك، خۇراك و بابەتەكانى تر.
- ۴- بۆ قەرەبۆكردنە ھەي نابەرابەرى ھىز لەگەل دوژمن لە لايەنى تۆپخانە،
 تانك و فېرۆكە پلانى خافلاندىنى دوژمن تاكتىكى سەرەكى دەبىت.
- ۵- دواي ۋەرگرتنى زانىياري لەبارەي برىياري كۆتايى دوژمن بۆ ھىرشكردن،

- ئەوا گرتنی مێرگەسۆر زەرورییە.
- ۶- بۆئەوێ گوندنشینان لە هێرشێ فرۆکە پارێزراوین، پێویستە لە کاتی هێرشەکان تەواوی دانیشتوان لە خانووکانیان بێنە دەرەوێ و لە دەوروبەری گوندەکاندا بڵاوبنەوێ، ئاژەلەکانیان لە دۆلەکان و لەژێر درەختەکان مۆل بەدن و لە بارودۆخی ئاسایدا بگەرێنەوێ سەر کارەکانیان و خەریکی کشتوکالی خۆیان بن.
 - ۷- تەقەکردن لە فرۆکە ئەوکاتە ئەنجام بدرێت کە فرۆکە دەکەوێتە حوکمی گوللەوێ.
 - ۸- بۆئەوێ کاتی پێویست بۆ ئامادەکاری تەواوی بەرەکان هەبێت، پێویستە ئەوێندە دەکرێت جۆلەیی دوژمن دوابخرێت.
 - ۹- ئەفسەرێک بنێردرێتە ناوچەیی برادۆست و بەلەک، بۆ ئەوێ لێژنەیی ئازادی لە جموجۆلەکانی دوژمن لەو ناوچەیی ئاگادار بکاتەوێ.
 - ۱۰- دەبێت چەند کەسیک بکرین بە بەرپرسی کۆکردنەوێ دیل و دەستکەوتەکانی شەر، ئەفسەرە دیلە خۆیندەوارەکانیش بنێردرێنە بارەگای فەرماندەیی گشتی هێزە چە کدارەکان لە بارزان.
 - ۱۱- پۆژانە راپۆرت بۆ فەرماندەیی گشتی بنێردرێت.
 - ۱۲- لە گەشتی ئەم فەرمانانە ئاگاداران بکەنەوێ.

واژوو

فەرماندەیی گشتی هێزەکان - مستەفا بارزانی

پەيوەندىي لىژنەي ئازادى لە گەل ھزبە كوردىيە كان

پيشتر باسما نكرد، دوای دەرکردنى يەكەمىن بەياننامە لە بارزان، ھزبى ھىوا چالاكىيە كانى خۆي دەستپيكردهوہ و نامە يەكى فەرمى بە رپگەي پرواپيكر اوپك ناردە بارزان. لە نامە كەدا وا نووسرابوو:

K-H-D*

ژمارە ۹ - ۱۹۴۵/۱/۳۰

"بژى كورد و كوردستانى گەورە"

جە نابی مستەفا بارزانى

رۆژى ۸ى ۱ى ۱۹۴۵ دوو كەس لە ئەندامانى ھزب بە ناوہ كانى (برووسك) و (ھندرين) نيردران، بوئەوہى چاويان بە جەنابت بکەوئت، نامە يەكى كورت و پوختيشمان بە رپگەي ئەوانەوہ ناردبوو، بە ھىواي ئەوہى پوختەي تەواوي بابەتە كان بە جەنابت بگەينين، بە داخەوہ دەولت لە مەبەستى گەشتە كەيان ئاگاداربوو، بۆيە بە ناچارى لە ھەوليرەوہ گەرانەوہ، چەند كەلوپە ليكيش بە رپگەي ھەردوو كەسە كەوہ نيردرابوون كە ئەگەر تا ئيستا نەگەيشتبيتتە دەستان، ئەوہ بە دلنياييەوہ لەو رۆژانە دەگات.

مەبەستمان لە نزيك بوونەوہ لە ئيوہ ئەوہ يە، بە لەبەرچاوغرتنى بەرنامەي ھزب، ھەلسەنگاندىن و ھاوسەنگکردنەوہي لە گەل بارودۆخى سياسى،

* پیتەكان ئاماژەن بو كۆمەلەي ھىوا لقي بەغدا. ھزبى ھىوا و شوپشى ((۱۹۴۳- ۱۹۴۵)) ى بارزان، فەيسەل دەباغ، چاپى يەكەم، (دەزگای راگەياندىنى گولان - ۱۹۹۷)، ل ۶۰.

شیوازی تایبەت و دروست بگردریتەبەر، تا ئیمەش بە باشترین شیوە بە ئامانجە کانیان بگەین.

تەواوی بزوو تنهوه نه تهوه ییه کان ئە گەر بە شیوەی بەرنامە بو داریژراو و ریکوپییک ئامادە کارییان بو نه کریت، بیگومان ئەنجامه کهی مالویرانییه و سه رکهوتوو نابیت، ههروهک جه نابیشتان ئاگادارن، بزوو تنهوه نه تهوه ییه کان ده بیت خاوهن سه رکرده و دوو دهستی بههیز بیت، دهستیکی سیاسی و دهستیکی سه ربازی.

ئهرکی سیاسییه کان تهوه ییه، شوپش - داواکارییه کانی - ههوال - خوړاک و ئامرازه کانی په یوه ندیی فهراهه م بکات، ئهرکی سه ربازییه کانی تهوه ییه هاواری خه لکی به خه نجهر و سه ری یم نیشان بدات. ههروهها ده زانین که سیاسی گشتی جیهان بهندن بهو دوو دهستهوه.

ئیمه پاش هه ولیکی زور ئەمرو توانیومانه دهستی سیاسی و سه ربازی بینینه کایه وه، به لام تا ئەمروش نه مانتوانیوه هه ردووکیان یه کبخه یین، نه سه رکرده یه تیمان هه یه، نه ریکخستنیک تەواوی نیوان ئەو دوو دهسته، هوکاره کانیسی له مه دا ده بینین:

۱- ئیمه هه یچ کاممان له یه کتری تهواو ئاگادارین و نازانین هه ر کامه مان خه ریکی چین.

۲- له باره گاکه مان دوو به یاننامه ئاماده ی بلاوکردنه وهن، به لام هه والمان پیگه یشت ئیوه خه ریکی دانوستانن، بو یه به ناچاری له بلاوکردنه وه یان سستیمان نواند، چونکه راستیه کهی ئیمه له باره ی چو نییه تی هه نگاوه کانتان زانیاری پیوستمان نه بوو و ئامانجه کانی بزوو تنه وه که تان به تەواوی بو مان پروون نه بوو، هه ربو یه ش نه مانتوانی به یاننامه کان

- بلاۋبىكەينەۋە، چۈنكى لەۋە دەترساين زيان بە گفتوگۆكانتان بگەينىت.
- ۳- ئىۋە بە زۆرى ئەۋ كەسانە دەنپىرن كە لەگەل كەسايەتتە كوردەكان ديدار ئەنجام دەدەن، بەبى ئەۋەى ئىمەى لى ئاگاداربكەنەۋە، ئەمەش ئەنجامى باشى نابىت.
- ۴- بۆئەۋەى ئەۋ بابەتە لە داھاتوودا دوبارە نەبىتەۋە، باشتىر واىە ھەردوو لامان لەژىر يەك ئىدارەى رېكوپپىكدابىن، بەشىۋەيەك لەنپوان ھەردوو لامان ھوكم بىكات و بەردەوام ئاگادارى كارەكانمان بىت، بۆيە ئىمە واى بەباش دەزانين ناۋەندى حزبى ھىۋا لاي ئىۋەبىت.

ۋاژوو

سەرۆكى حزبى ھىۋا*

ۋەلام

۱۵ى ۲ى ۱۹۴۵

ژمارە ۱

لەلايەن لىژنەى ئازادى بۆ حزبى ھىۋا

۱- نامەى ھۆبەى K-H-D بە ژمارە ۹ى رېكەۋتى ۳۰ى ۱ى ۱۹۴۵ بەۋپەرى خۆشحالپىيەۋە گەيشتە دەستمان و بەباشى لە بابەتەكانى گەيشتىن. سەبارەت بەۋەى كە دەتانەۋى ناۋەندى حزب بۆ ناۋچەكەمان بگوازىتەۋە،

* ۋاژووۋەكە بە ناۋى (الامال) كراۋە كە ناۋى خوازراۋى رەفىق ھىلمىيە. فەيسەل دەباغ، سەرچاۋەى پىشوو، ل ۶۰.

ئەو پېشنیارەتان وا دەردەخات تەواوی پۆشنبیرانی کورد برۆیان پیمان ھەیه و گەشتونەتە ئەو برۆایە ی ئیمە لیژنەییکی فیداکارین و ئامانجمان ئازادی گەلی کوردی زۆلم لیکراوە لە چنگ دوژمنییکی زالم و درندە.

بەدنیایەو شۆرشییکی نەتەوہیی و پرزگارکردنی میللەتیک پۆیستی بە فیداکارییە، ئیمەش ئەو فیداکارییە لەخۆماندا دەبیننەو و ئەو لیژنە فیداکارەین کە بۆ بەدەستھێنانی ئەو ئازادییە گیان بەخت دەکەین.

ھەر یەك لە ئیمە بەو نیزیکانە بە سوچیکی کوردستاندا بلاودەبینەو، بۆئەوہی چالاکییەکانمان دەستپیکەین، بۆیە وا بەباش دەزانین ناوہندی حزبیی ھیوا وەك خۆی لە D* مینتەوہ و داواکاریمان لە تەواوی برۆاپیکراوانی حزب و لقەکانی ئەوہیە پەیوہندیان بە ناوہندەوہ ھەبیت، بۆئەوہی ناوہندە بتوانیت بەشیوہیەکی ریکوپیك لەگەلمان لە پەیوہندی داویت.

۲- وەك ئەوہی لە ماددە (۱) دا پامانگەیاندووە، ئیمە لیژنەیی ئازادین و ئامانجمان خۆبەخت کردنە لە پینا و گەشتن بە ئازادی، بۆیە ئەگەر ناوہندی حزب بۆ ئیرە بگوازیتەوہ دەبیتە بارقورسی و ئیمەش ناتوانین بە ئامانجەکانمان بگەین، بۆیە گەشتینە ئەو ئەنجامەیی دەسھەلات بە ناوہندی حزب بدریت ھەر ھەنگاویك بۆ بەھیزکردنی بزووتنەوہ کەمان و فراوانکردنی چالاکییەکانمان بە پۆیست بزانیٹ بە ناوی لیژنەیی ئازادییەوہ بیھاویژیت.

۳- چونکە رۆژی نەبەرد و فیداکاریی نزیکە، لەو برۆیانمان کە دەیانەوی ھاوکاری جدیمان بکەن، داواکاریین لە ئیستاوہ بینە ئیرە، تا بە سوود

* پیتە کە ئامازەہیە بۆ شاری بەغدا. فەیسەل دەباغ، سەرچاوەی پېشوو، ل ۶۰.

وەرگرتن له تواناكانيان، ئەرکهكان دابهش بکهين.

۴- کاتیک شۆرشى مىللى دەستى پیکرد، ئیمه به بەردەوامى راپۆرتەکاھمان به پوختى بۆتان رەوانەدەکەين، تا ئیوھش به خیرایى به تەواوى شار و ناوچەکانى عیراقددا بلاوى بکهنەوه.

۵- بۆئەوهى پەيوەندییەکاھمان شیوازیکى ریکوپیک و بى مەترسى ھەبیت، له ھەرکام له لقهکانتان له تەواوى شار و ناوچەکان کەسیکی رۆشنبیر دەستینشان بکهن و پیمان بناسینن، بۆئەوهى له گەلمان له پەيوەندیى دابیت.

۶- له ناوھندى حزب K-H-K* داواکارين به پەلە ئامیریکى چاپکردنمان بۆ رەوانە بکات.

۷- له لقی D داواکارين مۆریکی حزب به ناوى (لیژنەى ئازادى) مان بۆ رەوانە بکات.

۸- ھەوالمان پیکەیشتووھ کەسانیک به ناوى ئیمه پەيوەندییان به حزبەوه کردووھ، ئەمە فیلیکە له لایەن دەولەتەوه بۆ ئاگارداربوونیان له نەینییەکانى حزب، داواتان لیدەکەين ئاگاداربين، ئەوکەسانەى به ناوى ئیمهوه پەيوەندیى به حزبەوه دەکەن، دەبیت ھەلگری نامەى ئیمەبن.

۹- بیستومانە ژمارەیهک نوینەرى کورد له پەرلەمان بەرامبەر ناردنى سوپا بۆ کوردستان نارهزایەتیان دەربریوه، سوپاسیان دەکەين، پیویستە ھانیان بدەين و پشتیان بگرين، چونکە ئەو جوړه بەرگری لیکردنە دەبیتە ھۆى لاوازبوونى سیاسەتى دەولەت.

* پیتەکان ھیمان بۆ کۆمەلەى ھیواى کوردستان. بارزانى و بزوتنەوهى رزگاربخوازی کورد، مسعود بارزانى، بەرگی یەکەم ۱۹۳۱-۱۹۵۸، (ھەولیر-۲۰۱۲)، ل ۱۶۹.

۱۰- شیوازی په یوه نندی حزب له گه ل لیژنه ی ئازادی و ریگاکانی پیکگه یشتن به و شیوه یه ی خواره وه ده بیټ:

أ) هه ولیر- شه قلاوه- ره واندز- مه زنی، شیتنی- بارزان

ب) مووسل- ئاکری- زیار- بارزان

ج) مووسل- دهوک- ئامیدی- بارزان

د) هه ولیر- شه قلاوه- خه لیفان- سریشمه- ریزان- بارزان

۱۱- باش ده زانین که سیاسه تی ده ولت ته وه یه کیشه ی کوردستان و کیشه ی بارزان له یه کتری جیا بکاته وه، هه ر به م ئامانجه له زوربه ی ناوچه جیاوازه کانی کوردستان خه ریکی بلاوکردنه وه ی هه والی ناراسته، له م باره یه وه ئیوه باش ده زانن ئامانجی لیژنه ی ئازادی، ئازادی کوردستانه، بویه ده بیټ بو پیشگری له و پروپاگه ندانه ی ده ولت له ناوه ندی حزبی هیوا چالاکی به رده وام ده ستیبات، بوئه وه ی ناوه نده حکومیه کان ئالوز بکرین، وه ک ته قه کردن له باره گاکانی ده ولت و خراپکردنی به رده وami ریگاوبانه کان... هتد، به رهنگار بوونه وه ی توندی دوژمنان به هه ر شیوه یه ک حزب به باشی بزانیټ ده بیټ به رده وami پیبدریټ.

ئه مه ش له به رچاوبگرن که لیژنه ی ئازادی بو پاراستن و پاریزگاری کردن له که سانی خو به ختکار، ئاماده ی هه موو جوړه پشتیوانی و فیداکاریه که.

۱۲- به وپییه ی لیژنه ی ئازادی به رپرسیاریه تییه کی گه وره ی له سه رشانه و ده بیټ هه نگاوه کانی خو ی له گه ل بارودوخ و سیاسه تی گشتی جیهان و جموجوله کانی ده ولت یه کبخت، پیویستیمان به هه وال و روژنامه یه، بویه ئه رکی ئاگادارکردنه وه مان له و هه والانه ده که وپته ئه ستوی ئیوه.

۱۳- بو ئاگاداری راسته وخومان له بارودوخ جیهان، پیویتسه رادیویه کمان

بۇ رەۋانە بىكەن.

۱۴- ۋەك بىستومانە، حزب نىگەرانە لەۋەي كەسانىك لەلايەن ئىمەۋە بۇ گىتوگۇ لەگەل ھۆكۈمەت ئىردراون، ئىمە پوونى دەكەينەۋە نوپنەرەكانمان ھاتبوون داخوازىيەكانى مەلا مستەفا بارزانى بگەينن بە دەۋلەت، ئەۋىش ئەۋەبوو كە داخوازىيەكانى گەلى كورد بەزووترىن كات جىيەجىيىكرىن.

لەو پوۋەۋە ھىوادارىن ئەم ھەنگاۋانە كارىگەرىي خرابى لە نىۋ ئەندامانى حزب نەبىت و دەست لە چالاكى و پروپاگەندەكان ھەلنەگرن.

۱۵- (أ) بەۋىيەي لەمەودوا ئاموژگارىيە حزبىيەكانتان بەرپىگەي لقى "B" ھەۋە بۇ رەۋانەدەكەين، داۋاتان لىدەكەين پەيوەندىيەكانتان لەگەل ئەۋ لقە بەباشى پارىزن.

(ب) ئەۋ بەياننامەيە بلاۋبكرىتەۋە كە بە واژوۋى سى كەس لە ئەندامانى لىژنەي ئازادى بە زمانى عەرەبى نووسراۋە.

(ج) ئەۋ دوو بەياننامەيەي بە زمانى عەرەبى نووسراون و پەشووۋسەكەتان بۇ ئىمە رەۋانە كرددوۋە، ئەۋەي يەكەمىان بە ناۋىشانى (الى رجالات العراق و المفكرية) (بۇ كەسايەتییەكانى عىراق و بىرمەندەكانى) بلاۋبكەنەۋە، ئەۋەي دوۋەم پىۋىست بە بلاۋكردنەۋەي ناكات.

۱۶- برايان ۋەك دەزانن، شۆرشى مىللى زۆربەي شۆرشگىپەر كوردەكان لە يەكترى كۆدەكاتەۋە، لەۋ پوۋەۋە پاراستنى گوزەران و ژيانى ئەۋان و بەرپرسىارەتى بەردەۋامىدان بە شۆرش، دەكەۋىتە ئەستۆي لىژنەي ئازادىيەۋە، بۇئەۋەي رپگە لە پروپاگەندەكانى دەۋلەت بگىرىت و شۆرش تاۋانبار نەكرىت، وا بەباش دەزانن ئەركى چارەسەرى ئەم بابەتە بە ئىۋە بسپىرىن و رپگاكانى كۆكردنەۋەي پارە بگرنە ئەستۆي خۆتان، لەم پوۋەۋە

تەنیا ئەو دەلێن (پۆستیمان بە یارمەتی هەر تاکیکی بە شەرفی کوردە و داواکارین بە پێی توانا لە بەخشینی یارمەتی ماددی درێغی نەکەن).

۱۷- لە ناوەندی S* کە هەردەم شوینی بۆلاوکردنەوێی بیری نەتەوێی کورد بوو، لەو کاتە هەستیارەدا هەست بە جوۆرە ساردبوونەوێیەك دەگریت، بۆیە لە حزب داواکارین بەزۆترین کات پەيوەندیان لەگەڵ رێکبخەنەوێ و لە بۆچوون و ئامانجەکانی لێژنەي ئازادی ئاگاداریان بکەنەوێ، ئێمە خووشمان هەوڵ دەدەین پەيوەندیان لەگەڵ ببەستین.

فەرماندەي لێژنەي ئازادی - مستەفا بارزانی

حزبی هیوا بە ناردنی یەكەم نامەي خوۆی، دەریخست کە برۆای تەواوی بە لێژنەي ئازادی هەیه، هەر بۆیەش داوایکرد ناوەندی حزب بۆ بارزان بگوازیتهوێ و بەرپۆهبردنی کۆری خەباتی سیاسی و سەربازیش لەو پۆه سەرچاوێ بگریت.

ئەو نامەیه و ئەو وەلامەي کە لەلایەن لێژنەي ئازادییهوێ درایهوێ نیشاندهری برۆا بەیهکتری بوون و باشی پەيوەندی نیوان هەردوو لایبوو، سەلمێنەری ئەوێشبوو کە ئەو جولانەوێیهي لە لیواری سەرھەلداندايه، جولانەوێیه کە بە واتای وشە نەتەوێی و تەواوی رۆشنیران و کوردە نەتەوێیه گیانفیداگان بەشیوێیهکی وەسف نەکراو تێیدا بەشدارن.

بەلێ بۆ میلیتیک کە سالانیکی دوور و درێژە بە هیوای ئازادین و نەوێ لەدوای نەوێ بۆ بەدیھێنانی گیانیان بەخشیوێ، لە بارودۆخیکی وا ناسکدا کە

* پیتەکە هیمايه بۆ شاری سلیمانی. مسعود بارزانی، سەرچاوێ پێشوو، ل ۱۶۹.

لەوانەيە ھەنگاويك يىت بەرەو بەدپھېناني ئامانجەكەيان، خو بە پاش گرتن و گومانکردن واتاي نىيە.

ھەر كوردىكى بەشەرەف بە ئەرکی خو دەزانی پەيوەندى بەو بزووتنەوہيە پىرۆزەوہ بکات، چەند بابەتیک ھەبوو دەکرا لەلایەن نەيارانەوہ بە خراپى لىکبدرينەوہ، ئەو بابەتانە لە وەلامى نامەى لىژنەى ئازادىدا ئاماژەيان پىکرا، بەتايەت گرینگى دابىنکردنى يارمەتییە دارايیەکان دەريخست کە ئەو جولانەوہ نەتەوہيیە ناتوانرى بە ھىچ جوړىک لەکەداربکرىت.

ھەلبەتە، سەرەراى تەواوى پىشپىنيیەکان دەيىت ھىشتا وشياربين، پەيوەندىیەکان بەردەوام بن و جموجۆلەکانى دوژمن بەتەواوہتى سىرەيان لى بگىرى.

چالاكى لقەکان دواى ئاگادارکردنەوہى لىژنەى ئازادى لە مەبەست و ئامانجەکان دەستيانپىکرايەوہ، پياوہ نەتەوہيیەکانىش بە شادىيەوہ لە رىگای ئازادى نەتەوہيى بە خىرايى ھەنگاويان نا.

نامەیه ک له لقی K-H-D-یهوه

K-H-D

ژماره ۱۸

۱۹۴۵/۲/۱۹

وهك بهرپوهبهری هۆبهی K

بژی کورد بژی کوردستان

۱- نامەیه ک له لایه ن فه رمانده ی گشتی "مه لا مسته فا" وه گه یشتوو ه، تیی دا داوا یکردوو ه ژماره یه ک ئه فسه ر بنی ردرینه بارزان.

دوا ی گه رانه وه ی نوینه ره که تان، راویژکردن و خویندنه وه ی پیویست، له ئه نجامدا واما ن به پیویست زانی، نار دنی ئه و ئه فسه رانه بکه ویته رۆژانی یه ک و دووی ئادا ر، بۆیه داواکارین فه رمان به و که سانه ی هۆبه که تان بکه ن، ئه وانه ی خو یان بۆ رۆیشتن ئاما ده کردوو ه له و رۆژه دا بکه ونه ری. هاوکات ئه م فه رمانه به هۆبه کانی تری سنوو ره که شتان بگه ینن.

۲- له و رۆژانه له هۆبه ی "X" ه وه نامه گه یشتوو ه که بابته ی خالی سه ره وه ی په سه ند کردوو ه، هۆبه ی X نوینه ری خو یان بۆ ده ستخستنی زانیاری و وه رگرتنی فه رمان نار دۆته لای لیژنه ی ئازادی، داواکارین دوا ی گه رانه وه ی سوود له زانیارییه کانی وه ربگی ریت.

۳- له و رۆژانه دا، له باره ی ئازادی کوردستانه وه چه ند داواکارییه کمان داوه ته نوینه ری چه ند ولاتیکی بیانی، هیوادارین وه لاممان بده نه وه.

۴- به بۆنه ی نار دنی ئه فسه ره کا ئمان، وای به باش ده زانین کۆبوونه وه یه کی نوینه رانی حزب ئه نجام بدریت، بۆیه داوا ده که ی ن کات و شوینی

كۆبۈنەۋەكە لەلايەن ئۆۋە دەستىشان بىرئىت، بەمەرجىك لەوكاتەدايىت
كە نوپنەرى ھۆبەى X گەرابىتتەۋە.

۵- ھەلگىرى ئەو نامەيە ئامادەيە لەكاتىكدا نەتوانن لەگەل B و M
پەيوەندىي بىكەن، ئەۋە خۆى بىروات، بۆيە بەھىۋاي ئەۋەين سوودى لى
بىينن.

K-H-D

نامہ یه ک له هۆبه ی H - X هوه

هۆبه ی H - X

ژماره ۹

۱۹۴۵/۲/۱۷

پیشکەشه به سهروکی لیژنه ی ئازادی

بژی کورد و کوردستان و هیوا

نامہ ی جه نابتان که به ناویشانی سهروکی لیژنه ی ئازادی نووسرابوو گه یشته دهستان، دوا ی خویندنه وه و سوودمه ندبوون لی، به باشمان زانی ئه و بابه تانه ی خواره وه به جانابتان بگهینین، ته مه ناده کهین به زوویی وه لاممان بدهنه وه.

۱- ئیمه وه ک هۆبه ی H-X بریاری ئه وه مان داوه هه ر له گه ل دهستی کردنی بزووتنه وه که تان به ره یه ک له سنووری چالاکی خو مان بکهینه وه، بویه پیوسته چند زانیاریه کمان له ئیوه وه پی بگات و ئیوه ش له چند بابه تیک ئاگادار بکهینه وه.

الف) ئیوه چ پوژیک دهست به شوړشی ئازادی ده کهن؟

ب) ئیمه تا پوژی ۱۰ ی ئاداری ۱۹۴۵ ته واو ئاماده ده بین.

ج) بریارمان داوه له ناوچه ی "K" هوه به ره و ناوچه ی ئیمه هه رکه سیك مه بهستی بیت په یوه ندی به شوړشه وه بکات ئه وه بیته لای ئیمه، له ناوچه ی K به ولاره په یوه ندی به لیژنه ی ئازادی هه بکات.

د) پیوسته ئیمه و ئیوه ش به پی به نامه یه کی دیاریکراو چالاکیه کانمان

دەست پېيكەين و ئەگەر گەتوگوۆ لەگەڵ لایەنیکمان دەستپیکرا، ئەوا بى ئاگادارى لایەنەكەى تر ئەنجامى نەدەين، ئەم بابەتە جیگەى بايەخى راي گشتییه.

ه) بریاردراوه لەمەبەدوا هەر بەیاننامەیهكى گشتى كه پيوست به دهركردنى بكریت به ناوى (بارەگای فەرماندەى بالای كورد) (مقر الزعام العليا الكردیه) بىت و هیچ ناویشانىك له هیچ شوینىكى تر نەنووسریت.

و) هەموو جوۆره پەيوەندی و موخابەرەیهك به رىگەى هۆبەى "H-B" هوه دەبیت.

ز) لەگەڵ دەستپیکردنى شوۆرشى ئازادى، پيوسته راستهوخۆ نامەیهك به ناوى سەرۆكى لیژنەى ئازادى بۆ تەواوى سەرۆك هۆزهكان تا سنوورى رۆوبارى كۆیه رهوانه بكریت و تیدا داواى هەموو جوۆره یارمەتییهكى ماددى و مەعنهوى بكریت.

هيوادارين هەرچى زوو له بۆچوونى خۆتان ئاگادارمان بکەنەوه.

بێدەنگ H-X

گەرەنتى سەرکەوتنى ھەر شۆرشىكى پىرۆز، ئىمان و باوھەرى شۆرشگىرەکانىھەتى، بزووتنەوھە ئازادىخوۋازەکان ئەوكتاتە دەكرى سەرکەوتووبن كە لەسەر بنەماى راست بنیاترابن، لەو شۆرشەى بارزان دەبنىن ئىمان و باوھەرى شۆرشگىران درزى تىناچى و ئامادەى خو فیداكردنن، بەرنامەكەيان بەوپەرى وردى دارشتووھە و برىارىانداوھە بە ھەلاوېرکردنى لەگەل سىاسەتى گشتى جىھان بە رژدى بەرپۆھى بەن، بەلام خالىكى تارىك ھەيە! خالىك كە لەوانەيە تەواوى پلانەكە تىكبەتات و تەواوى فیداكارىيەكان نەزۆك بەكات، ئەويش ئەوھەيە ئايا ولاتە زلھىز و سىاسەتەكانيان لەگەل ئەوھەدان گەلئىكى بچووك خوئان چارەنووسى خوئان دىارىيەكەن؟ ياخود لەژىر پەردەى ئازادى، ئەو گەلە لاوازە لە ئازادى بىبەش دەكەن؟.

مروڤ بونەوھەرىكە بەرزەفر و لەخوبايى، لەھەموو شوئىنك ھەستى سەرتربوونى ھەيە، لەھەر شوئىن كىشەى ھاتە رى ھەولدەدات پركابەرەكەى بە لوژىكى يەكسانى، براىھەتى، ئازادى و مافى كۆمەلايەتى بخاتە سەر ئەژنۆ و خوئى لەو مەترسىيەى ھاتۆتە رى دەربازبەكات، بەلام ئەوكتاتەى پىشەرھوى دەكات و سوارى سەر پىشتى ئەسپى سەرکەوتنە، يەكسانى، براىھەتى، ئازادى و مافى كۆمەلايەتى ھەرگىز بەزارىدا نايەت، ئەوكتاتەيە كە دەبىت بو ئەم دەستەواژانە بە فەرھەنگەكاندا بگەرئىن و واتاكانيان بدۆزىنەوھە، ئەوكتاتەش دەبنىن لە بەرامبەر ھەرىكە لەم دەستەواژانە مستىكى گلوڤ كراو نەخشىنراوھە.

بەلئى، بو ناسىنەوھى واتاى يەكسانى، براىھەتى، ئازادى و مافى كۆمەلايەتى، دەبى واتا پراكتىكىيەكەى، واتا مستى گلوڤ كراو و ھىز ھەبىت، بەبى بوونى ھىز، بايەك ئەم دەستەواژە شىرىن و تالانە بە گوچكە دەگەينىت و جگە لە ئاھ و ئەفسووس بو گەلئىكى لاواز ئاسەوارىكى ترى لئى

بەجى نامىنى.

پشتبەستن بە پەيمانەكان، دلخۆشكردن بە بەلئنهكان، مادەم ھىزى لەگەل
نەبىت، قسەى پووچە، بۆيە ميللەتى لاواز دەبى تىبكوۆشى خۆى بەھىزبكات،
ئەوكات بۆ گەيشتن بە ئاواتەكانى پشت بە ھىزى خۆى بەستى.

وہلامى لیژنہى ئازادى

ژمارە ۴-

۱۹۴۵/۳/۳

بژى كورد و كوردستان

بۆ ناوہندى حزبى ھىوا و ھۆبەكانى

نامەى K-H-K بە مېژووى ۱۹۴۵/۲/۲۱ بە ژمارە ۲- لەگەل بەياننامەى
K-H-D بە مېژووى رۆژى ۱۹۴۵/۲/۱۹ بە ژمارە ۱۸- و نامەى K-X-H بە
مېژووى ۱۹۴۵/۲/۱۷ و بە ژمارە ۹- گەيشت و جىگەى رەزامەندى بوو، بە
فەرمانى سەرۆك، بەم خالانەى خوارەوہ وەلامتان دەدەينەوہ و
چاوہرئدەكەين ئەنجاميان بەدن.

۱- ئاگادرابن، ئەو رۆژانە ھەر ھەوالئىكتان پى گەيشت، خىرا تەواوى
ھۆبەكانى لى ئاگاداربكەنەوہ، بۆئەوہى ھەركامەيان ئەركى خۆى بزائىت.

۲- مانگى ئادار، بەمانگى ئازادى كوردستان بزائن، لەو مانگەدا دەبىت
تەواوى ھۆبەكان وشياربن و بەخىرايى ئەركەكانيان راپەرئىنن، بەرپرسى
ھۆبەى H-H ھەركە دەنگى يەكەم تەقەى بىست، دەبىت تەواوى

هۆبهکانی لى ئاگاداربكاتەوه، چاوهپى هەوالى تر نەبىت لىمانەوه و لە ماوهى ٤٨ كاتزمىردا دەنگى ئازادى لە تەواوى ناوچهكانى كوردستان بەرزبىتەوه.

٣- بە فەرمانى سەرۆك، سوپاسى جدييهتى هەولەكانى هۆبهى H - X دەكەين، هيوادارين تەواوى هۆبهكانى هيو و تەواوى كورده بەشەرەفهكان چاوهوان بكەن.

٤- لەنامەكەى پيشوو ماندا ئەو دەسههلاتەمان بە ناوهندى حزبى هيو دابوو، هەر بلاوكراوهيهك بە پيوست بزائيت، بلاوى بكاتەوه و هەر كارپكيش بە پيوست بزائيت، ئەوا ئەنجامى بدات، ئىستاش دوپاتى دەكەينهوه، واى بە پيوست دەزانين كە هەموو شتێك بە ناوى سەرۆكى لىژنهى ئازاديهوه ئەنجام بدرى و تەواوى فەرمانەكان لە گشت شوينيك پەپرەويان لىبكرى، لەگەل دەستپيكردى شۆرش، هەر هۆبهيهك نوينهري خوى بنيرتە لای لىژنهى ئازادى و پاسپاردهكانى وەربرگرت.

٥- چاوپيکەوتن و پەيوەندى كردن بە نوينه رانى ولاتە بيانیهكان زۆر گرینگە، بەتايهت پيوسته لەگەل دەستپيكردى شۆرش، داواكاريهكانى كورد و بەلگەنامە ميژووييهكانيان پيشكەش بكرين.

٦- ئەوانەى مەبەستيانە بينە ئيره، لە ريگهى سريشمە و ئاميديهوه بين، ئەوانەى ناوچهى K دەبى بچنە لای "پلنگ" لە بەرهى رۆژههلات، ئەو كەلوپەلە پيوستهكانيان بۆ دابىندەكات.

٧- لەگەل دەستپيكردى شۆرش، بلاوكراوهيهك بەناوى "لىژنهى ئازادى" بە تەواوى عىراقدا بلاوبكرتەوه.

٨- بزوو تنهوه كەمان، بزوو تنهوهيهكى كوردى نەتەوهيه، سەر بە هيج

ولآتىكى بىانى نىيە، ئاواتى سەرۆك، ئاواتى ھەر تاكىكى دلسۆزە كە لە پىناو كورد و كوردستان بە ئامۆژگارىي لىژنەى ئازادى و ناوہندى حزبى ھىوا كاردەكات، ئاواتى حزبى ھىوا و لىژنەى ئازادىش پزگارکردنى كورد و كوردستانە، تا ئەم دوو لايەنە بەتەواوتى نەناسرین، كەس يارمەتیمان نادات، ئىمەش لەگەل ئەو لايەنەداين كە تا كۆتا پوژى ئازادى كوردستان يارمەتیمان دەدات.

۹- ھەر كە دەستمان بە شۆرش كەرد، كەردەكاهمان بەردەواميان دەبیت، لىژنەى ئازادى لە پىناو ئازادىي كورد و كوردستان و بەرژەوہندى نەتەوہىي درىژە بە شۆرش دەدات، ھەركاتىكيش بە پىويستى زانى شەر دەوہستىنى، لەم بارەيەوہ داوا لە تەواوى ھۆبەكان دەكەين كە شۆرش دەستى پىكرد، بەبى فرمانى سەرۆك و لىژنەى ئازادى پەيوہندى لەگەل ھىچ كاربەدەستىكى دەولەت نەبەستى، چونكە لىژنەى ئازادى بە فرمانى سەرۆك لە كاتىكى لەبار كۆمسيۆنىكى ھاوبەش لەگەل حزبى ھىوا بەمەبەستى گفتوگو پىكەدەھىنیت.

۱۰- داواکردنى ھاتنى ئەفسەر و پوڭشبيرانى كورد لەلايەن سەرۆكى لىژنەى ئازادىيەوہ دەبیت، ئەمرو بەرژەوہندى نەتەوہىي كورد لەوہدايە ھەرچى زووە پەيوہندىمان پىوہبەكەن، تا بە بەراورد لەگەل سىياسەتى گشتى جىھان بەرژەوہندىيەكانى گەلى كورد پىشبينى بەكەن.

۱۱- دەبیت تەواوى ھۆبەكان ئاگادارى ئەوہبن، لەگەل بەرزبوونەوہى دەنگى يەكەم تەقە ئەم بابەتانەى خوارەوہ جىبەجى بەكەن:
الف) مانگرتنى گشتى قوتابى خویندنگاكان.

ب) گەردبونەوہ و بلاوکردنەوہى بەياننامە لە تەواوى شارەكانى كوردستان.

ج) تیکدانی ریگاکان و برینی هیلی ته له گراف و تهقه کردن له باره گاکانی دهولت.

د) ریگه نه دان به به کریگراوه بیانیهکان و ریگری له به شداریکردنیان له چالاکیهکان.

ه) خوبه دوورگرتن له به شداریکردن له پلانهکانی دهولت و له ناوبردنی ئه وکه سانهی یارمهتی دهولت دهدهن.

۱۲- وا به باش دهزانین ئەندامانی حزبی هیوا له H-H، به تاییهت ئەفسه رهکان پلانی گرتنی H دابریژن و له گهڵ دهستی کردنی شوپش دهست به سه ره ئه ویدا بگرن، به مه رجیک به ره ژه وهندی نوینه ری ولاته بیانیهکان پاریزراوبی و بنه ما مه ده نییهکان به ته واوی پاریزگاریان لیبری، به ریوه به ردنی ناوچه ئازادکراوه کهش به وپه ری شایسته ییه وه بیته. پیویسته هه والی بارودوخی ناوچه که راسته وخو به سه روک بدریت، بوئه وهی سه روکیش رای په سه ندی خوئی له باره وه بدات، ته واوی دهستکه وتهکانی شه ر ده بیته له به ره ژه وهندی شوپشی نه ته وهی به فه رمانی سه روک و لیژنه ی ئازادی دابهش بکرین، دواي ئازادکردنی هه ر شوینیک له لایه ن حزبی هیواوه ده بیته راسته وخو حکومه تی سه ربازی تیدا جار بدریت، به وپه ری باشیه وه هه لسه وکه وت له گال کارمه ندانی دهولت بکریته و ئەمن و ئاسایشی ناوچه که به باشی پاریزری، فه رمانده ی سه ربازی ناوچه ئازادکراوه که به فه رمانی سه روک دهستنیشان ده کریته و ده بیته ته واو گوپرایه لی فه رمانه کان بیته.

سه روکی لیژنه ی ئازادی - مسته فا بارزانی

ئەو ياداڭتانهى پېشكەشى نوپنەرە سىياسىيە كان كراون

وہك ئەوہى پېشتر بە بۆنہى ئەم بابەتەوہ باسمانكرد، يەككى تر لە بەرنامەكانى لېژنہى ئازادى ئەوہبوو چەند ياداڭتېك پېشكەشى نوپنەرى ولاتانى بيانى بكرېت و لە داواكارىيەكان ئاگادارىيان بكنەوہ، لېرە وەك نمونە ئەو ياداڭتانهى لە لايەن حزبى هيواوہ پادەستى "لوى ھندرسن" باليۆزى گەورەى ويلايەتە يەكگرتووہكان كراوہ دەخەينەرۇو:

بەغدا

بەريز جەنابى لوى ھندرسن، باليۆزى گەورەى ويلايەتە يەكگرتووہكانى ئەمريكا، ئەم ھەلە دەقۆزىمەوہ و رېزى بى خەوشى خۆم پېشكەشى جەنابتان دەكەم.

لە مانگى تشرىنى دووہمى ۱۹۴۳ ياداڭتېكتان پېشكەش كرا كە تېيدا باس لە رەوشى نەتەوہى كورد، نىشتىمانپەرورەى ئەم گەلە و داواكارىيەكانى كرابوو، بە ھەندوہرگرتن و گرىنگيدانى جەنابتان بەم ياداڭتە، بە دليكى ديموكراسى و ئەمريكايانە، كارىگەرى بى ئەندازەى كوردە سەر ورەى ئەندامانى ئەو حزبەى كە لەلایەن زۆربەى گەلى كوردەوہ ناسراوہ، بەوپیيەى خۆشم ئەندامى ئەم حزبەم، ئەم ھەلوپستەتان ھانى دام جاريكى تروش بارودۆخى نەتەوہى كوردتان بۆ شىيكەمەوہ، سوپاسى بېپايانتان دەكەم، ئەگەر ئەمجارەش لېمى قبوول بكنەن و پادەستى وەزارەتى كاروبارى دەرەوہى خۆتان بكنەن.

جهنابی بایۆزی گهوره

بیگومان له بیرتانه سالی رابردوو شوپشی نه تهوهیی کورد له باکووری عیراق له ناوچهی بارزان، وهك نارهزایهتییهك به رامبهه خراپی به پڕیوه بردنی ولات، به سه رکردایهتی مستهفا بارزانی به رپابوو.

ئهم شوپشه، به دهستیوهردانی دهولتهتی به ریتانیا، دواي ئهوهی زانی حکومهتی عیراق ناتوانیت به رگری بکات، وهستیئرا، به بیانوی ئهوهی ههموو شوپشیکی چه کداری دژی به رژه وهندی ولاتانی هاوپهیمانه، ئهوکات ولاته که به لینی دا سیاسهتی دوژمنکارانهی حکومهتی عیراق به رامبهه کورد بگوریت، به له به رچاوغرتنی به لینهکانی دهولت بو چاکسازی پویست له کوردستان و دانپیدانانی سه رۆک وهزیران له به ردهم ئه نجومهنی بالای میلی، به ناچار ی و به زوری شوپشمان وهستاند.

به لام دهولت له جیاتی ئهوهی به لینهکانی جیبه جی بکات، به رامبهه گهلی کورد به گشتی و به تایهت ئهوکه سانهی به شداریان له شوپشدا کردبوو هه لوپستی ناپه سندی گرت به ر، پیداو یستییهکانی ژیان و پو شاکي له سه ر گرتنه وه و برسپه تی، قاتوقری، مردن په یدابوو و بی خاوهن مانه وه، سه رباری ئه وهش دهولتهتی عیراق به پشتیوانی دهولتهتی ئینگلیز ده ستیکرد به کو کردنه وهی هیزی سه ربازی بو له نیو بردنیان.

ئهم بارودوخه ناسرو شتییهی باکووری عیراق، هه والی هه لگیرسانی شوپشیکی گشتی له به رامبهه دهولت ده گه یاند که در یژه پیده ری شوپشی پیشوو بیت، ئه و بارودوخه، نه تهوهی کوردی ناچار کرد به رامبهه برسپه تی، هه ژاری و نه خو شی دهنگ هه لپریت و ئهم دهنگ هه لپرینه هیمای نه تهوهی وشیار و به ئاگایه که بو به دهسته ئینان و پاراستنی مافه

سروشتييه كانى خۆى تىده كۆشىت، ناچار ئهو بارودوۆخه خراپكردى داموده زگاكانى دهولە تىشى لىكه وتوتتوه.

دهولەت بهردهوام ههول دەدا حاشا له راستييه كان بكات، بهردهوام پروپاگه ندهى ئهوه دهكات، دهستى ولاتىكى بيانى له پشت كورده وهيه و هانى شوپشيان ده دات، دهولەت خۆى له ياسا به دوورده گرىت و بانگه شهى ئهوه دهكات كورده كان رىگهى سياسى نوپيان گرتوتتوهر كه له گهل سياسه ته كانى دهولەت يه كنا گرىتتوه، دهولەت بۆيه ئهو پروپاگه ندانه دهكات، بۆتتوهى نه ته وهى كورد له كه داربكات و ئامانجه كانى سهر كرايه تى شوپش بشاريتتوه، به خه يالى ئه وهى سياسه تى دوژمنكارانهى خۆى پهرده پۆش بكات و خۆى لى ده ربا بكات.

ئيمه ته واوى ئهو پروپاگه ندانه به درۆ ده خه ينه وه، سه لماندومانه كه ههر شوپشيك له كوردستان ده ستىپى كرابى و ده ستىپى بكات، ئامانج لى ئازادى گه لى كورده و بۆ ئه وهيه كورد سه رده مى زۆردارى تپه رپىنى و بگات به ئازادى.

جه نابى با لىۆزى گه وره

گه لى كورد هيو اى به ديموكراسى ئه مريكا هه يه بۆتتوهى به ئامانجى خۆى بگات، ئاواته خوازى ئه وهيه دهولەتى نه ترسى ئيوه قسه له سه ر دۆزى ئه م گه له زولم لى كراوه بكات، به تايبه ت كه ئىستا ولاته كه تان سياسه تى كه نارگىرى وه لاوه ناوه، ميلله تى كورد ئومىده واره به گرىنگىدان له لايه ن دهولەته خو شه ويسته كه تانه وه به دادپه روه رى، مافى مروّف و ئازادى بگات. له كو تاييدا ئاواته خوازىن سوپاى سه ركه وتووى ئيوه هه رده م سه رفه راز و

سەرکەوتووبىت.

رېزى بى پايانى ئىمە قبوول بفرمون - سەرۆكى حزبى هيو

هاويچ له گەل داواكارىيەكانى سەرەوہ ئەم بەلگەنامانەشتان بو دەنئيرين:

- ۱- نەخشەى سياسى كوردستان.
 - ۲- نەخشەى كوردستان بەپيى دابەشبوونى ھۆزەكان.
 - ۳- نەخشەى سنوورى شۆرشى بارزان.
 - ۴- بوچوونى بەشيك له نووسەرە بيانىيەكان لەبارەى دۆزى كورد.
- لەبەرگىراوہى ئەم داخوازييانەى سەرەوہ بو نوينەرى ولاتانى فەرەنسا، سوڤيەت و چين له بەغدا رەوانەكرا.

بەياننامە كان

چەندىن بەياننامەنى جۇراوجۇر لە بارەى رەوت و بارودۇخى شۆرش بۇ
پراي گشتى بلاودەكەينەوہ:

حزبى ھىوا، يەككىتى لاوان و لىژنەى ئازادى ھەرىيەكەيان بە نۆبەى خۇيان
بەشداريان لەو چالاكىيە سىياسىيەدا كىردووه و بە پىژدى وەك گەلى عىراق،
پۇشنىبران، فەرمانبەرانى سوپا... ھتد، بەياننامەيان دەر كىردوو و بە تەواوى
ناوچەكانى عىراقدا بلاويان كىردۆتەوہ.

وہك نمونە يەككىك لە بەياننامەكان دەخەينە بەر دىدى خويئەر:

بۇ كەسايەتییە ديار و پۇشنىبراننى عىراق

لە ئەنجامى چەواشەكارىيەكانى دەولەت، خەلكانىك بارودۇخى باكوورى
عىراق بە پىچەوانەى ئەو راستىيە دەزانن كە لە ئارادايە، بۇ ئەوہى
راستىيەكان بۇ ھەموو خەلكى ئاشكرا بىكەين پرايدەگەينىن:

تەواوى ھاوولتايانى خۇشەويست ئاگادارن كە سال و نيوپك لەمەوبەر،
بارودۇخىكى نەخوازراو لە باكوورى عىراق ھاتە ئاراوہ، ئەم بارودۇخە
ناسروشتىيە لە ئەنجامى خراپىي دامودەزگاكانى دەولەت لەو ناوچەيە ھاتە
كايەوہ و ھىشتا بەردەوامە.

ئەو سىياسەتە ھەلەيەى دەولەت گرتوويەتتە بەر، تەواوى گەلى عىراقى
نىگەران و ناپازى كىردووه، بەشىوہيەك كە ناچار بە كاردانەوہى كىردوون، ئەم
نارەزايەتيانە وەك شۆرش و ھەلگەپرانەوہ لە دەسھەلات لەقەلەم دراون و وا
پراگەيەنراوہ كە "گەل" لە دەولەت ھەلگەپراوہتەوہ، لە دەولەتتىك كە

به خوینی گهلی عیراق بنیاتراوه، له پیناوی ئەو شوڤشه‌دایه که رۆشنبیرانی ئەم گه‌له گیانی خویان کردۆته قوربانی بۆ رزگاربوون له‌م سیستمه‌مه خراپه.

ده‌ولت به‌کرده‌وه نابەرپرسانه‌کانی خو‌ی لیک ترازان و دوژمنکاریی هیناوه‌ته‌گۆڕی، کاره‌که‌ی گه‌یاندۆته‌ئوه‌ی کاتیک لاواز و بیتوانا ده‌بی، ده‌ست بۆ ههر کرده‌وه‌یه‌کی نه‌زۆک و ناپه‌سه‌ند بیات، ته‌نانه‌ت مه‌زه‌ه‌ب و دین به‌کاربه‌ینی بۆئوه‌ی گه‌ل بۆ له‌نیوبردنی یه‌کتری دابه‌شی سه‌ر چه‌ند تاقم و ده‌سته‌یه‌ک بکات، به‌م شیوه‌یه و به‌دابه‌شکردنی گه‌ل ده‌سه‌له‌اتی لاوازی خو‌ی به‌سه‌ریاندا به‌سه‌پینیت.

که‌سایه‌تییه‌ دیار و رۆشنبیران، ئاگادارن که‌گه‌وره‌ پیاوانی کورد له‌ژێر سه‌رکردایه‌تی مسته‌فا بارزانی به‌م دوا‌یه‌ چه‌ند خالیکیان له‌ راستای چاکسازی پێویست له‌ کوردستان له‌ چوارچێوه‌ی داخوازی‌نامه‌یه‌که‌دا پێشکه‌شی ده‌ولت کرد، له‌وانه‌ کردنه‌وه‌ی خویندنگا، ئازادی بیرکردنه‌وه‌، زیادکردنی نه‌خۆشخانه، دروستکردنی رینگاوبان له‌ ناوچه‌ دوره‌ده‌سته‌کان، یارمه‌تیدان بۆ نه‌ه‌یشتنی برسیتی له‌ کوردستان و...هتد.

ئهم داواکارییه‌ ره‌وایانه و ده‌ربرینی گوپرایه‌لی ته‌واو بۆ مه‌لیک، پێشکه‌شی ده‌ولت کران، به‌هیوای ئه‌وه‌ی برسیتی، نه‌خۆشی و بی ئومیدی له‌نیوبردنی، ده‌ولت له‌ جیاتی ئه‌وه‌ی بایه‌خ به‌ داواکارییه‌کان بدات رینگایه‌کی تری گرت به‌ر که‌ پێچه‌وانه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی گه‌ل و خودی ده‌ولت بوو، ئه‌فسه‌ره‌ کورده‌کانی دوورخسته‌وه و ئه‌وانی له‌ کوردستانه‌وه به‌ره‌و شاره‌ دوورده‌سته‌کان نارد. چالاکی رۆشنبیرانی کوردی یه‌کجار سنووردارکرد و به‌تایبه‌ت، له‌گه‌ل ئه‌فسه‌ره‌کان، سیاسه‌تیکی ناپه‌سندی گرت به‌ره‌.

ئهم کرده‌وه نه‌شیاو و کینه‌ئامیزانه‌ی ده‌ولت بووه هۆی به‌ریابوونی

شۆپشى دوومى بارزان، دەولەت لە بەرامبەردا سوپاي نارد تا بەزەبرى ھېز وەلامى داواكارىيە پەواكانى گەل بداتەو، لەمەشدا شكست بوو بەشى و ناچاربوو پېشنيار و داواكارىيەكانى گەلى كورد قبول بكات.

بە دانپيدانانى وەزىرى دارايى لەكاتى پېشكەشكردنى پەشنووسى بودجەى سالى ۱۹۴۴، دەولەت برى شەش سەد ھەزار دىنار زىانى كردوو، ئەو زىانە لەبن نەھاتوو پووبەرووى دانىشتووانى پارىزگان بوو تەو، چەك و سامانىكى زۆر لەنيو چوو و پۆلەيەكى زۆر كراو تە قوربانى، ھېشتاش دەولەت دەستبەردار نىيە، ئەم سىياسەتە چەوتەى دەولەت كە گەل بەرەو لەنيو بردن دەبات، ھېشتا بەردەوامە، لەكاتىكدا ئەگەر ئەم كىنەيە بەلاو دەنرا، يەك لەسەر چواری ئەو پارەيە سەرفى مىللەت دەكرا و چاكسازىيە بنەپەرتىيەكانى پى ئەنجام دەدرا، ناپەزايەتى مىللەت نەدەھاتە گۆرى.

بەبۆنەى ئەم كەردەو ناپەرسانەيەو ھەيە كە ئىستا زىندانەكان پىرن لە رۆشنىرانى كورد، لەگەل ئەو شەدا ھېشتا دەولەت پىروپاگەندەى ئەو دەكات "كوردەكان داواى جىابوونەو دەكەن، ئەم كارەشيان بە پشتىوانى ولاتىكى بيانىيەو ھەيە و كوردەكان شىواز و سىياسەتتىكى نوپيان گرتۆتەبەر كە لەگەل سىياسەتى عىراق يەكناگىتەو".

دەولەت سەرەپاي خولقاندنى تەواوى ئەو بارودۆخە، ھېشتاش دەستی لە سىياسەتە دوژمنكارانەكەى ھەلنەگرتوو و ئامادەكارى دەكات لە وەرزی بەھار ھېرش بكاتەو سەر كورد و ئاگرى شەر ھەلگىرسىننیتەو، لە ئىستاشەو ھەول دەدات بە ناوى مانۆر و مەشقى سەربازى مەبەستى راستەقىنەى خۆى بشارىتەو، دەولەت مەبەستىيەتى كوشتارگەيەكى تر بو

لاوانی وه لات دروستبکات و سهربازه بیتوانه کانی دهولت بنیړته شه پرگه شاخاوییه کانی کوردستان، کوردستانیک که ئه مجاره له جاره کانی پیشوو به هیژتر و به توانا تره.

کیشه، کیشه ی چاکسازیه، بابهت، بابهتی وشیاربوونه وهی گه له، وشیاربوونه وه به رامبه ر کرده وه و په فتاره خراپه کانی دهولت، هر به م بونه یه شه وه یه که ئه م بارودوخه له باکور هاتوته ئاراهه. کیشه کیشه ی سهر به خوئی، جیا بوونه وه، یان گرتنه بهری سیاست و شیوازی نوئی سیاسی نییه، به لکو ئه م لیکنده وانه ی دهولت بیانو و ئامرازیکن تا کرده وه دوژمنکاریه کانی خوئی پی په رده پووش بکات.

ئیمه شانازی به برا عه ره به کا ئمانه وه ده که یین، به تایهت پرووی قسه کا ئمان له پووشنیر به بی کیه نه کانه که هه ست به راستیه کان ده که ن و حاشای لی ناکه ن، ئه و سیاسته ته خواروخچه ی دهولت چ سهرگردانی و زیانیکی گه وره له میللهت ده دات، ئه و کرده وه به کریگیرویه ی دهولت چ ناته باییه ک و دوژمنکاریه ک له نیو میللهت ده هیئته ئاراهه.

برایانی عه ره ب، له نیوان ئیمه و ئیوه هیچ دوژمنایه تیه ک نییه و ئیمه دوژمنایه تی ئیوه ناکه یین، "کیشه ی کورد و عه ره ب و گرتنه بهری سیاست و شیوازی نوئی" له ئارادانییه، به لکو هر به وشپوهیه ی له پیشدا باسمانکرد، ئه م لیکنده وه و داهینانی دهولته، بوئوه ی هیرشه کانی خوئی که ئه م رو له لایه ن گه له وه پشتیوانی لی ناکریت، به م پروپاگه ندانه حه قانیهت و ره وایه تی پی به خشیت و ناوه ندی لاواز و کیشه داری خوئی پی به هیژبکات.

ئو کرده وانه ی دهولت بو ئه وه یه چند که سیکی که م به ره نجی پیره ژن و فرمیسیکی منداله بی باوکه کان سامان کو بکه نه وه و ژیان خویان له

رېبواردن، قومارکردن و باده و بادهكارى بهسەر بېهن.

برايانى عەرەب ئەم قسانەى ئىمە به ناراست مەزانن، ياخود وا هەست مەكەن ئىمە لىتان به گومانين، بەلكو دلىابن قسەكانمان لەسەر بنەماى دۆستايەتى و برايه تىيه لەگەل ئىوه، ئىمە داواى چاكسازيمان كردوو و ئىوهش كردووتانە، لەو خوینپرشتنە تەنيا دەولەت بەرپرسىاربوو، لە رۆژانى داها تووش هەر خۆى بەرپرسىار دەبیت.

برايانى عەرەب ئىمە دوژمنى زۆرمان هەيه، هەر وهك ئىوهش هەتانه، ئىمە خاوهن شەرەف و كەرامەتین، ئىوهش حورمەت و شەرەفتان هەيه، هەستە كەين بەوش ئىوهيهى ئىوه هەستى پىدەكەن، نەهامەتى و سەرگەردانى ئىمە نەهامەتى و سەرگەردانى ئىوهيه، عىراق و لاتى هەموومانە و لە خۆشى و نەخۆشیه كانی هاوبەشین. ئەوه دووه مین دەنگ هەلپرىنى ئىمەيه.

(سلام عەلى من وعى و تتر و كل آية قریب)

لاوانى كورد

ههنگاهه کانی لیژنه‌ی ئازادی له لایه‌نی له شکرپییه‌وه

له رۆژی یه‌که‌می مانگی ئاداری ۱۹۴۵ هه‌والێک له حزبی هیواوه گه‌یشت که لیوای چوار له باپشتیان‌ه‌وه له سنووری رۆژه‌ه‌لات رۆژی ۵ی ئادار هێرش ده‌کاته سه‌ر ناوچه‌کانی "ئازادی"، به‌م بۆنه‌یه‌وه لیژنه‌ی ئازادی کۆبووه‌وه و رێکخستنه‌ له‌شکرپییه‌کانی به‌مه‌به‌ستی پارێزگاری و پێشگرتن له‌هه‌ر جووره مه‌ترسی و ئه‌گه‌ری هێرشکردن ده‌ستنیشانکرد.

باره‌گای فه‌رمانده‌ گوندی بارزان، فه‌رمانده‌ی گشتی مسته‌فا بارزانی، ناوچه‌ی شه‌ر بارزان و شیروان هاتنه‌ ده‌ستنیشانکردن، به‌ره‌کانی جه‌نگیش به‌ فه‌رمانده‌کانیان‌ه‌وه وه‌ک ئه‌وه‌ی خواره‌وه ده‌ستنیشانکران:

- ۱- به‌ره‌ی رۆژه‌ه‌لات شیتنه‌ می‌رگه‌سۆر فه‌رمانده‌ی به‌ره‌ مسته‌فا خۆشناو
و برادۆست
- ۲- به‌ره‌ی رۆژئاوا ناوچه‌ی ئامیدی فه‌رمانده‌ی به‌ره‌ عزه‌ت عه‌بدولعه‌زیز
- ناوچه‌ی رێکان فه‌رمانده‌ی به‌ره‌ عه‌بدولحه‌مید باقر
- ۳- به‌ره‌ی باشوور ناوچه‌ی ئاکری فه‌رمانده‌ی به‌ره‌ شیخ سلیمان شیخ
عه‌بدولسه‌لام^(۱۶).

هاوکات بریاره‌کانی فه‌رمانده‌ی گشتی ده‌رکران و به‌ فه‌رمانده‌ی به‌ره‌کان راگه‌یه‌نران، یه‌کیک له‌م فه‌رمانانه‌ پێشتر خرایه‌ به‌ر دیدی خوینه‌ر، ئیستا به‌دوای رووداوه‌کاندا ده‌رۆین.

فه‌رمانده‌ی به‌ره‌ی رۆژه‌ه‌لات مسته‌فا خۆشناو و فه‌رمانده‌ی یه‌که‌مه‌مه‌د مه‌حمود و ئه‌فسه‌ری سه‌ره‌رشتی ئازوووقه‌ (ئاماده‌کردنی

پىداۋىستىيە كان) ئەحمەد ئىسماعىل لەگەل ژمارەيەك چەكدار و ئەفسەرانى تىرى بەرەكە ئىۋارەي رۆژى ۳ى ئادارى ۱۹۴۵ بەرەو ناۋچەي چالاكى خۇيان كەۋتە رى، لە رېگەي نىردراۋىكەۋە ھىزەكانى مىللى عەشائىرى مېرگەسۆر، دۆلەمەرى و شىروان ھەۋالىيان پى درا بەپەلە لە بەرەي شىتتە ئامادەبن، شەۋى ۴ى ئادار فەرماندەي بەرە بە ھىزەكەيەۋە گەيشتتە شوپىنى مەبەست، دۋاي ئەۋەي ئەفسەرەكان گەران بەناۋچەكەيان تەۋاۋكرد، خالەكانى شەپريان تىدا دەستنىشان و پتەۋكرد.

لەۋكاتەدا فەرمانىك لە فەرماندەي گشتىيەۋە گەيشت، ئەۋىش ئەۋەبوۋ ئەۋەندەي بىكرى بە رېگەي ئاشتىيانە ھىرشەكانى دوژمن دۋابخەن، فەرماندەي بەرە لە راستاي جىيەجىكردنى فەرمانەكە نامەيەكى بەۋ ناۋەرۆكەي خۋارەۋە بۆ عەقىد رەفىق عارف^(۱۷) فەرماندەي سوپاي دەۋلەتى عىراق نووسى:

بەرپىز عەقىد رەفىق عارف

سلاۋ و رېزى خۆمتان پىشكەش دەكەم - لە رېگەي خەبەرھىنەكانمانەۋە ئاگاداركرائىنەۋە كە مەبەستتەنە بەيانى ۵ى ئادار ۱۹۴۵ بەناۋى مانۋورى سەربازى پىشەرەۋىيەكانتان بۆ ناۋچەكانمان دەست پىبەكەن، لەم پروۋەۋە ھەر لە ئىستاۋە ھەر پروۋداۋىك پروۋىدات بەرپرسىيارەتتىيەكەي لە ئەستۋى ئىمە نىيە...

مستەفا خۇشناۋ

ئىوارەى رۆژى ۷ى ئادار، وەلامى فەرماندەى ھىزى دەولەتى گەرايەو،
"بە ھىچ شىوہىەك مەبەستى پىشەرەويکردنمان نيە".

دەستپىشخەرىى ھىزى لىژنەى ئازادى و ئامادەبوونى لە بەرەى شەر بۆ
بەرگىکردن، دوژمنى ناچارکرد لە بىرپارەكەى پاشگەز بىتتەو.

رۆژى ۷ى ئادار فەرماندەى يەكە محەمد مەحمود، بە فەرمانى
فەرماندەى بەرە بەرە و ناوچەى برادۆست كەوتە رى، بۆئەوہى ھاوكات
لەگەل كۆكردنەوہى زانىارىى پىويست لەسەر ناوچەكە، فەرمانەكانى
فەرماندەى گشتىش بە ھىزى مىللى برادۆست بگەينىت، دوای گەرانەوہى
راپۆرتىكى تىر و تەسەلى لەسەر بارودۆخى ناوچەكە بەتايبەت سىياسەتى
عەشیرەتەكان دايە دەستى فەرماندەى بەرە و پىى راگەياندا، بەرژەوہندى
لەوہدايە بۆ چارەسەرکردنى كىشەى نيوان عەشیرەتەكان خودى سەرۆك
سەردانى ناوچەكە بكات، بۆئەوہى ناكۆكى لەنيوانياندا نەھيلىت و روحى
يەكگرتن و يەك ھەلوپىستيان لەنيواندا بەھىزبكات.

چەند دىدارىك

رۆژى ۲۳ى ئادار، فەرماندەى گىشتى ھىزى ئازاى مستەفا بارزانى لەگەل ژمارەيەك چەكدار سەردانى بەرەى پۆژھەلاتيان كرد. رۆژى ۲۴ى ئادار مستەفا بارزانى ھاوپرى لەگەل مستەفا خۆشناو و محەمەد مەحمود چوونە گوندى ھاوديان.

رۆژى ۲۵ى ئادار ھەوال گەيشت كاپتن ستۆكس جىگرى پراوئىكارى سىياسى بۇ بىنىنى سەرۆك دىتە ھاوديان، لەو سەفەرەيدا كاپتن ستۆكس نامەى گەورە باليۆزى بەریتانيا لەگەل خۆى دىنيت و لەگەل سەرۆك مستەفا بارزانى دانوستان دەكات. ئەو ھەبوو كاپتن ھاتە ھاوديان، پوختەى نامە و دانوستانەكان ئەو ھەبوو: "ھىزى ھاوبەشى دەولەتى عىراق و دەولەتى ئىنگلىز لە نزيك بارزان مانۆرى سەربازى ئەنجام دەدەن، مەبەست لە ئەنجامدانى ئەم مانۆرە پراھىنان و ئاشنابوونى ھىزەكانى عىراقە بە تاكتىكەكانى شەر و ھىچ ئامانجىكى سىياسى لە دواوہ نىيە، ھەر بۆيە ئەم كارەمان نابىت بىتە ھۆى نانەوہى پشيوى و نا ئارامى لە بارزان".

ئامۆژگارى باليۆز بۇ سەرۆك ئەو ھەيە كە گوپرايەلى فەرمانەكانى دەولەت بىت و ئەو ئەفسەرە كوردانەى لە بەرەكان جىگىركراون خىرا بگەپرئەو ھە بارزان و ئەو ئەفسەرەكانەشى ھىشتا بارزانيان جى نەھىشتوو ھەرچى زوو ھە بگەپرئەو ھەر خزمەتى سەربازى خويان لە سوپا، ئەفسەرەكانى تىرش بارزان جىبھيلن و ھەر شوينىكى عىراقيان مەبەست بىت لى نىشتەجى بن.

ئەو ھەلامەى سەرۆك پى دانەو ھەلامىكى موكوم بوو و ھىچ نىشانەى رازى بوونى پىو ھەبوو، بەلكو سەرۆك مستەفا بارزانى بە كاپتن ستۆكسى گوت: ئىمە مردن يان سەربەخويى كوردستانمان ھەلبژاردوو. دواى كۆتايى

ھاتنى دانوستانەكان، كاپتن ستۆكس گەپرايەوہ.

رۆژى ۳۰ى ئادار پارىژگار (موتەسەرف)ى ھەولپىر محەمد سەئىد قەزاز^(۱۸) و بەرپۆئەبەرى پۆلىس عەقىد جەمىل رەشىد، بۆ دىدارى سەرۆك ھاتنە مەزنى، مەبەست لە ھاتنى ئەم دوو نوپنەرەش دوپاتكردنەوہى بۆچوونەكانى كاپتن ستۆكس بوو، وەلامەكەى سەرۆكىش ھەر ئەو وەلامەبوو كە بەكاپتن ستۆكس درابوو، ئەو نوپنەرەش بى دەستكەوت گەرانەوہ، ھاوكات فەرماندەى گشتى و ئەفسەرەكانىش بەرەو بارەگای بەرەى شىتتى گەرانەوہ.

رۆژى ۳۱ى ئادارى ۱۹۴۵ نامەيەك لە سەرۆك عەشیرەتەكانى بالەكەوہ گەشت، داواى دىدارى سەرۆكیان كەردبوو، بەخپرايى كاتى دىداريان بۆ دەستنىشانكرا و پپيان راگەيەنرا، بپنە گوندى شىتتى، داواى ھاتنيان و دروستكردى ھاوئاھەنگى تەواو ئەوانىش گەرانەوہ.

رۆژى ۲ى نىسان، نامەيەك بەو ناوہرۆكەى خوارەوہ لەلايەن قايمەقامى رەواندزەوہ گەيشتە دەست سەرۆك:

رۆژى ۲ى نىسانى ۱۹۴۵

جەنابى مەلا مستەفا بارزانى

لەسەر فەرمانى "تەلەفۆنى" فەرمانرەواى پارىژگای ھەولپىر، ئاگادارى جەنابتان دەكەمەوہ كە رۆژى ۵ى نىسانى ۱۹۴۵ جىگىرى راويژكارى سياسى موسل (مىجەر مۆر) بۆ بينىنى ئپوہ لە بارەگای ناحيەى بلى ئامادەدەپيت،

بۆيە ئىوېش لەگەل شىخ ئەحمەد و ئەو ئەفسەرانەى لای ئىوېن لە شوپى دەستىشانکراو ئامادەبن.

قايمەقامى رەواندز

رۆژى ۳ى نىسان سەرۆك مستەفا بارزانى و تەواوى ئەفسەرەکان گەرانەوې بارزان و چاوەپړى ۵ى مانگ و دیدارى مېجەر مۆر بوون، بەلام ئەو رۆژە مۆر نەهات.

تەلەگرافىكى سەرەخۆشى

رۆژى ۱۲ى نىسانى ۱۹۴۵، بەبۆنەى مردنى سەرۆك رۆزقېلت، لەلايەن سەرۆك مستەفا بارزانىيەوې پەيامىكى سەرەخۆشى بەو ناوەرۆكەى خوارەوې بۆ گەورە بالىۆزى ئەمريكا لە بەغدا نېردرا:

بەغدا

باليۆزخانەى ئەمريكا، لەبەرنووسىنەوې رۆژنامەى "صوت الاھالى"

بە داخىكى زۆرەوې، خەمبارى بى ئەندازەى خۆمان بۆ كۆچى دوایى سەرۆك كۆمارى وىلايەتە يەكگرتووې كان بەرپز فرانكلين رۆزقېلت و بەشدارى خۆمان لەو شىنەدا بە مىللەتى ديموكرات و ماف پەرور و پشت و پەناى مىللەتە لاوازەكان رادەگەينىن، لە پەرورەدگار داواكارىن ھەردەم سوپاى بەھىزى ئىوې لە سەرکەوتنداىت.

بارزانى مستەفا

پاشگەزبوونەوہ

پوژى ۲۰ى نىسانى ۱۹۴۵ بوو، ھەوالىك لہ فرماندارى ھەولپرەوہ گەيشت، لہ ھەوالەكەدا ھاتبوو، ميچەر مۆر خوازيارە پوژى ۲۱ى نىسان لہ ھەرير چاوى بە عزەت عەبدولعەزىز بکەويٹ، بە فرمانى سەرۆك، عزەت عەبدولعەزىز و محەمەد مەحمود خويان گەياندە ھەرير و لہ شوينى دەستنيشانكراو ئامادەبوون، بەلام ميچەر مۆر ھاتبوو و گەرابووہوہ.

پوژى ۲۲ى نىسان، بەرپوہبەرى ناحيەى باتاس ھەوالى نارد كە جەنەپرال ئيسماعيل ناميق^(۱۹) وەزىرى جەنگى عىراق، ئوتوموبىلى خوى دەنيړيت بوئەوہى عزەت عەبدولعەزىز بباتە ھاوينەھەوارى سەلاخەددين، بوئەوہى لەوى چاويان بە يەكترى بکەويٹ، ئەوہبوو راستەوخو فرمانى چوونى دەرکرا و برپاردرا محەمەد مەحمود لەگەل خوى ببات، ھەردووکیان كەوتنە رى و گەيشتنە بارەگاي سوپا لہ سەلاخەددين، بەلام ئيسماعيل ناميق بو بەغدا گەرابووہوہ.

گەرانەوہى وەزىرى جەنگ پيگر نەبوو لەوہى كە عزەت عەبدولعەزىز ديداريكى چوار كاتزميړى نەينى لەگەل جەنەپرال سالىح سائيپ^(۲۰) فرماندەى گشتى سوپا ئەنجام بدات، ئەم چاوپيکەوتنە نەينىيە بەبى ئامادەبوونى محەمەد مەحمود ئەنجامدرا.

بەدوای چارەنوسدا

دیداره که کۆتایی هات، عزت عەبدولعەزیز بە دلیکی خوش له ژووری فەرماندهی گشتی سوپا هاته دەرەو و گوتی: بارودۆخی سیاسی زۆر لەبارە، هیچ مەترسییە کمان لەسەر نییە، دەتوانین بگەرینەووە هەولێر، باشتەر وایە ئەم هەلە بقۆزینەووە و پەیوەندی بە حزبی هیواوە بکەین. ئۆتۆمۆبیل ئامادەبوو و نێردراوەکان گەرانەووە هەولێر، لە هەولێر چاویان بە بەرپرسیانی حزبی هیوا کەوت، ئەوانیان ئاگادار کردەووە که هەردوو دەولەتی عێراق و ئینگلیز، پێداگرن لەسەر ئەوێ ئەفسەرەکان بارزان جێهێڵن و بگەرینەووە نیو سوپا، دوای ئاگادارکردنەووەیان لە بارودۆخەکە، پێویستی دەکرد حزبی بۆچوونی خۆی بە دیاریخت، هەر بۆیە کۆبوونەووەیەکی نائاسایی و بە پەلە ئەنجامدرا، بە زۆرینە دەنگ بریاری ئەو دەرا هیچ بۆچوونێک نەخەنەرۆو و بریاری کۆتایی بۆ لیژنە ئازادی جێ بهێڵدریت.

لەو پۆژانە پووداوەکانی سەرەووەی تێدا دەگوزەرا، مێجەر وڵسن جێگری راویژکاری سیاسی کەرکوک هاته هەولێر، لەولاشەووە دوای تەواو بوونی کۆبوونەووە و گفتوگۆکان، نوینەرانی لیژنە ئازادی عزت عەبدولعەزیز و محەمەد مەحمود گەرانەووە هەریر، "مێجەر وڵسن"یش، چونکە کارەکە تەواو بوو، لەگەڵ ئەوان چوو هەریر.

دوای گەشتنەووەیان بە هەریر بە ماوەیەکی کەم "مێجەر مۆر"یش گەشتە ئەوێ، بەم بۆنەووە عزت عەبدولعەزیز توانی چاوپێکەوتنیکی نھینی لەگەڵ مێجەر مۆر ئەنجام بدات.

پۆژی ۲۵ی نیسان، مێجەر مۆر، عزت عەبدولعەزیز و محەمەد مەحمود گەرانەووە بارزان، مێجەر مۆر ئەو سەفەرە بە مەبەستی بینینی شیخ

ئەحمەدی برا گەورەى مەلا مستەفا ئەنجام دابوو، دواى گەشتنیان بە بارزان، مێجەر مۆر چووە دیداری شیخ ئەحمەد، دواى گەفتوگۆیەکی زۆر، بە کورتی پێی گوت: فەرمانی بالیۆز ئەوێهە کە پەپرەوی لە بریارەکانی دەولەتی عێراق بکریت و لە بارزان سەرقالی کشتوکالی خۆیان بن. شیخ ئەحمەد کە لە گەفتوگۆکان پازى نەبوو، بەتوورەییەوێهە ژووری کۆبوونەوێهە جێهێشت، مێجەر مۆریش گەرایەوێهە.

بىرىرى لىژنەى ئازادى – گەرانەوہى ئەفسەرەکان

رۆژى ۳۰ى نىسانى ۱۹۴۵، لىژنەى ئازادى كۆبۈنەوہ، بۆ ئەوہى بە لەبەرچاوغرتنى بارودۆخەكە و دوایىشەتەكان بىرىرى كۆتایى خویان بدن و جىبەجىى بكن، لەو كۆبۈنەوہیەدا مىرحاج ئەحمەدیش كە لەلایەن لىژنەى ئازادىیەوہ بانگكراو، توانى بۆ بارزان پابكات و بەشدارى لە كۆبۈنەوہكەدا بكات، دوای كۆبۈنەوہكە چەند بىرىرىك دەركران، بىرىردرا عزەت عەبدولعەزىز، محەمد مەحمود و ئەحمەد ئىسماعىل، بگەپرنەوہ ناو سوپا، مستەفا خۆشناو و مىرحاج ئەحمەد بارزان جىبەيلن و لە ناوچەىەكى تر نىشتەجىى بن.

بارودۆخەكە ئەوہى دەسەپاند كە لىژنەى ئازادى ئەم بىرىرانە بدات، چونكە ناچار لە بەرامبەر پىداگرى بەهەيزەكان، تەنیا بە هىواى دەرکەوتنى تروسكایىەك لە داها توودا، دەبىت خۆت بدەى بە دەستەوہ، بەداخەوہ لە كىپرکىى بەهەيز و لاوازەكاندا يەكسانى، هەستى هاورپىیەتى و مروّف دۆستى بوونى نىيە، بەهەيز هەموو شتىكى بۆخۆى دەوئىت و داخوازىیەكانى دەبىت رەواىەتى پى بدرىت، ياسا ياساى زۆرلىكردنە و لاواز دەبى پى پازىبىت، ئەگەر لاوازىك لە فەرمانى بەهەيزەكان سەرپىچى بكات و خۆى نەداتە دەست نادادپەرورەىیەوہ، ئەوہ تاوانباردەكرىت بە لارىى و هەلگەرانەوہ، سزاكەشى تاواندەنەوہ و لەناوبردەنە.

بىرىرى لىژنەى ئازادى لەكاتى خۆیدا جىبەجىى كرا، هەردوو ئەفسەر مستەفا خۆشناو و مىرحاج ئەحمەد بۆ ئىواره بارزانىان جىبەيشت، رۆژى دواتر واتا ۲ى مانگى ئيار سەرۆك مستەفا بارزانى هاورپى لەگەل ئەو ئەفسەرەنەى دەبوواىە بەپىى بىرىر بگەپرنەوہ نىو سوپا عزەت عەبدولعەزىز، محەمد

مەحمود، عەبدولحەمىد باقر و ئەحمەد ئىسماعىل بە ئۆتۆمۆبىللى مىجەر
ولسن لە پىڭگاي شەقلاوئە بەرەو ھەولپىر كەوتنە پى.

پۆژى ۵ى ئيار، عزەت عەبدولعەزىز، محەمەد مەحمود و ئەحمەد
ئىسماعىل چوونە كەركوك، بۆ پۆژى دواتر ئەفسەرەكان لەگەل مىجەر
ولسن دىدارپىكان ئەنجامدا و پىيان گوترا دەپىت پەيوەندى بە بەغداو
بەنەو، ئەگەر پىويستى كرد دەتوانن لەگەل مىجەر مۆر لە بالپۆزخانە
چاويان بە يەكترى بەكوپت.

دوو پۆژ دواتر، ئەفسەرەكان لە بەغدا پەيوەنديان بە وەزارەتى شەر
"بەرگى" يەوە كرد، بەلام دواى بىست پۆژ رادەستى دادگاكران.

پۆژى ۵ى حوزەيران، محەمەد مەحمود يەكەك لەو ئەفسەرەكانە رادەستى
دادگا كرابوو، راپكردەو بە بارزان، يەكەك لە ئەفسەرە ھاورپىكانى خۆيشى
بەناوى جەلال ئەمىنى^(۲۱) لەگەل خۆى ھىنابوو.

ھەنگەرانە ۋە ھى پلان

رۆژى ۱۷ تەمبۇر، مۇتەسەپرىنى ھەۋلىر ھەۋالى نارد كە مەبەستىيەتى بە ئامادەبوونى كاپتن جاكسن جىگرى پراۋىژكارى سىياسى كەركووك، لە مېرگەسۆر چاۋى بە مەلا مستەفا بارزانى بىكەۋىت.

ئەۋ دىدارە لە كاتى دەستنىشانىراۋدا ئەنجامدرا، بەلام بەھۆى ساردى كەشى كۆبۇونەۋە كە ھىچ رېككەۋىتنىك ئەنجام نەدرا و ھەردوۋ لا بە ساردىيەۋە يەكتىران جىھىشت.

بارودۇخ بەرەۋ خراپى دەچۇۋ، دىدارەكان يەك لەدۋاى يەك ئاماژەيان بۇ داھاتوۋىيەكى كارەساتبار دەكرد. ناچار بۇئەۋەى برىارىك بىرئىت رۆژى ۲۵ تەمبۇزى ۱۹۴۵ سەرۆك مستەفا بارزانى، مەمەد مەحمۇد و جەلال ئەمىن كۆبۇونەۋە، لە كۆبۇونەۋە كەدا برىاردرا سەردانىكى ناۋچەكانى دەۋك، ئامىدى، ئاكرى، شىخان و شىنگال بىكەن و بىگەپىنەۋە، دواتر بىچنە ناۋچەكانى رەۋاندز، كۆيە، پانىيە، ھەلەبجە و خانەقىن و چاۋيان بە سەرۆك عەشىرەتەكان بىكەۋىت و ھەستى ھاۋكارى و ھاۋئاھەنگىان لەنىۋاندا بەھىزبىكرىت.

دۋاى دوۋ رۆژ، ۲۷ تەمبۇر، سەردانەكان دەستىان پىكرا، بەپىي ئەۋ بەرنامەيەى پىشتىر دانرابوۋ پەيوەندىي بە سەرۆك عەشىرەتەكانەۋە كرا و سەردانەكان تا ۱۰ مانگى ئاب بەۋپەرى رېكۇپىكىيەۋە ئەنجام دران. لەۋ رۆژەدا كاتىك شاندى سەردانكەر لە گوندى (مىرئىا) بوون كە چۋار رۆژ سۋارە رى لە بارزانەۋە دوۋرېۋو نامەيەك بەۋ ناۋەرۆكەى خۋارەۋە لە مۇتەسەپرىنى ھەۋلىرەۋە گەشىتە دەست سەرۆك مستەفا بارزانى.

بۆ مهلا مستهفا بارزانی

پۆیسته له ماوهی سێ رۆژ دواى گه‌یشتنى ئەم نامه‌یه خۆتان و سه‌رکرده‌کانى بارزان راده‌ستی حکومه‌ت بکه‌ن، به‌ پێچه‌وانه‌وه به‌رپرسیاره‌تى زیان و کوشتاره‌کان ده‌که‌ویته‌ ئه‌ستۆى ئێوه.

موته‌سه‌ریفى هه‌ولێر - سه‌عید قه‌زاز

هه‌ر هه‌مان رۆژ نامه‌یه‌کیش له‌ لایه‌ن راولێژکارى سیاسى مووسڵ "کۆلۆنیل مید" گه‌یشته‌ ده‌ست سه‌رۆک که‌ ناوه‌رۆکه‌که‌ى ته‌واو له‌ نامه‌که‌ى سه‌ره‌وه ده‌چوو، له‌و نامه‌یه‌دا زۆر به‌ راشکاوانه‌ نووسرابوو: ئەگه‌ر گوێپرایه‌لى له‌ فه‌رمانه‌کانى ده‌وله‌تى عێراق نه‌که‌ن، ئەوا به‌ته‌واوه‌تى له‌لایه‌ن ئێمه‌وه پشتگوى ده‌خرین.

ئێواره‌ى هه‌مان رۆژ نامه‌یه‌کیش له‌ لایه‌ن شیخ ئەحمه‌د، برا گه‌وره‌ى مه‌لا مسته‌فاوه گه‌یشت، له‌ نامه‌که‌دا هه‌واڵ درابوو که‌ شۆرش ده‌ستى پێکردوه، له‌نیوان هی‌زى بارزان و سوپای ده‌وله‌ت پێکدادان پوویداوه و باره‌گا ده‌وله‌تییه‌کان له‌لایه‌ن بارزانییه‌کانه‌وه ده‌ستیان به‌سه‌رداگیراوه، ولى به‌گ کوژراوه و ده‌ست به‌سه‌ر بنکه‌ى پۆلیسى می‌رگه‌سۆردا گیراوه، بۆیه پۆیسته به‌زوترین کات بگه‌رێتته‌وه.

بارودۆخ ته‌واو تیکچوووبوو، ئەو رووداوه‌ى تا ئەوکات به‌وپه‌رى پزددیه‌وه رێگرى له‌ روودانى ده‌کرا، ئیتر پوویداوو، گۆرانکارى له‌ زمانى نووسینی نامه‌کانى موته‌سه‌ریفى هه‌ولێر و راولێژکارى سیاسى مووسڵ مروۆفى ده‌خسته‌ گومانه‌وه، ئەو پێکدادانه‌ى شیخ ئەحمه‌د باسیان لێوه‌ده‌کات ده‌کریت ده‌ستیکى شاراوه‌ى له‌ پشت بێت، به‌شیوه‌یه‌ک سوود له‌ نه‌بوونى

مەلا مستەفا وەرگىراوہ و بارزانیان بەبى وىستى خۆى خزانىدۆتە نىو شەرەوہ. ھەمووشتىك چاوەپروان دەكرا، جگە لە پىكدادان لە بارزان، بۆيە تا كات درەنگتر نەبووہ، دەبوایە بگەرینەوہ بارزان، ھۆكارى پروداوہكان بزانیىت و بەلەبەر چاوغرتنى بارودۆخەكە بپاریكى لیوہبدریت، بەلام بەر لە گەرانەوہ، پىویستى دەكرد سەرۆك عەشیرەتەكانى ناوچەكە لەوہ ئاگاداربكړینەوہ كە لەگەل ھەلگىرسانى شۆرش، ئەوانیش لە ناوچەكانى خۆیان شۆرش دەستپىكەن.

ئەو كارەش چەند رۆژىكى پىویست بوو، بۆيە بەخیرایى و ئەوہندەى كات بواری دا فەرمانەكان دەركران و پىگای بارزانیان گرتەبەر، پىكەوتى ۱۹ى ئاب گەيشتنەوہ بارزان و راستەوخۆ چوونە لای شیخ ئەحمەد.

شۆرشی دووہمی بارزان

۱۰ ی ئابی ۱۹۴۵

لہو پۆژانہی پرووداوه نہ خوازراوه کانئ شہریان تیدا گوزہرابوو، بۆئہوہی باشتر لہ پرووداوه کان بگہین، وا باشہ بارودۆخہ گشتیہ کہ بخہینہوہ بہرچاؤ.

۱- گرینگی بارزان - گرینگی بارزان پۆژ لہ دوای پۆژ پرووی لہ زیدابوون بوو، بزووتنہوہ کوردییہ نہ تہوہییہ کان برہویان سہند و دیاردهی وشیاری نہ تہوہیی پرووی لہ پەرہ سہندن بوو، بہ جۆریک کہ لہرزہی خستبووہ دلی کار بہ دەستانی عیراقہوہ.

مہ شخہ لی ئاگری شۆرش تا دەہات بلیسہ کہی جیہانگیرتر دەبوو، ہەر پروپاگاندہیہ کی لہ دژ دەکرا، کاریگہری نہ دە کردہ سہری، بارزان ہاواری بہ دەنگہاتنی کوردی لہ بہرگی دیپلۆماسیدا بہ جیہاندا بلاو کردبووہوہ و ئہو پەری ہەولیاندا خۆیان لہ شہر کردن بہ دوور بگرن، ئہو سیاسہ تہ عاقلانہیہی لہ ریگای دەستپیشخہری سیاسی گیرابووہ بہر ہەموو پروپاگاندہیہ کی پوچہ ل دە کردہوہ، تہ نیا ریگایہ ک مابووہوہ، ئہویش پەلکیش کردنی بارزان بوو بۆ نیو شہر، جیبہ جی کردنی ئہم پلانہش بہ بوونی مہلا مستہفا لہ بارزان ئاسان نہ دەہاتہ بہرچاؤ.

۲- دہرفہ تیکی لہ بار - وەك ئہوہی پیشتر گوتمان، مہلا مستہفا و دوو لہ ئہفسہرہ کان بارزانیان جی ہیشتبوو، بۆئہوہی سہیری بارودۆخی ناوچہ کوردنشینہ کان بکہن و حوکمی بارزان بہ شیوہیہ کی کاتی درابووہ دەست شیخ ئہحمەد، ئہم لہوئی نہبوونہ باشترین دہرفہ تبوو بۆ جیبہ جی کردنی پلانہ کہیان.

۳- رېئواریكى لەناكاو - پوژيىك پيش پوودانى پووداوه كه عزهت عەبدولعەزىز خوۆ گەياندەووە بارزان، ئەوكات تەنیا شىخ ئەحمەد لە بارزان بوو، بۆيەش پيشنيارەكانى عزهت عەبدولعەزىز زياتر كاریگەريان دەكرده سەر شىخ ئەحمەد كه كهسىكى توند خووبوو، كه متر شارەزای فروفیلى سیاسى بوو و چارهى كيشهكهى لە شەردا دەبینییهو، هەر بۆيەش بارودۆخه كه تەواو لەباربوو كه هەر پووداویكى نەخوازراو سەر بوۆ شەر بکیشیت.

۴ - فەرمانى دەولەت - راستەوخۆ لەگەڵ دەرچوونى مەلا مستەفا لە بارزان، دەولەتى عىراق هەلەكهى قوۆستەووە و هیزی سەربازى ناردە دەوروشتى بارزان، فەرمانىكى تەلەگرافى بوۆ تەواوى فەرمانگە دەولەتییهكانى بارزان دەرکرا، ئەویش ئەووبوو هەر بارزانیهك بوۆ پاپەراندى كارهكانى سەردانى فەرمانگەیهكى دەولەتى بکات، دەستبەجى دەستگىربکرىت.

لیره دا ئەو ئامرازەى دەبوو هۆى هەلگىرسانى شەر، بەم فەرمانە دەستەبەرکرا، روانگەى لەبارى شەرکردن لای شىخ ئەحمەد كه دەكرى لەلایەن عزهت عەبدولعەزىزهو پەرهى پیدرابى، راستەوخۆ مەلا مستەفای خسته نىو شەرپىكى هەلگىرساوهو.

پلانىە كە جىبەجى كرا

دواى گەيشتنى فەرمانى تەلەگرافى دەولەت بە فەرمانگە دەولەتئىيەكانى بارزان، ئەسەد خۆشەوى^(۲۲) سەرۆك عەشیرەتى مزوورى دەچىتە بنكەى پۆلىسى زىيار، لەوى ھەولئى گرتنى دەدرىت، بەلام بە لىھاتووى خوى دەربازى دەبىت.

ھاوکات ژمارەيەكى تر لە بارزانئىيەكان سەردانى فەرمانگەكان دەكەن، چونكە فەرمانى گرتنىان دەرکراوو، ھەولئى گرتنىان دەدرىت، ئەوھش دەبىتە ھوى شەر و بارزانئىيەكان دەست بەسەر فەرمانگەكاندا دەگرن.

لە مېرگەسۆر ولى بەگ سەرۆك عەشیرەتى شىروان لەگەل دوو چەكدارى بارزانى بۆ بابەتى شەكر و چەند پىداوئىستىيەكى تر سەردانى بنكەى پۆلىسى مېرگەسۆر دەكەن، لەوى ھەولئى دەستگىرکردنىان دەدرىت، ئەوانىش بەرگرى دەكەن و لەئىو بنكەى پۆلىس دەبىتە شەر، لە ئەنجامدا ولى بەگ و فەرماندەى بنكەى پۆلىس و چوار پۆلىسى تر دەكوژرىن، بنكەكەش لەلايەن بارزانئىيەكانەو دەستى بەسەردا دەگىرىت.

كاتىك كار گەيشتە ئەمە، شىخ ئەحمەد نامەيەك كە پىشتر ئاماژەمان پىكرد، بۆ مەلا مستەفا دەئىرىت و لە گوندى مریبا دەگاتە دەستى.

چارەسەرى كۆتايى

دوای گەشتنەوھى بە بارزان و ئاگاداربوونى لە چۆنئىھەتى پروودانى پرووداوە نەخوازراوھەکان، چارەيەك نەبوو جگە لەوھە بریارپىكى گونجاو لەسەر بارودۆخەكە بدریئت، بۆیە كۆبوونەوھەيەك بە ئامادەبوونى شیخ ئەحمەد، مەلا مستەفا و ئەو ئەفسەرانەھى لە بارزان بوون ئەنجام درا، بریار لەسەر ئەوھە درا كە بەخپرايى بۆ بەرگرى كردن بەرامبەر بەو ھەيزەھى لەلایەن دەولەتەوھە بە بیانۆی ئەم پرووداوانەوھە دەنیريئت چەند بەرەيەكى شەرپ دروستبەكەن و ھاوكات نامەيەكیش لەسەر پرووداوەكان پادەستى نوینەرانى وڵاتە گەورەكان لە بەغدا بكریئت.

بەرەكانى شەرپ و فەرماندەكانیان بەم شیوھە دەستنیشانكران:

۱- بەرەھى پۆژھەلات - فەرماندەھى بەرە شیخ محەمەد سەدئىق براگەورەھى مەلا مستەفا، جیگرى فەرماندە عەبدولعەزیز.

۲- بەرەھى باشوور (ئاكرى) - فەرماندەھى بەرە مەلا مستەفا، جیگرى بەرە جەلال ئەمىن و محەمەد مەحمود.

۳- بەرەھى پۆژئاوا (بالندا) - فەرماندەھى بەرە سالىح عەبدولعەزیز براى عەزت عەبدولعەزیز.

ھەمان پۆژ فەرماندەھى بەرەكان بە ھەيزە چەكدارەكانیانەوھە بۆ شوینە دەستنیشانكراروھەكانیان پۆیشتن، نامەيەكیش بەو ناوھەپۆكەھى خواروھە ئامادەكرا و بۆ نوینەرانى دەولەتى ئینگلیز، ئەمريكا، سوڤیەت، فەرەنسا، چىن و سەرۆك وەزیرانى عىراق حەمدى پاچەجى^(۲۳) نیردرا:

بارزان ۲۰ ی ئابی ۱۹۴۵

بهریز جهنابی بالیۆزی گهوره

له ماوهی ئەو دوو سالی شۆرشه که مان تییدا وستاند، بهردهوام ئەوه مان ده‌رخستوو که بۆ جیبه‌جیکردنی فه‌رمانه‌کانی ده‌ولت هه‌میشه ئاماده‌ین، له به‌رامبه‌ر ئەم په‌یره‌ویی و خو‌به‌ده‌سته‌وه‌دانه، چاوه‌ڕێمان ده‌کرد ئەو به‌لێنانه‌ی ده‌ولت که له سه‌رده‌می نووری سه‌عید پیمان درابوو، جیبه‌جی بکری، ئەوانه‌ش هه‌مان ئەو به‌لێنانه‌ن که بۆ چاکسازی له کوردستان درابوون و هه‌م‌دی پاچه‌چی سه‌رۆک وه‌زیرانی ئیستاش ئەوانی دوپاتکردۆته‌وه.

ده‌ولتی عێراق کاری به‌به‌لێنه‌کانی نه‌کرد، ته‌نانه‌ت به‌په‌چه‌وانه‌وه فه‌رمانی ده‌رکرد، بنکه‌ی پۆلیس له بارزان دا‌مه‌زری‌ن و سوپای ده‌ولت به‌ناوی مانۆری سه‌ربازی نێردرایه‌ ده‌وروشتی بارزان، تا ئەه‌وپلانه‌ی خواره‌وه له کاتی خویدا جیبه‌جی بکات:

۱- من بریارم دابوو سه‌ردانیکی ناوچه کوردییه‌کانی پارێزگای مووسڵ بکه‌م بۆئه‌وه‌ی چاوم به‌سه‌رۆک عه‌شیره‌ته‌کان بکه‌ویت، ده‌ولتی عێراق به‌فه‌رمی رێگری ئەو سه‌فه‌ره‌ی لێکردم، له‌سه‌ر ئەو بنه‌مایه‌ی له ده‌ستووری عێراقدا گه‌ران به‌نیو ولاتدا رێگری لێنه‌کراوه‌ منیش به‌به‌ستیکم له به‌رامبه‌ر سه‌فه‌ره‌که‌مدا نه‌بینی.

۲- دوا‌ی ئەوه‌ی له بارزان دوورکه‌وته‌وه، فه‌رمانگه‌ خو‌جییه‌ ده‌ولته‌تییه‌کان له زیار، بارزان و می‌رگه‌سۆر خه‌لکی بارزانیان له سه‌ردانی فه‌رمانگه‌کان مه‌نع کرد.

۳- تەلەگرافىكى فەرمى لە مۆتەسەپرىفى ھەولپىرەوۋە بۆ تەواۋى فەرمانگەكانى بارزان نېردرا، تا ھەر بارزانىيەك سەردانى فەرمانگەكان بىكات راستەوخۆ دەستگىر بىكرىت، ئەسەد خۆشەۋى ئەۋكات سەردانى بىنكەى پۆلىسى بارزان دەكات، لەۋى ھەۋلى دەستگىر كوردنى دەدرى، ئەۋىش ناچار بەرگى لەخۆى دەكات و دەست بەسەر بىنكەكەدا دەگرىت.

۴- ۋلى بەگ كە يەككە لە سەرۆك عەشیرەتەكانى بارزان، دەچىتە بىنكەى پۆلىسى مېرگەسۆر بەبى ئەۋەى ئاگادارى فەرمانەكەبى، كاتىك ھەۋلى دەستگىر كوردنى دەدرى لەنىۋ بىنكەى پۆلىس دەبىتە شەر، لە ئەنجامدا بىنكەكە دەستى بەسەردا دەگىرى و ژمارەيەك پۆلىسىش دەكەونە دەست بارزانىيەكان.

۵- دەۋلەتى عىراق ھىزى سەربازى خۆى لە ئاكىرى و باشتيان و ھىزى پۆلىسى لە ناۋچەى پىكان كۆكردۆتەۋە و راستەوخۆ ئاگرى شەپريان لەبەرەمبەرمان ھەلگىرساند، بۆئەۋەى ژمارەيەك كوردى بىتاۋان لەنىۋ بەن.

بەرىز جەنابى بالىۋزى گەرە

دۋاى خستەنەروۋى راستىيەكانى سەرەۋە، لە ئىستادا كە ئەم نامەيەتان بۆ دەنووسم، ھىزى ئاسمانى عىراقى خەرىكى بۆردومانى گوندەكانمان و مندال و پىرى بىتاۋانمان لى دەكوژن.

بۆيە بەپىۋىستەم زانى سەرەپراى ئاگادار كوردنەۋەتان لە بابەتەكە، داۋاتان لىبكەم ۋلاتە گوپرايەلەكانتان لەمە ئاگادار بىكەنەۋە، بە ھىۋاى ئەۋەى لەسەر بىنەماى ئەۋ بەلپىنانەى بە تەۋاۋى نەتەۋەكانى جىھانىان داۋە و بۆ رىزگرتن لە بەلپىننامەى (ئەتلەنتىك) ^(۲۴) كە بىپراە مافى چارەى خۆنووسىنى ھەر

نەتەوویەکی بە خۆیان بێسپێرن، رێگە لەو چەشنە ھێرشە وەحشیانەییە دیکتاتۆرەکانی عێراق بگرن.

لەکوۆتاییدا ھیوادارم ولاتانی یارمەتیدەری نەتەووی لاوازەکان ھەمیشە سەرکەوتووبن.

فەرماندەیی شۆرشێ کوردستان - مستەفا بارزانی

ھەر بەو شیوویەکی لە پێشەکی ئەم بەشەدا گوتمان، پوژی ١٦ی ئاب دواي کوۆتایي ھاتی کوۆبونەو، راستەخۆ فەرماندەیی بەرەکان بە چەکدارەکانیانەو بۆ شوینە دەستنیشانکراوہکانیان کەوتنە پێ، بەلام مستەفا بارزانی کە خۆی فەرماندەیی بەرەیی باشوور بوو، پوژی ٢١ی ئاب واتا پوژیک دواي ناردنی نامە کە بە یاوہری چەکدارە لیھاتووہکانی کە ژمارەیان شەست کەس دەبوو بەرەو بەرەیی ئاکری پوژیک. پوژی ٢٢ی ئاب دواي پەپینەوہ لە رووباری "زێی گەورە" لە گوندی سەفتی وەستان، لەوێ لەلایەن ھیزی ئاسمانی عێراقەوہ بۆمباران کران.

دوو پوژ دواتر، واتا ٢٤ی ئاب، مەحمود ئاغای زێیاری لەگەل چل چەکدار لە گوندی ھەرن پەپوہندیان بە ھیزی مەلا مستەفاوہ کرد، کوۆی چەکدارەکان لەم کاتەدا گەیشتە ١٠٠ کەس و پێگای چیاي پێرسیان گرتەبەر.

چیاي پێرس، چیايە کە بە دارستان داپوشراوہ و پیکردن پێیدا زۆر سەختە، نزیکەیی ٢٥٠٠ پێ لە ئاستی رووی دەریاوہ بەرزە و نیوانی ئەوێ تا بارزان ھەشت کاترمی پێی و ناوچەیی کێ زۆر لەبارە بۆ بەرگریکردن لە بارزان و زێبار.

پوژی ٢٥ی ئاب، دواي پەپینەوہ لە چیاي پێرس ھیزە کە گەیشتە گوندی

گريش، ئەو گوندە دەكەۋىتە نىۋان چىاي پېرس و چىاي ئاكرى و ھەشت كاتژمىر لە بارزانەو دەوورە.

فەرماندەي بەرە برىاريدا گوندى ئەشكەفتى بىكرىتە بارەگا، لەو رۆژەدا ھەۋال گەيشت كە لىۋاي ۵ سوپاي عىراق لە ئاكرى و لىۋاي ۴ سوپا لە رەۋاندزەو رۆژى ۵ ئەيلوول پىكەو ھىرشىان دەكەنەسەر.

بۇ تىكدانى پلانى ھىرشى ھىزى دەۋلەت، مەلا مستەفا فەرمانى دەرکرد، چل چەكدار دابەشى سەر چوار دەستە بىن و شەۋى ۲۷ى ئاب دەوروشتى چىاي ئاكرى بگرن، ئەو شوپنەي دەكەۋىتە بەرامبەر سوپاي دەۋلەت، لە كاتژمىرى دىارىكراو ھەر چەكدارىك چوار گوللە بتەقېنىت و بگەرپتەو شويى خۆي، بەبى ئەۋەي چاۋەرپى كاردانەۋەي دوژمن بكات. ئەو ھىزەي لە ئاكرى جىگىركرابو لىۋاي ۵ سوپاي عىراق بوو، چوار دەستەكە بە فەرماندەيى چوار شەركەر بۇ ئەنجامداني كرده كەيان كەوتنە رى. دەستەي يەكەم بە فەرماندەيى محەمد مىرخان، دەستەي دوۋەم بە فەرماندەيى عەزىز ئاغاي زرارى، دەستەي سىيەم بە فەرماندەيى رەشىد زىبارى و دەستەي چوارەم بە فەرماندەيى قورتاس زىبارى.

ئەو فەرمانەي لەلایەن فەرماندەي گشتى، مەلا مستەفاۋە دەرکرابو، ۋەك خۆي جىبەجى كرا، واتا چوار دەستە چەكدارەكە دەوروشتى ئاكرىيان گرت، تەقەيان كەرد و گەرانەۋە.

مەلا مستەفا پىشېنى ئەۋەي كەردبوو، ئەگەر دوو لىۋاي دەۋلەت بەوشىۋەيەي پلانىان دانائە لە بەرەكانى باشوور و رۆژھەلات پىكەۋە ھىرش بکەن، ھىزى مىللى ناچار دەبى لە دوو بەرەۋە بەرگى بكات و لە ئەنجامدا لاۋازدەبىت و لەۋانەيە شكست بىنى، ھەر بۇيە چارەنەبوو جگە لەۋەي

کاریک بکهن هیرشه کان له دوو بهرهوه پیکهوه دهستیینه کات.

ناردنی ئەو دهسته چه کدارانه باشتین پلان بوو که له لایه ن سهر کرده ی شوپشی بارزان هوه دارپژرا، تا هیرشه لیوای ۵ ی پی دوا بخریت، وهک چاوه پش ده کرا پلانه که بووه هو ی تهوه ی هیرشه لیوای ۵ له رۆژی خویدا ئەنجام نه در ی. له رۆژی دیاریکراو ته نیا لیوای ۴ ی رهواندز له بهره ی رۆژه لات به فرمانده یی عه قید قه یسه ر هورموز دهستی به هیرشکرد، به بوونی زانیاری پیشوه خته یان له سه ر هیرشه که، هیزی بارزان بهرزایی و شوینه ئاسی و له باره کانی کۆنترۆلکرد، له و یوه به چند هیرشیکی له ناکاو و به هیز هیرشه سوپا تیکشکینرا، له وه هیرشه دا جگه له کوژرانی ۲۸۰ سه رباز، فرمانده ی لیواش کوژرا، ژماره ی برینداره کان نزیکه ی سی سهد کهس ده بوو و نزیکه ی ۵۰ دانه تفه نگیش له مهیدانی شه ر به جی ما. له هیزی بارزانیش دوو چه کدار بریندار بوون.

رووداوه کانی ئەم شه ره له لایه ن فرمانده ی به ره وه به وشپوه یه ی له خواره وه دا هاتووه، به راپورتیک درایه فرمانده ی گشتی:

شه ری بادلیان – به ره ی رۆژه لات

راپورتی فرمانده ی به ره شیخ محمه د سدیق

به ریز مسته فا بارزانی

به یانی رۆژی ۲۵ ی ئاب، لیوای ۴ ده ولت مه بهستی بوو له باشتیان هوه به ریگای (دیانا - بادلیان) له کهونه گونده وه بینه پشتی شینتی و پشتی هیزه کامان بگرن، فرمانده ی دهسته ی کهونه گوند "نوورو شیروانی" له وی رووبه رووی سوپا وه ستایه وه، هیزه که ی ناوبراو له ۱۰ چه کدار پیکهاتبوون،

شەپەرە كە ۶ كاتژمىر درىژەي كىشا، لە كاتى نىوەرۆ بە مەوداى چوار ھەزار يار دە پاشە كىشيمان كەرد و لەوئى ھىللى بەرگريمان قايم كەرد، نزيكەي يەك كاتژمىر پيش خۆرئاوا بوون شەر بە پاشە كىشى و شكستى لىواى ناوبرا، كوژرانى ۲۰۸ سەرباز و بريندار بوونى ۳۰۰ كەسى تر و كوژرانى فەرماندەي لىوا قەيسەر ھورمز بە كووتا ھات، دەستكەوتەكانى ھىزە كەمان لەو شەرە برىتى بوو لە: ۵۰ تەفەنگ، ۳ پەشاش، ۲۰ سندوق فيشەك، ئامپىرىكى بىتەل، ۲ ھاوئەن، ژمارەيەك رومانە (نارنجوك) و پەشاشىكى گەرە لە جوورى (فىكرى).

لە ھىزە كەي ئىمە تەنيا دوو كەس بريندار بوون خۆشم لە ئەنجامى توپباران ساچمەم بەركەوتوو، بۆيە بەشپوھى كاتى، فەرماندەيى ھىز بە دەستى محەمەد ئاغاى مىرگەسۆرىيەو ھەيە.

تا يەك گيانفیدا لە ئىمە زىندوو ما بىت، پشت بە خوا، لە رىگاي راستیدا ناھىلین دوژمن يەك ھەنگاو بىتە نىو خاكمانەو.

فەرماندەي بەرەي رۆژھەلات - شىخ محەمەد سدىق

شەرى نەھلى - بەرەي باشوور

دەشتى نەھلى دەشتىكە پر ئاو و ئاوەدان، بەلام دارى كەمە، نىوھى گوندەكانى ھى عەشیرەتى سورچين و چەند گوندىكى ئاشووريشى لىيە، درىژايى ئەم دەشتە نزيكەي پىنج ھەزار يار دە دەبىت، چىاي پىرس دەكەوئتە باكوور و چىاي ئاكرىش دەكەوئتە باشوورى دەشتەكەو، عەشیرەتى سورچى لە رۆژھەلات و عەشیرەتەكانى زىبارى و دەشتىك دانىشتووانى رۆژئاواي دەشتەكە پىكدەھىنن، سى رىگا بە چىاي ئاكرىدا تىدەپەرن و دەگەن بە دەشتى نەھلى، لە گوندى گربىش رىگاكان بەيەكەو.

ده گه نه وه و به یه ک ریگا به چیا ی پیرسا تیده پهری و ده گاته زیبار، له نیو نه و سئ ریگایه ی باسمانکرد، ریگای سهره کی له باره بو پیداچوونی ئامیره جهنگییه کان و دوو ریگاکه ی تر ته نیا بو پیاده دهشین.

شهو ی ۸ی ئه یلوول، سه روک مسته فا بارزانی پلانی شه ری نه هلیی دانا، هه مان شه و بیست چه کدار به فه رمانده یی محمه دئه مین میرخان و عه زیز ئاغا به ره و دامینی چیا ی ئاکری که وتنه ری، پلانه که وابوو نه و چه کدارانه دابه شی سه ر دوو دهسته ی بچوو کتری ۱۰ که سی بن، دهسته یه کیان لای چه پ و دهسته یه کیان لای راستی چیا ی ئاکری له به رامبه ر دهشتی نه هلیی دامه زری و به مه ودایه کی دیاریکراو له یه کتری خو یان هه شاربه دن، دوو دهسته که فه رمانیان پیکرابوو تا له لایهن سه روکه وه ته قه نه کریت نه وان ته قه نه کهن، سه روک مسته فا بارزانی خویشی له گه ل بیست چه کدار چوونه دامینی چیا ی پیرس و رووبه رووی دهشتی نه هلیی له چاوه پروانی سوپای ده ولت سه نگه ری گرت.

به یانی روژی ۸ی ئه یلوول له گه ل روژه لات، لیوای ۵ له ریگه ی فرۆکه و توپخانه وه به ره ی سه روکیان بو ردومانکرد، هاوکات هیزی پیاده ی ده ولت دهستی به هیرش کرد، هیزه که ی سه روک هیچ کاردانه وه یه کیان به رامبه ر توپاران و هیرشه که نه بوو و هیچ ته قه یه کیان نه کرد، سوپای ده ولت به وپه ری دلنیا یی له وه ی هیچ به ربه ستیکیان له پیش نییه له پیش ره وییه کانیان به رده وام بوو.

دوای نه وه ی به شی کو تایی سوپای ده ولت به به رده م هیزه که ی محمه دئه مین میرخاندا تیپه ری، سه روک دهستی به ته قه کردن کرد، سوپا کاتی ته قه که یان له به رده م خو یان بینی به مه بهستی سه نگه رگرتن بو دوواوه گه رانه وه، له کاتی گه رانه وه یان تووشی ته قه ی هیزه که ی محمه دئه مین

مىرخان بوونەو، ناچار سوپا بەرەو لاي راست پۈشت، لەوئىش تووشى رووبەروو بوونەو ھىزى ھىزى ئاغا بوون، ناچار لاي چەپيان گرتە بەر، بەلام لەوئىش ھىزەكەى سەئىد ولى بەگ لىيان ھاتنە دەست، بەم شىۋەيە سوپا لە ھەموو لايەكەو ھىرشى كرايەسەر، بەبى ئەو ھىزى بىتوانن لە مەيدانەكە رابكەن، تا ئىوارە گوللەيان بەسەردا بارى.

ئەو دەستكەوتانەى لەوشەردە دەستكەوت برىتېوو لە: ۱ تۆپى چىيى، ۲ رەشاشى سوك، ۲۸ تەفەنگ، ۱۶۸ گوللە تۆپ، ۱۰ سندوق فېشەك، چوار سەد بارى و لاخ پىداوئىستى و ئازووقە. كوژراو و برىندارەكانى دەولەتئىش بەم شىۋەيە بوو: ۱۵۰ كوژراو كە سىيان ئەفسەر بوون و ۴۰۰ كەسئىش برىندار بوون. لە ھىزەكەى بارزانئىش ھىچ كوژراو و برىندار نەبوو.

سوپاى دەولەت بۆ ماوھى سى پۈژى تىرىش لەو گەمارۆيەدا ماىھو، بارودۆخى سوپا گەلئىك مەترسىداربوو، ناردنى سوپا بۆ يارمەتىدان و رىزگار كىردىيان بەبى يارمەتى ھىزى ھىزى عەشىرەتەكان مەھال بوو، بۆيە ناچار دەبووايە ھىزى ھىزى عەشىرەتەكانى ناوچەكە رازىبەكەن و بۆلاى خۇيان پرايانكىشن، تا سود لە ھىزەكانىيان و ھەربىگىر بۆ شكاندى ئابلوقەى سەر سوپاكە، بەلام ئەم ئەگەرەش بەبى ھاتنە ناوھو ھىزى ئىنگىلىز نەدەكرا.

شەوى ۱۲ ئەيلوول، ۳۰۰ كەسى چەكدار لە عەشىرەتى سورچى لىواى دەولەتئىيان لە گەمارۆكە رىزگار كىرد، لىرەدا مەلا مستەفا واى بەباش زانى بۆ بىنكەيەكى تر لە چىيى پىرس كە لە مەيدانى جەنگەو كاتزىمىرئىك و نىو دووربوو، پاشەكشە بىكات.

لە ماوھى پىنج پۈژ، واتا لە پۈژى ۸ ئەيلوولەو، سى پۈژى گەمارۆ و پۈژى كۆتايى بەسەر يەكەو ھەفت جارى شەر لەگەل سوپا روويدا، ئەو

سەرۆك عەشیرەتانەى لەگەڵ چەكدارەكانیان بەھانای سوپای دەولەتەوہ چوون بریتىبوون لە: ئەحمەد بەگ زىبارى، شەوكت زىبارى، مەجىد حسىن ئاغا، عەبدوللا شەرەفانى و شىخ جەلال برىفكانى، ئەو پشت تىكردن و دژايەتى كردنەى سەرۆك عەشیرەتە كوردەكان بووہ هۆى ئەوہى مەحمود زىبارىش كە پالپشتى مەلا مستەفای دەكرد لە هىزى مىللى جيا بىتەوہ، بچىتە پال دەولەت و پشت لە مەلا مستەفا و گيانفیداكانى بكات.

تىكراى كوژرا و برىندارەكانى ئەو زنجیرە شەرانە بەم شىوہىە بوون: لە سوپای دەولەت ۳۸۰ كوژراو و ۴۵۰ برىندار، لە هىزى مىللى ۵ كوژراو و ۴ برىندار، يەككە لە كوژراوہكان فەرماندەى بەرەى راست عەزىز ئاغاى زرارى بوو.

شەرى ھاودىان و مەزنى – بەرەى رۆژھەلات

رۆژى ۲۰ى ئەیلوولى ۱۹۴۵، لىوای ۴ لەلای راست و لىوای ۳ لەلای چەپ لە باپشتیانەوہ بەرەو مەزنى پىشەرەوئىيەكانیان دەستپىكرد، لەو ماوہىەدا بەشىك لە هىزى مىللى لە ئەشكەوتى ھاودىان خۆيان حەشار دابوو و تا مەزنى نزیكەى يەك كاتزمىر رى بوو پشتەوہى ھەردوو لىوایان گرت، سەرەراى بۆردومانى فرۆكە و تۆپخانەى دەولەت، هىزەكە بە فەرماندەى محەمەد ئاغا مىرگەسۆرى و پەنجا چەكدار توانى هىرش بكاتە سەر سوپا و شەرىكى سەخت لەنئوان ھەردوولادا روویدا، بەلام لە ئەنجامى تەقەى زۆرى زىپۆشەكانى دەولەت، هىزى مىللى پاشەكشەى كرد، دواتر هىرشەكانیان دەستپىكردەوہ و شكستیان بە سوپای دەولەت هینا، دەستكەوتەكانى ئەم شەرە بریتىبوون لە: ۳ تۆپى چىايى، ۳ رەشاشى سوک لە جوورى (برىن)،

بيست سندوق فيشهك و ۴۸ گوللە تۆپ. ژمارەى كوژرا و بريندارانى سوپا ۳۰۰ كوژرا و ۴۵۰ بريندار بوو. لە ھىزى مىللى دوو كەس بريندار بوون، محەمەد ئاغاي مېرگەسوۆرى و نوورۆ شىروانى قارەمانانى ئەم شەرە بوون.

شەرى ھەرنى – بەرەى رۆژئاوا

عەشیرەتەکانى بادینان و زىيارى لە گوندى ھەرنى كە سى كاتژمىر لە رۆژئاواى بارزانەو دەووربوو جىگىر بوون.

دوو كەس لە ئەفسەرانى دەولەت و ھەشت كەس لە عەشیرەتەكان سەرکردایەتى پىنج سەد چەكدارى عەشیرەتەكانيان گرتە ئەستۆ و بە پىگەى ئامىرىكى بىتەلەو پەيوەندىيان لەگەل فەرماندەى سوپاى دەولەت دروستکرد.

ھەرنى دەكەوئىتە پشتى بەرەى پىرس، بەبۆنەى ئەم ھىزە چەكدارەو دەتوانرا ھەمووكاتىك مەترسى بخرىتە سەر بەرەى پىرس، بۆ نەھىشتنى ئەم مەترسىيە، سەرۆك مستەفا بارزانى پلانئىكى دارشت، بۆئەوھى بە ئاسانى بتوانن لەو بەرەىە درىژە بە بەرگرىکردن بەدەن، پلانەكە ئەوھبوو كە مەلا مستەفا چىاى پىرس جىبھىلئىت و لەگەل سى چەكدار گەمارۆى ھىزى عەشیرەتەكان بدات، شىخ سلیمانیش لەگەل بيست و ھەشت كەسى تر يارمەتى مەلا مستەفا بەدەن، لەوكاتەى ھىزەكە خەرىكى گەمارۆى ھەرنى، عزەت عەبدولعەزىز ئەو تۆپەى لە شەرى پىشوتر دەستى بەسەرداگىرابوو و ھەر لە ھەرفتى جىگىرکراوو، بە وریایىھو بۆ بۆردومانى ھەرنى بەكاربھىنئىت.

بەوپیىھى مەوداى نىوان ھەرنى و ھەرفتى شەش ھەزار یارە دەبوو و

مه و دای هاویشتنی تۆپه که ش حهفت ههزار یارده بوو تۆپه که پۆیستی به گواستنه وه نه بوو، به گه یشتنی هیژه که ی مهلا مسته فا و تۆپاران ی عزهت عه بدولعه زیز، چه کدارانی دوژمن سه ریان لیده شیوا و په رته وازه ده بوون.

به وشپوه یه ی پلانی بو دانرا بوو مهلا مسته فا و هیژه که ی گه مارۆی هه رنییان دا، عزهت عه بدولعه زیزیش تۆپاران ی ده ستپیکرد، به لام تۆپه که به پیچه وانهی چاوه پروانییه کان نه ده گه یشته هه رنی، مهلا مسته فا فه رمانی به عزهت عه بدولعه زیز کرد تۆپه که بگوازیته وه، له نزیکتر جیگیری بکات و به رده وامی به تۆپاران کردن بدات، ئه وه نده ی مهلا مسته فا دریژه ی به ئابلۆقه که دا، تۆپاران دهستی پینه کرده وه، دوا ی شه ش کاتژمیر گه مارۆدانی هه رنی هه و آل گه یشت سوپای ده ولت هی رشی کردۆته سه ر چیای پیرس، ناچار گه مارۆکه هه لگیرا و به خیرایی خویان گه یانده وه چیای پیرس.

بیانۆی ئه وه ی که عزهت عه بدولعه زیز نه ی توانی پلانه که جیبه جی بکات ئه وه بوو، گوایه کاتییک فه رمانی گواستنه وه ی تۆپه که ی پیگه یشت، له کاتی گۆرینی شوینی تۆپه که هه والیکی ناراست و بی بنه مای گوی لیبووه، ئه ویش ئه وه بوو که مهلا مسته فا دهستی له گه مارۆدان هه لگرتوو، به بی گویدان به فه رمانی فه رمانده ی گشتی هه و آل به پینه مایه که ی به گرینگتر له فه رمانه که زانیوه و تۆپه که ی هه لگرتوو و بو شوینی پیشووتری گواستویه تیه وه.

ئو کاره ی عزهت عه بدولعه زیز یه کییک له گه وره ترین لیدانه کانبوو که بهر په یکه ری هیزی میلی کهوت، به ئه ندازه یه ک ده توانین بلیین هوکاری سه ره کی ئه م شکسته ی فه راهه م کرد.

شەرى چىاي پېرس و پاشە كىشەى ھېزى بارزان

بەيانى رۆژى ۲۵ ئەيلوولى ۱۹۶۵، سەرۆك مستەفا بارزانى لەگەل شەست كەس لەسەر ھېلىك بە مەوداى پېنج سەد يار دە سەنگەريانگرت و خۆيان بۆ شەر ئامادە کرد، ئەوكاتە چىاي پېرس لە ھەموولايەكەو ھەمارۆدرا بوو و ھېزىكى زۆر ھېرشىيان دەستپىكردبوو، لەلای چەپەو ھەشیرەتى سورچى بە ۳۰۰ چەكدارەو ھېرشىيان دە کرد و پاشەكشەيان بە مەلا ھەلى ژاژوكى کرد، لىواى ۵ بە پالپشتى بۆردومانى ھەشت تۆپ و پېنج فرۆكە لەلای باشوورەو ھېرشى ھېنايە سەر چىاي پېرس، لەلای راستەو ھەشیرەتەكانى بەروارى، بەرئاشى، شەرەفانى و دۆسكى بە پېنجسەد كەسى چەكدارەو ھېرشىيان کرد و لە دواوھش ھەشیرەتى زىيارى بە چوار سەد چەكدارەو ھېرشىيان ھېنا.

سەرەراى تەواوى ئەو ھېرشانە شەر تا خۆرئاوا بوون درىژەى كىشا، سەرۆك مستەفا بارزانى و چەكدارەكانى بە سوود و ھەرگرتن لە تارىكايى شەو لە زى گەرە پەرىنەو ھەو ھېنا گەيان دە ھەرفتى، لەوئى ھېلىكى بەرگرييان دامەزراند و ھەواليان بۆ شىخ ئەحمەد نارد، بۆ پاراستنى ھەشیرەتى بەرۆژى لە مەترسى بۆردومانى فرۆكە ھەرچى زوو گوند چۆل بكات و بەرەو پشەو ھەى چىاي شىرىن بۆ ناوچەى ھەشیرەتى شىروان بروت، ئەم كارە ھەمان شەو ئەنجامدرا.

شەوى ۳۰ ئەيلوول، ئەفسەر سەيد ھەزىز سەيد ھەدولا ھەوالى نارد لەگەل سەيد مولى و ژمارەيەك چەكدار لە كانى رەش (سەر سنوورى ئىران و عىراق) ئامادەى جىبەجى کردنى فەرمانەكانى فەرماندەى گشتىن. لە ھەلامدا سەرۆك مستەفا بارزانى فەرمانىدا بەرگرى لە رىگاي كانى رەش - كىلەشىن تا ئىران بكن.

رۆژی ۶ی تشرینی یەكەمی ۱۹۴۵ لەكاتیكدا هیزه چه كداره كان له چوار لاوه خهریکی بهرگری بوون، تهواوی ئیلی بارزان به بار و بهندیلهوه به ژن و پیاو، گهوره و بچووك خۆیان گه یانده كانی رهش، لهوێ سهرۆك مستهفا بارزانی له گهڵ دوو سه د چه كدار له پشتی كاروانه كه وه ستانهوه، تا بهر به هیرشى دوژمن بگرن، لهوكاتهی ئیلی بارزان به رهو ئیران كهوته پێ سهرۆك فهرمانی بو تهواوی به ره كان نارد به رهو كیلهشین پاشاكشه بکهن، رۆژی ۱۱ی تشرینی یەكەمی ۱۹۴۵ كیلهشین كه دوا خالی سنووری ئیران و عیراقه له لایهن ئیلی بارزانهوه به جێ هیلرا، لهكاتیک دوا تۆپه كانی سوپای عیراق ئاپۆرای كوچبه ره كانی بهریده كرد، ئیلی بارزان گه یشته نیو خاکی ئیران.

پاشكۆى زانىارىي و پىناسەكان

۱- حزبى ھىوا، سالى ۱۹۳۹ بەشيوەيەكى نەپتى لەلايەن چەند رۆشنىبىرىكى كورد بە سەرۆكايەتى رەفيق حلمى دامەزرا، سالى ۱۹۴۴ لە كۆنفرانسى گشتى حزب لە شارى كەركوك بەھۆى ناكۆكى ناوخۆى حزبەكە بوو بە دوو پارچە و دواتر بەتەواوى ھەلۆەشايەوہ.
• شۆرشى دووہمى بارزان ۱۹۴۳ - ۱۹۴۵ ھۆكار و دەرەنجامەكان، د. مستەفا محەمەد كەرىم، (ھەولير - چاپخانەى رۆكسانا - ۲۰۲۲).

۲- سىر كىناھان كۆرنواليس - Kinahan Cornwallis (۱۸۸۳-۱۹۵۹)، لە نيوان سالانى (۱۹۴۱-۱۹۴۵) باليوۆزى ئىنگليز بوو لە عىراق.

۳- ولاتانى ھاوپەيمانى جەنگى دووہمى جىھانى (۱۹۳۹ - ۱۹۴۵) كە بە (موتەفقين) ناسراون، ولاتە سەرەكییەكانى ئەم ھاوپەيمانییە پىكھاتبوون لە: ئەمريكا، يەكيتى سوڤيەت، بەريتانيا و فەرەنسا، ئەم ولاتانە لە شەرى جىھانى دووہمدا بەرامبەر ولاتانى (تەوہر) وەستابوونەوہ كە پىكھاتبوون لە ئەلمانىاي نازى، ئىتاليا و ژاپون.

۴- نوورى سەعيد (۱۸۸۸-۱۹۵۸)، لە داىكبووى شارى بەغدايە، لە ماوہى سالانى ۱۹۳۰ تا ۱۹۵۸ چواردە جار بوو تە سەرۆك وەزيرانى عىراق، تا ئەوكاتەى لە ئەنجامى شۆرشى ۱۴ى تەمووزى ۱۹۵۸، لە رىكەوتى ۱۵ى تەمووزى ۱۹۵۸ لە لايەن شۆرشگىرانەوہ كوژرا.
• بايوگرافىاي ئەفسەرانى كورد، عەقيدى توپچى فەيسەل رەسول خۆشناو، بەشى يەكەم، چ، ۱، (ھەولير - چاپخانەى رۆژھەلات - ۲۰۱۸)، ل ۱۱۰.

۵- ماجد مستەفا مەحمود (۱۸۹۶-۱۹۷۴)، لە دايكبووی شاری سلیمانیه، دوای دەستپێکردنی شۆرشی شیخ مەحمودی حەفید، ئەركەكەى لە سوپای عوسمانی جى هێشتوووه و پەيوەندى بە هێزهكانى شیخ مەحمودەوه کردوو، لە نیوان سالانى ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۲ ئەندامى حزبى هیوا بووه، لە ماوهى شۆرشی دووهمى بارزاندە لە نیوان سالانى ۱۹۴۳ - ۱۹۴۴ لە كابينەى هەشتمى وەزارەتى نوورى سەعید وەزیری دەولەت بووه. مەليك مەحمود لە وەسفی ماجددا دەلیت: زمانى ماجد وەك زمانى باپیری لووسە، چەند جار لە زەمانى بابانەكاندا ئەوئەندە بابانەكانى هەلخەلەتاندوو، تا زمانیان بپری، بۆیه پێویستە زمانى ماجدیش بپردریت. • بایوگرافیای ئەفسەرانى كورد، عەقیدی تۆپچی فەیسەل پەسول خۆشناو، بەشى یەكەم، چ ۱، (هەولێر - چاپخانەى پۆژەهلەلات - ۲۰۱۸)، ل ۱۲۰؛ بارزان و نەهینیهكانى، مەعروف قەرەداغى، (چاپخانەى مەرف - بەغدا - ۱۹۵۹)، ل ۳۱.

۶- عەزت عەبدولعەزیز عەبدولەتيف كەتانی (۱۹۱۲-۱۹۴۷)، لە دايكبووی شاری دەهۆكە، ئەندامى حزبى هیوا بووه و سالى ۱۹۳۴ كۆلیژی سەربازى بە پلهى مولازمى دووهم تەواو کردوو، لە نیوان سالانى ۱۹۴۳ تا ۱۹۴۵ یەكێك بووه لە فەرماندەكانى شۆرشی دووهمى بارزان و سالى ۱۹۴۵ یەكێك بووه لە دامەزرینەرانى لیژنەى ئازادى، هەمان سال دوای نەسكۆى شۆرشی دووهمى بارزان چوووتە پۆژەهلەلاتى كوردستان و سالى ۱۹۴۶ دوای دامەزرانى كۆمارى كوردستان بە پلهى عەقید بووتە یەكێك لە فەرماندەكانى سوپای كۆمار، دوای تێكچوونى كۆمارى كوردستان، سالى ۱۹۴۷ گەراوتەوه باشوورى كوردستان و خۆى پادەستى حكومەتى عێراق

کردۆتهوه، دواى خۆرادهستکردنهوهى له رێکەوتى ۱۹ى حوزهيرانى ۱۹۴۷ له بهنديخانهى ناوهنديى بهغدا له سیدراه دراوه.
• ئەرشیفی دهستهى ئینسکلۆپیدیای پارتى دیموکراتى کوردستان.

۷- سەید عەزیز سەید عەبدوڵا شەمزینی (۱۹۱۹-۱۹۹۹)، سالی ۱۹۲۵ له گەڵ بنه ماله کهى له تورکیاوه هاتۆته باشوورى کوردستان و له گوندی باتاس نیشته جیبوونه، سالی ۱۹۳۸ زانکۆی سهربازی له بهغدا تهواو کردووه، سالی ۱۹۴۰ په یوه ندى به ریزه کانی حزبی هیواوه کردووه، سالی ۱۹۴۳ له شۆرشى بارزان، له لایه ن حکومه تی عیراقه وه ده کریته ئه فسهرى په یوه ندى، سالی ۱۹۴۵ دواى شکستی شۆرشى دووه می بارزان ده چیته رۆژه لاتى کوردستان، سالی ۱۹۴۵ ده بیته ئه ندامى حزبی دیموکراتى کوردستانى ئیران، دواى دروستکردنى کۆمارى کوردستان له مه اباد ده بیته ئه فسهرى سوپای کۆمار، سالی ۱۹۵۹ له شارى لیننگراد پروانامه ی دکتۆرای میژوو وه رده گریت و هه مان سال ده گه ریته وه عیراق و به پله ی موقه ده م ده چیته وه نیو ریزه کانی سوپا، سالی ۱۹۵۹ له کۆنگره ی چواره م و سالی ۱۹۶۱ له کۆنگره ی پینجه می پارتى دیموکراتى کوردستان ده بیته ئه ندامى کۆمیته ی ناوه ندى حزب، دواتر سالی ۱۹۶۴ دواى په یوه ندىکردنى به گرووپه که ی مه کته بی سیاسى له کۆنگره ی شه شه می پارتیدا له حزب ده رده کریت، سالی ۱۹۹۱ ده چیته وه رۆژه لاتى کوردستان و سالی ۱۹۹۹ له شارى ورمى کۆچى دواى ده کات.
• ئەرشیفی دهستهى ئینسکلۆپیدیای پارتى دیموکراتى کوردستان.

۸- ئەمىن پەواندىزى (۱۸۹۸ - ۱۹۵۵)، لەدايكبووى شارى پەواندىزە، خويىندى سەربازىيە لە شارى ئەستەمبۆل تەواو كىردووه، بەشدارى شوپشى شېخ مەحمودى كىردووه و يەككە بووه لە ئەندامە كاراكانى حزبى هيو، سالى ۱۹۵۵ لە بەغدا كوچى دوايى كىردووه.

• بايوگرافىيە ئەفسەرانى كورد، عەقىدى توپچى فەيسەل پەسول خوشناو، بەشى يەكەم، چ، ۱، (هەولير - چاپخانهى رۆژھەلات - ۲۰۱۸)، ل ل ۲۰۹، ۲۱۰.

۹- مستەفا مستەفا خوشناو (۱۹۱۲-۱۹۴۷)، لە دايكبووى شارى بيتواتەيه، سالى ۱۹۴۳ زانكووى سەربازى بەغداي بە پلەي مولاظمى دووهم تەواو كىردووه، ئەندامى سەركردايەتى حزبى هيو بووه و سالى ۱۹۴۵ يەككە بووه لە ئەندامانى دەستەي دامەزرىنەرى لىژنەي ئازادى، سالى ۱۹۴۵ لە شوپشى دووهمى بارزان ئەركى فەرماندەيى بەرەي مىرگەسور پەواندىزى پىسپىردراوه، سالى ۱۹۴۵ دواي نىسكووى شوپشى دووهمى بارزان چوووتە رۆژھەلاتى كوردستان و دواي دامەزرانى كوومارى كوردستان سالى ۱۹۴۶ يەككە بووه لە فەرماندەكانى سوپاي كوومار، هەمان سالى دواي دامەزرانى "پارتى ديموكراتى كورد" بووتە ئەندامى يەدەگى كوومىتەي ناوهندى پارتى، دواي تىكچوونى كوومارى كوردستان، سالى ۱۹۴۷ گەراوتەووه باشوورى كوردستان و خووى رادەستى حكومەتى عىراق كىردۆتەووه، دواي خوورادەست كىردنەووهي لە ۱۹ى حوزەيرانى ۱۹۴۷ لە بەندىخانهي ناوهندىي بەغدا لە سىدراھ دراوه.

• ئەرشىفى دەستەي ئىنسكلوپىدياي پارتى ديموكراتى كوردستان.

۱۰- میرحاج ئەحمەد تاهیر ئاکرەیی (۱۹۰۵-۱۹۸۸)، یه کێک بووه له دامه‌زرینه‌رانی حزبی هیوا، سالی ۱۹۳۵ کۆلیژی سهربازی به‌غداي به پله‌ی مولازمی دووه‌می تۆپخانه ته‌واو کردوو، سالی ۱۹۴۵ یه کێک بووه له ئەندامانی ده‌سته‌ی دامه‌زرینه‌ری لیژنه‌ی ئازادی، هه‌مان سال دواي نسکۆی شو‌رشی دووه‌می بارزان چوووه‌ته‌ پو‌ژه‌ه‌لاتی کوردستان و دواي دامه‌زرانی کۆماری کوردستان سالی ۱۹۴۶ یه کێک بووه له فه‌رمانده‌کانی سوپای کۆمار و فه‌رمانده‌ی به‌تالیۆنی سی‌ی هی‌زی بارزان بووه، سالی ۱۹۴۶ یه کێک بووه له ئەندامانی ده‌سته‌ی دامه‌زرینه‌ری پارتي ديموکراتی کورد، له یه‌که‌م کۆنگره‌ی دامه‌زراندنی پارتي بو‌ته‌ ئەندامی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی، سالی ۱۹۴۷ یه کێک بووه له هه‌قالانی بارزانی بو‌یه‌کیتی سو‌قیه‌ت، سالی ۱۹۴۸ به‌شداری کۆنف‌رانسی باکۆی کردوو و کراوه‌ته‌ ئەندامی سه‌رکرده‌یه‌تی، سالی ۱۹۵۸ هاو‌رپ‌ی له‌گه‌ڵ جه‌نه‌رال مسته‌فا بارزانی له یه‌کیتی سو‌قیه‌ته‌وه‌ گه‌راوه‌ته‌وه‌ به‌غدا و سالی ۱۹۸۸ هه‌ر له به‌غدا کۆچی دواي کردوو.

• ئەرشیفی ده‌سته‌ی ئینسکلۆپیدیای پارتي ديموکراتی کوردستان.

۱۱- شیخ له‌تيف شیخ مه‌حمود (۱۹۱۷-۱۹۷۲)، له‌دایک‌بووی شاری سلیمانیه، یه‌کێکه له دامه‌زرینه‌رانی کۆمه‌له‌ی برایه‌تی سالی ۱۹۳۱، له کۆنگره‌ی یه‌که‌م و دامه‌زراندنی پارتي ديموکراتی کورد سالی ۱۹۴۶ له‌سه‌ر پێشنیاری سه‌رو‌ک مسته‌فا بارزانی کراوه‌ته‌ جی‌گری یه‌که‌می سه‌رو‌کی حزب، سالی ۱۹۷۲ له شاری به‌غدا کۆچی دواي کردوو.

• ئەرشیفی ده‌سته‌ی ئینسکلۆپیدیای پارتي ديموکراتی کوردستان.

۱۲- كۆمەلەي ژيانەوھى كورد، لە ۱۶ ئىل ۱۹۴۳ ئىل ۱۹۴۳ لە شارى مەھابادى رۆژھەلاتى كوردستان دامەزراو، ئەم كۆمەلەيە لە ئابى سالى ۱۹۴۶ بوھتە حزبى ديموكراتى كوردستان.

• بارزانى و بزوتنەوھى رزگاربخوازي كورد، مسعود بارزانى، بەرگى يەكەم ۱۹۳۱-۱۹۵۸، (ھەولير-۲۰۱۲)، ل ۱۶۸.

۱۳- كۆمەلەي خۆيىوون، لە تشرىنى يەكەمى سالى ۱۹۲۷ دواي خوۆ ھەلۆھشاننەوھى كۆمەلەي تەعالى كوردستان، تەشكىلاتى كوردستان، مىللەتى كورد و كۆمەلەي ئىستىقلال لە دامىنى چىاي ئارارات دامەزراو و بارەگاھى لە شارى ھەلەبى سوريانا.

• جنبش مىلى كرد، كرىس كوچرا، ت. ابراهيم يونسى، (انتشارات نگاه- تهران-۱۳۷۷)، ص ۱۱۵.

۱۴- بەكر ھەبدولكەرىم ھەبدولواھىد ئاغاي ھەويژى (۱۹۱۴-۱۹۹۹)، لە شارى كوئى لەدايكبوو، سالى ۱۹۳۶ كوئىژى سەربازى تەواو كرددوو، دواي دامەزرانى حزبى ھىوا بوووھتە ئەندامى ئەو حزبە، سالى ۱۹۴۳ وازى لە سوپا ھىناوھ و پەيوەندى بە رىزەكانى شوپشى دووھمى بارزانوھ كرددوو، سالى ۱۹۴۵ دواي نىكوۆ شوپشى دووھمى بارزان چووھتە رۆژھەلاتى كوردستان و دواي دامەزرانى كوومارى كوردستان سالى ۱۹۴۶ يەككە بووھ لە فەرماندەكانى سوپاي كوومار و فەرماندەي بەتالىوونى يەكى ھىژى بارزان بووھ، دواي كەوتنى كوومارى كوردستان سالى ۱۹۴۷ گەراوھتەوھ باشوورى كوردستان، سالى ۱۹۶۲ پەيوەندى بە شوپشى ئەيلوولەوھ كرددوو، سالى ۱۹۶۴ بوۆتە ئەندامى ئەنجوومەنى سەركردايەتى شوپش، سالى ۱۹۹۹ لە شارى سلېمانى كوچى دواي كرددووھ.

۱۵- محەمەد مەحمود محەمەد حیلمی، ناسراو بە محەمەد قودسی (۱۹۲۲-۱۹۴۷)، لەدایکبوی شاری قودسە، سالی ۱۹۴۳ کۆلیژی سەربازی بە پلە مولاومی دوووم تەواو کردوو، سالی ۱۹۴۴ بەشداری شۆرشی دووومی بارزانی کردوو و سالی ۱۹۴۵ یەکیک بوو لە دامەزرێنەرانی لیژنە ئازادی، دواي نسکۆی شۆرشی دووومی بارزان چوووە پوژھەلاتی کوردستان و دواي دامەزرانی کۆماری کوردستان سالی ۱۹۴۶ یەکیک بوو لە فەرماندەکانی سوپای کۆمار، سالی ۱۹۴۶ یەکیک بوو لە ئەندامانی دەستە دامەزرێنەری پارتی دیموکراتی کورد، سالی ۱۹۴۷ لە بەندیخانە ناوەندی بەغدا لە سێدارە دراوە.

- ئەرشیفی دەستە ئینسکلۆپیدیای پارتی دیموکراتی کوردستان.

۱۶- مسعود بارزانی لە کتیی بارزانی و بزوتنەوێی رزگاریخوازی کورد، دابەشکردنی بەرەکان و فەرماندەکانیان بەم شیوێ دەنووسیت: بەرە پوژھەلات، میرگەسۆر و برادۆست، مستەفا خۆشناو فەرماندە بەرە - محەمەد قودسی یاریدەدەر. بەرە ئامیدی، عزەت عەبدولعەزیز فەرماندە بەرە - عەبدولحەمید باقر یاریدەدەر. بەرە ئاکری، شیخ سلیمان بارزانی فەرماندە بەرە و ئەفسەرێکیش یارمەتییادت.

- مسعود بارزانی، بارزانی و بزوتنەوێی رزگاریخوازی کورد، بەرگی یەکەم ۱۹۳۱-۱۹۵۸، ل ۱۳۸.

۱۷- محەمەد رەفیق عارف ئەمین (۱۹۰۸-۱۹۹۲)، دواين سەرۆک ئەرکانی سوپای عێراقە لە سەردەمی پاشایەتی.

- مائپەری ویکیدیا.

۱۸- محەمەد سەئىد ئەفەندى، كورپى مىرزا مەجىد كورى حاجى ئەحمەد قەزاز (۱۹۰۴-۱۹۵۹)، لە داىكبووى شارى سلېمانىيە، لە نىوان سالانى ۱۹۴۴ تا ۱۹۵۶ بوو تە مۆتەسەرىفى لىواى ھەولېر لە سەردەمى پاشايەتى.

• مالىپەرى وىكىپىدىا.

۱۹- ئىسماعىل نامىق، لە نىوان سالانى ۱۹۴۴ تا ۱۹۶۶، لە سەردەمى ھەردوو كابينەى ھەمدى پاچەچى و تۆفيق سەعدى، ۋەزىرى بەرگرى ھۆكۆمەتى پاشايەتى عىراق بوو.

• مالىپەرى وىكىپىدىا.

۲۰- سالىح سائىب جبورى (۱۸۹۸ - ۱۹۹۳)، لە داىكبووى شارى بەغدايە، خويىندنى سەربازى لە خويىندنگاكانى بەغدا و ئەستەمبۆل تەواو كىردوو، سالى ۱۹۱۵ پەيوەندى بە سوپاى عوسمانىيە ۋە كىردوو، سالى ۱۹۲۱ دواى دامەزراندنى سوپاى پاشايەتى عىراق پەيوەندى بە سوپا ۋە كىردوو، سالى ۱۹۴۴ تا ۱۹۵۱ كراو تە سەرۆك ئەركانى سوپاى پاشايەتى عىراق، دواتر وازى لە كارى سەربازى ھىناو.

• مالىپەرى وىكىپىدىا.

۲۱- جەلال ئەمىن مەحمود (۱۹۱۱-۲۰۰۴)، دەرچووى كۆلىژى سەربازىيە، يەككە بوو لە دامەزرىنەرانى حزبى ھىوا، سالى ۱۹۴۵ بە شدارى شۆرشى دووھەمى بارزانى كىردوو، سالى ۱۹۴۶ دواى دامەزرانى كۆمارى كوردستان لە مەھاباد چوو تە پۆژھەلاتى كوردستان و لە سوپاى كۆمار پلەى عەقىدى پىدراو.

• بايوگرافىيە ئەفسەرانى كورد، عەقىدى تۆپچى فەيسەل رەسول خۆشناو، بەشى يەكەم، چ ۱، (ھەولير - چاپخانەى رۆژھەلات - ۲۰۱۸)، ل ۱۹۴؛ شۆرشى دووھەمى بارزان ۱۹۴۳ - ۱۹۴۵ ھۆكار و دەره نجامەكان، د. مستەفا محەمد كەرىم، (ھەولير - چاپخانەى رۆكسانا - ۲۰۲۲).

۲۲- ئەسەد خۆشەوى ئاودىش (۱۹۱۸-۱۹۷۷)، لەدايكبووى پارىزگاي ھەوليرە، سالى ۱۹۳۶ بەرپرسى بنكەى پۆلىسى بىرەكەپرە بوو، سالى ۱۹۴۳ پەيوەندى بە شۆرشى دووھەمى بارزانەو كەردو، سالى ۱۹۴۵ دواى نىسكۆى شۆرش، ئاوارەى رۆژھەلاتى كوردستان بوو، سالى ۱۹۴۶ دواى دامەزراندنى كۆمارى كوردستان لە مەھاباد يەكە بوو لە فرماندەكانى سوپاي كۆمار، سالى ۱۹۴۷ دواى كەوتنى كۆمارى كوردستان لەگەل سەرۆك مستەفا بارزانى و ھەقالانى لە رېكردنىكى مېژوویدا چوو تە يەكەتتى سۆقىت، لە رېكەوتى ۶ تىرىنى يەكەمى ۱۹۵۸ ھاورپى لەگەل سەرۆك مستەفا بارزانى لە يەكەتتى سۆقىتەو گەراو تەو و عىراق و دواتر لەسەر فەرمانى سەرۆك مستەفا بارزانى جارىكى تر گەراو تەو يەكەتتى سۆقىت بۆ ھىنانەو ھى تەواوى ھەقالانى بارزانى و خىزانەكانىان بۆ باشوورى كوردستان، سالى ۱۹۶۱ بەشدارى شۆرشى نەتەو ھى ئەيلوولى كەردو، سالى ۱۹۶۲ فرماندەى لەشكرى بادىنان بوو، سالى ۱۹۷۵ دواى نىسكۆى شۆرشى ئەيلوول ئاوارەى ولاتى ئىران بوو و لە رېكەوتى ۳۱ ئيارى ۱۹۷۷ ھەر لەو ولاتە كۆچى دواى كەردو.

• ئەرشىفى دەستەى ئىنسكلۆپىدىيەى پارتى دىموكراتى كوردستان.

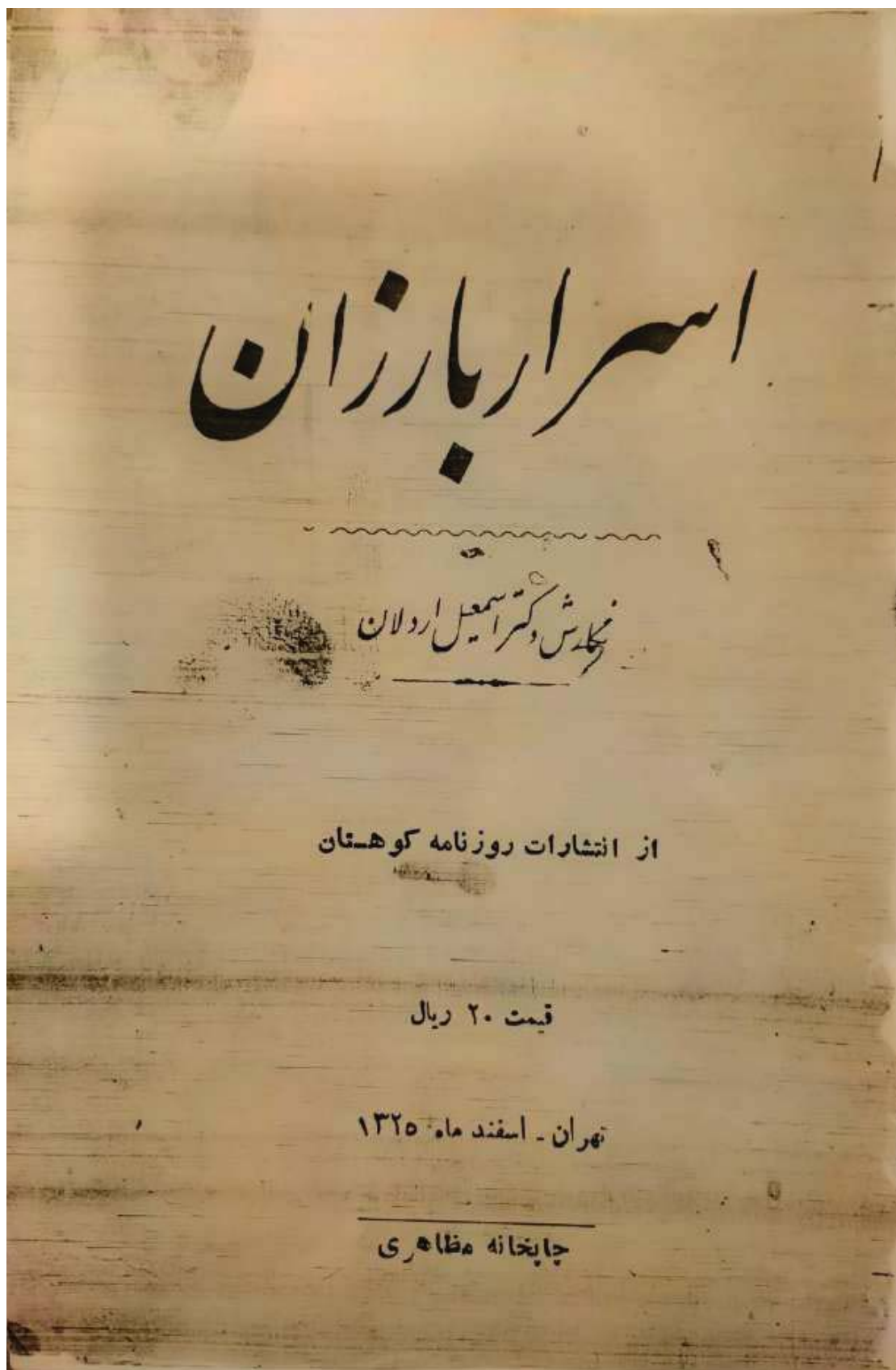
۲۳- ھەمدى عەبدوللوهاب روشدى پاچەچى (۱۸۸۶-۱۹۴۸)، لە شارى بەغدا لەدايك بوو، سالى ۱۹۰۹ كۆلپىژى مافى لە شارى ئەستەمبۆل تەواو كىردوو، لە نىوان سالىنى ۱۹۴۴ تا ۱۹۴۶ سەرۆك وەزىرانى عىراق بوو لە سەردەمى پاشايەتيدا.

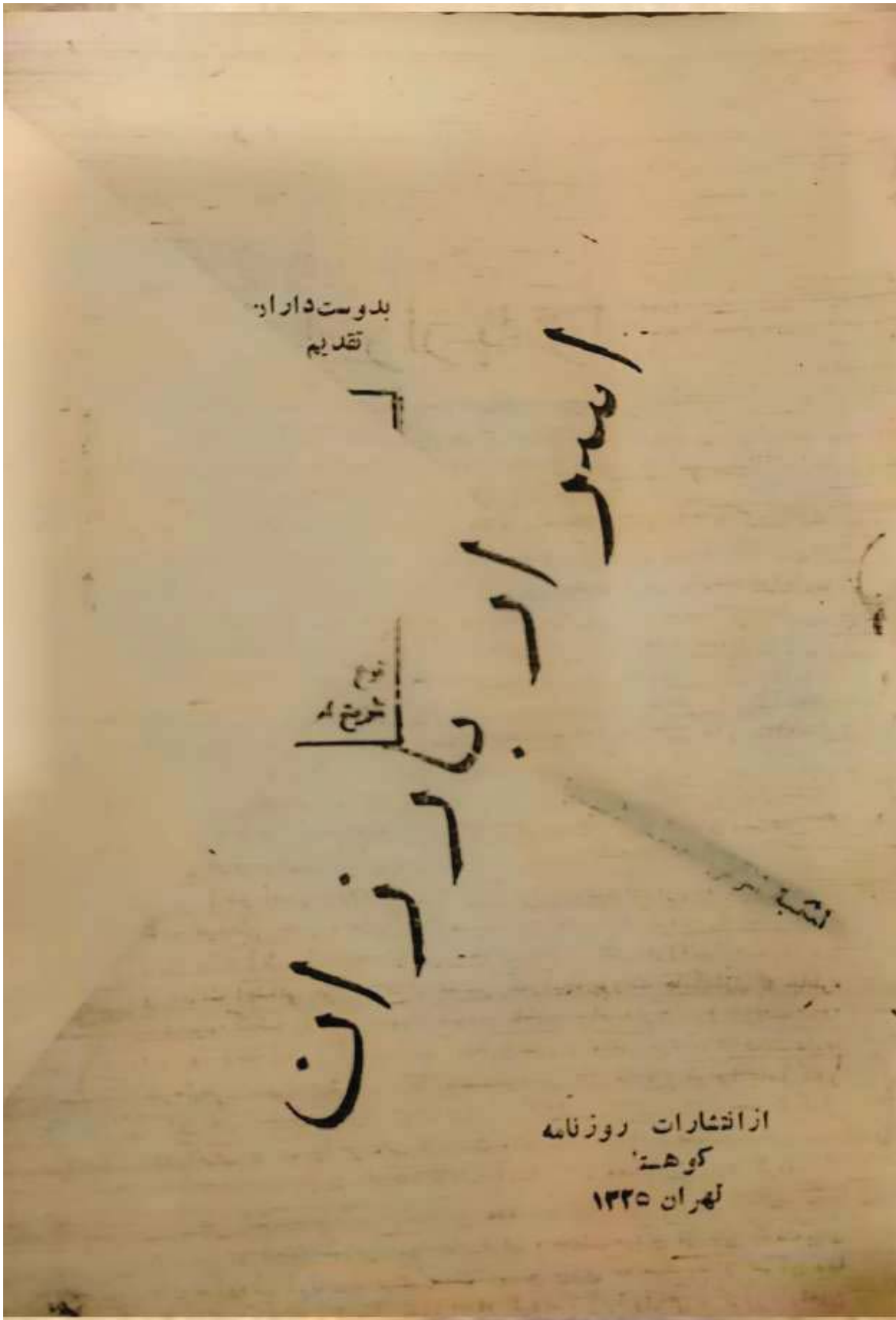
• شۆرشى دووھەمى بارزان ۱۹۴۳ - ۱۹۴۵ ھۆكار و دەرنەجامەكان، د. مستەفا محەمەد كەرىم، (ھەولپىر - چاپخانەى رۆكسانا - ۲۰۲۲).

۲۴- بەئىننامەى ئەتلەنتىك ۱۹۴۱، بەئىننامەى يەكى ھاوبەشى نىوان وىنستۆن چەرچل وەزىرى بەرگرى ئەوكاتى بەرىتانيا و فرانكلين رۆزفېلت سەرۆكى وىلايەتە يەكگرتووھەكانى ئەمىرىكايە، ئەم بەئىننامەى دواتر لە كۆنفرانسى ولاتانى ھاوپەيمانى جەنگى دووھەمى جىھانى پەسەند كرا و سالى ۱۹۴۲ لە راگەيەنراوئىكى نەتەوہ يەكگرتووھەكان چەسپىنرا، پەيماننامەكە جەخت لەسەر مافى چارەنووسى نەتەوہەكان دەكاتەوہ.

• مالىپەرى وىكىپىديا.

ده قی له بهرگيرای په رتووی
"نه سرار ٻارزان"
به زمانی فارسی

اسرار بارزان

میگویند جنگ جهانی‌گیر اخیر بر سر آزادی بیاهد ،
 میگویند آن‌هه کشت و کشتار و این‌هه خسارت برای این بود که اهریمن
 استبداد و فلدوری از دنیای مندن رخت بر بندد .
 میگویند دول مقتدر با هم هم‌ههد و پیمان شده تا بدیا ثابت نایند که
 بی نوع بشر برای سرکوبی متجاوزین و کسانی که بشوهند با انکاه بقدرت
 خود حقوق جامعه ضعیفی را پایمال نایند از هیچ فداکاری تا نیل بقصود خودداری
 نی کند .
 میگویند از این پس حقوق ملل کوچک محترم شمرده شده و عدالت اجتماعی
 بر قرار خواهد گردید .

ولی آیا از این همه ادعا که هرروز از زبان زمامداران بزرگ دنیایم
 شنویم و هر کدام برای ربودن گوی سبقت از حریف ، عبارات نطق ها و بیابیه‌های
 خود را چرب‌تر و دنیا پسندتر می کنند ، تا بحال حقیقتی آشکار شده ؟
 آیا تا بحال یکی از این دول بزرگ بصحابت واقعی یک توده ضعیف برخاسته ؟
 آیا ملل ضعیف تا بحال چیزی بیش از بازیچه دول بزرگ و آلت‌های کم
 و بیش مونر برای جنگ های زرگری آنان بوده است ؟

آیا زمامداران بزرگ دنیا واقعا کسان می‌کنند اظهارات فریبنده آنان در اعصاق
 قلب مردمان رنج‌دیده جای گرفته و باور خواهند کرد که این مردان بزرگ
 واقعا سنک آنان را بسینه می‌زنند ، و با تجارب تلخ گذشته راه‌زمان که نام آزادی
 و عدالت اجتماعی می شنوند از مدنظر گذرانیده بوزخند جا نگداری که خاطره
 های سوم گذشته را بیاد می‌آورد تا در این ناطقین سیاست‌دار دلسوز خواهند بود ؟
 در دنیا آشوب غریبی است . همه چیز صورت واقعی خود را از دست داده ،
 بهر حقیقتی لباس عاریتی می‌پوشانند . اگر ضعیفی حق مشروع خود را تقاضا کند
 و این حق با منفع زورمندی تناسب یابد تقاضای او را چنان جلوه میدهند که گویی
 بزرگترین جنایت را مرتکب شده است .

ضعیف باید در « دادگاه عدالت اجتماعی » محکوم و نابود گردد

در منطقه بارزان ، در خاک عراق ، عده‌ای مردان از جان گذشته برای
 بدست آوردن آزادی ، برای بدست آوردن چیزی که میگویند بر سر آن دنیا
 چند سال در جنگ و الهدام بوده اقدام کرده . آنها را باغی - شرور - راهزن

- ۳ -

۰۰۰ خوانده با اهدام معكومتشان كردند تا بناچار زاد نام مقدس خود را ترك و بايران پناهنده شدند .
كسي نگفت كه شورش بارزان برای آزادی بوده کسی آنها را آزاد بخواد نماند .

برای خفه كردن صدای حق طلبی آنان با اقداماتشان انواع پیرایه ها بستند تا حقیقت بر جهانیان مكتوم و پوشیده بماند .
مادر این سلسله با دداشت ما میخواهیم بر روی اسرار بارزان برداشته حقایق را جهانیان اعلام داریم باشد كه نسخه ای از این نوشته ها بدست طرفداران آزادی افتد شاید معنی « عدالت اجتماعی » را در عمل دریابند .

چند سال بعقب برگردیم

در سال ۱۹۳۱ ، پس از آنكه ترك ها آسوربهارا از تركیه خارج كردند ، دولت انگلیس اینطور نظر داشت كه آسوری های رانده شده از تركیه در منطقه بارزان سكوت اختیار نمایند .

این امر به ساكنین بارزان خوش نی آمد و بهیچ وجه حاضر بقبول این تقاضا بودند ناچار جنگ بین آسوری و بارزانی در گرفت چون آسوریها بخودی خود نمی توانستند بظاك بارزان دست یابند بتوصیه دولت انگلیس از طرف دولت عراق تمویت شده جنگ مشایرجای خود را بجنك « بارزان بادوت عراق » داد و در نتیجه شیخ های بارزان با عایله خود ناچار بفرار بظاك تركیه شدند .

دولت های تركیه و انگلیس و عراق بر سر این مهاجرت قرار بر این گذاردند كه آنها را عفو نموده بحل خود اعاده دهند . با این قول و قرار پناهندگان از تركیه خارج شده ب عراق مراجعت نموده به موصل رسیدند ولی بر خلاف وعده و قول قبلی بجای اینكه آنها را بحل اصلی خود عودت دهند به ناصریه تبعیدشان كردند . مدت تبعید یازده سال كشید كه چهار سال آن در شهرهای ناصریه - حله - دیوبایه - كركوك - آلتون كوهری و هفت سال در سلیمانیه بود . مجموع تبعید شدگان از زن و مرد و بچه ۸۶ نفر بودند .
شیخ احمد رئیس مذهبی طایفه بارزان و ملا مصطفی برادر كوچكتر او آنی از فكر بارزان غافل نبوده از این جهت در مدت توقف در سلیمانیه ملا مصطفی توانست با افكار ملیون كرده تماس كامل یافته و دریافت كه می تواند از كك های گرابهای آنان در مواقع مقتضی استفاده نماید تا اینکه در یازدهم ژوئن سال ۱۹۴۲ وسایل فرارشان فراهم و ملا مصطفی توانست با طی طریق از راه پنجوین خود را پیاده در عرض يك هفته به بارز برساند .

چند كلمه از وضعیت بارزان

بارزان منطقه ایست صعب العبور كه از شمال بظاك تركیه محدود و از مشرق در قسمت كسی با ایران همجوار و بقیه حدود شرقیش منطقه بسرادوت و رواندز عراق میباشد از جنوب همره و از مغرب صادیه و دوهك آن را محدود می نمایند .

- ۴ -

پهنای آن از روادز تا صاده سه روز سواره راه است و از شمال جنوب را دو روز و نیم میتوان پیبود. جمعیت آن در حدود ۲۵ هزار نفر و دارای تقریباً ۳۵۰ دهکده میباشد قسمت جنوبی بارزان گرمسیر و قسمت شمالی آن سردسیر و کوهستانی است زراعت قلات کدوم و جو و برنج خیلی کم ولی میوه های آن مانند انگور و سیب و گلاب و غیره نسبتاً قابل ملاحظه است.

رابطه تجاری این منطقه با شهرستان موصل و صادرات آن عبارت از پوست - ماروج - انجوجک - تخم کبک میباشد حیوانات اهلی آنجا را بیشتر بز تشکیل داده گوسفند کم و گاو بسیار کم است و از لحاظ کوهستانی بودن منطقه اسب کم ولی قاطر و الاغ قابل استفاده تر و بیشتر پرورش می یابند. سکنه بارزان مردمانی جسور و صریح‌اللهجه میباشند دروغ گفتن در میان آن ها قدغن است ولی برای مصالح خود اگر به خارجیان دروغ بگویند مجازند. ایمان عجیبی به شیخ خود دارند. مذهب آنها تشنن و تابع طریقه نقشبندی هستند.

عقد بارزان مکانی است مورد احترام که شیوخ بارزان در آنجا دفن میگرددند در عقد بارزان ذکوة شرعی جمع آوری شده بفقرا تقسیم میگردد از این جهت در منطقه بارزان فقیر بسیار کم است.

در زناشویی میان بارزانیان هیچگونه تشریفات نیست فقط باید مرد و زن یکدیگر را دوست داشته باشند اگر مرد تنها زن را دوست داشته باشد کافی نیست. پس از اینکه زن و مردی یکدیگر را دوست داشتند مراتب را به اطلاع شیخ میرسانند شیخ هر دو را طلب میکند پس از اینکه هر دو به دوستی یکدیگر اقرار کرده آنها را نزد قاضی میفرستد که عقد را جاری نماید. هنگامی که زن و مرد یکدیگر را دوست داشتند اگر هم والدین موافق باشند در جریان امر موثر نیست و عقد جاری خواهد شد.

بدین طریق میتران گفت در این ناحیه کوهستانی طبیعت این موافقت را نشان داده که اگر زن و مرد از نعمت آزادی محرومند اقلاً در آهوش محبت یکدیگر قرار دارند و از همین نظر است که اعمال نا مشروع بوقوع نمییوندد و اگر صل منافی عفتی انجام گیرد کیار آن اعدام است.

هر فرد بارزانی دارای ملک و حشم است در منطقه بارزان مالک بزرگ و حتی مالکی که دارای يك ده ششدهك باشد دیده نمیشود شیخ هم باتمام نفوذ و احترامی که دارد فائده ملك بوده فقط نطمه باغی دارد.

مردمان بارزان مایل به اطاعت هیچ دولتی نه انگلیس، نه ترك و نه عرب بوده و از این جهت است که اغلب جنگهای خونین در ناحیه بارزان در گرفته است.

روش ملا مصطفی

پس از فرار از سلیمانیه، ملا مصطفی با سه نفر - بارزانی مسلح خود را بمنطقه بارزان رسانید.

ملا مصطفی مردی است متوسط القامه و خوش اندام . پیشانی پهن ، چشمان درشت ، ابروهای پیوسته و رنگ گندمگونش قیانه نجیب و مردانه اش را آشکار و هنگامیکه سخن می آید صراحت لهجه اش از باطنی پاک و منزه حکایت مینماید .

ملا مصطفی مردی است روشنفکر که زبانهای کردی - هری و فارسی را خوب میداند و بزبان های انگلیسی و ترکی هم آشناست . شخصی است درستکار و صریح اللهجه و بسیار معتقد بملیت خود ، مردی است فهیمده و با منطق و در قضایائی که پیش آید مایل است حتی بقدرور راه مسالمت آمیز و عافانه ای پیش گیرد .

ملا مصطفی که اکنون در حدود چهل و سه سال از عمرش میگذرد بعضی ورود به بارزان رویه مسالمت آمیز خاصی بادولت پیش گرفت . باب مکاتبه را بنا بنایند حکومت مقیم بارزان باز نمود و در مکاتبات خود پیوسته متذکر شده می نوشت :

«مراجعت من به بارزان برای باقی گری نیست ، من بقصد راهزنی و آدم کشی نیامده ام بلکه خواهان يك زندگانی آسوده در منطقه بارزان هستم و میخواهم با خانواده خود آزادانه زندگی کنم .»

ولی دولت باظهارات وی و تعویق نگذاشته قوای تأمینیه را مامور تعقیبش نموده دستور هم داد تا خانواده مشارالیه را که تا آن هنگام درسلیسانیه بودند به حله واقع در ناحیه جنوب بغداد حرکت دهند .

ملا مصطفی بهیچ وجه نیخواست بقوای دولتی تعرضی بنماید از این جهت از هر گونه احتمال تماس و تصادفی خود داری میکرد ولی در ضمن سران و افراد عشیرت خود را جمع آوری می نمود و بازم نظر ببات قبلی خود را بوسیله مکاتبات مجدد با اولیای دولت تأیید می نمود ولی دولت بهیچ وجه در رویه خود تغییری نداده بر شدت تعقیب بوسیله قوای مسلح میافزود .

این ساجت دولت ، ملا مصطفی را مجبور ساخت که مقدمات شورش را فراهم سازد .

مقدمات شورش

ملا مصطفی دشمنان زیادی در میان عشایر داشت از این جهت لازم میدادست آنها را متوجه التکارتوین خود نموده خصومت های گذشته را از میان برداشته همگی را در اطراف يك هدف مقدس ملی جمع نماید . بنابراین با آنها هم باب مکاتبه را باز کرده و مقصود خود را با آنها فہمائید که نظر خاصی در این شورش نیست و هدف این است که بنیان ظلم و استبداد برانکنده شده آسایش در منطقه بارزان تأمین گردد و سایر نواحی کردنشین عراق از زیر سلطه ناعدالتی خارج و شالوده «آزادی کردستان» ریخته شود .

باین ترتیب ملا مصطفی موفق شد که اعتماد کلیه عشایر را بسنظور غامی خویش جلب و آنان را دوست خود و موید شورش بارزان گرداند .

اقدام دیگر ملا مصطفی ، پس از جمع آوری مردان عشیرت خود ، تعلیمات

- ۶ -

اساسی و دستورات لازم به آنها بود در این قدم مشارالیه توانست از حرکت مردان خود اطمینان حاصل نماید زیرا بخوبی آنها را متوجه اهمیت حرکت نموده و فهمانیده بود که لاین جنک جنک مرگ یا زندگی است.

حزب هیوا

آوازه اقدامات ملامصطفی در تمام نواحی کردستان عراق پیچید. میلیون واحزاب سیاسی سری روشنفکران کرد عراق مصمم شدند که حرکات شورشی بارزان را تأیید نموده بسط و توسعه دهند.

بزرگترین حزب سیاسی کرد در این موقع حزب هیوا (امید) بود این حزب با کمال شجاعت شورش بارزان را تأیید می کرد و دادخواست‌هایی را که حاکی از مظلومیت شورشیان و دعاوی حق آنان بود به نمایندگان دول اجنبی و دولت عراق تسلیم و ضمن بیانیه‌های متعدد افکار عمومی را متوجه حقایق اوضاع می نمود.

دامنه عملیات توسعه می یافت حکومت‌های عراق و انگلیس دچار نگرانی شده بودند زیرا بیم آن میرفت که تمام خاک کردستان بکسره طعمه انقلاب گردد.

مداخله دولت انگلیس - سقوط کابینه

خواستار باییدن شورش - نقش ماجد مصطفی

رستاخیز ملی در تمام نقاط کردستان عراق بسرعت غیرقابل وصفی بسط یافته و از هر طرف حرکات ملامصطفی با همت و تعصب غریبی تأیید میشد. دولت انگلیس از هواقب امر نگران و آرا برخلاف سیاست خود می‌دانست از این جهت پاددانشی بدولت عراق داد که باید در سیاست خود نسبت بکردستان تجدید نظر نمایند. نامه‌ای هم از طرف سفیر انگلیس به ملامصطفی رسید که: «باید شورش را متوقف سازد و هر آینه شورش متوقف نگردد باید بداند که ادامه آن اقدامی بر علیه ملل متفق شناخته شده ملامصطفی باید خود را دشمن انگلیس بداند».

بلاناصله این موضوع از طرف وزارت کشور عراق به‌موم ادارات و روسای هشام کردستان بخش‌نامه شد.

پس از دریافت پادداشت سفیر، ملامصطفی ناچار شد شورش را متوقف سازد و همین وقت هم کابینه عراق سقوط کرده نوری سعید کابینه جدید خود را تشکیل داده از ماجد مصطفی تقاضا نمود که بست وزیر مشاور در کابینه شرکت نماید.

ماجد مصطفی مردی کاردان بود و میدانست اگر حاضر به شرکت در کابینه بشود احزاب کرد عراق نسبت باو بدین هدهه مارک خیانت پیشانی او را لکه‌دار خواهند نمود از این جهت از حزب هیوا درخواست نمود که سه نفر از اعضای برجسته حزب را برای مذاکره با مشارالیه اعزام دارند. از طرف حزب هیوا سه نفر مامور شدند که عبارت بودند از سرگرد استاد عزت عبدالعزیز - سروان عزیز سیدعبدالله و سرهنگ امین رواندزی.

- ۷ -

پس از مذاکراتی ماجد مصطفی این سه نفر را هست افسران ارتباط
تعیین نموده به بارزان فرستاد و بدین ترتیب مشارالیه توانست خود را به حزب
هیوا نزدیک تر نموده چنین وانمود کند که می خواهد غیبت بزرگی به
کردستان بنماید .

سه نفر افسر فوق الذکر به بارزان حرکت کردند و با ملام مصطفی
ملاقات نموده دادخواستی تهیه و تقدیم دولت کردند که رموس مواد آن
پشرح ذیل بود :

- ۱- تشکیل يك استان کردستان مرکب از پنج شهرستان : کرکوک -
سلیابیه - اربیل - دوهک - خانقین
 - ۲- وجود يك وزیر کرد در کابینه بنام وزیر کردستان که مسئول استان
کردستان در مقابل دولت باشد
 - ۳- وجود يك معاون کرد در هر وزارت خانه
 - ۴- تامین استقلال فرهنگی - اقتصادی و کشاورزی کردستان و کلیه امور
دیگر داخلی بنیر ازارتش و ژاندارمری .
- این دادخواست ها از طرف کلیه سران کرد تایید و به دولین انگلیس
و عراق تسلیم شد .

ماجد مصطفی برای اینکه خود را به حزب هیوا نزدیک تر نموده و بهتر
بتواند اعتماد روشنفکران کرد را بخود جلب کند اقداماتی چند نمود از آن
جمله افزودن تعداد افسران ارتباط بود که آنها را از سه به هفت رسانیده و
بدین ترتیب بآنها ماموریت داد

۱- امین رواندزی	افسر ارتباط منطقه رواندز و بارزان
۲- عزت عبدالعزیز	» » » به
۳- مصطفی خوش ناو	» » » بارزان
۴- میر حاج احمد	» » » عفره
۵- مجید علی	» » » محاده
۶- سید عزیز سید عبدالله	» » » مرگه سور و برادوست
۷- فواد عارف	» » » پشدر

اگرچه این افسران از طرف ماجد مصطفی مامور شده بودند که بین دولت و
روسای عشایر را التیام دهند ولی عملیات و اقدامات آنان طبق دستور و برنامه
حزب هیوا انجام میگردد . سعی و کوشش این افسران تقویت روح وطن پرستی
ساکتین حوزه ماموریت و تسهیل و مساعد نمودن عوامل افزایش و تقویت
رستاخیز ملی بود :

ماجد مصطفی با این اقدامات توانست مدت چهار ماه سیاست دولت را در
ناحیه بارزان حفظ کند و در این مدت اغلب بظواهراتی هم می پرداخت که بظاهر
خدمتی به کرد بود ولی باطناً طرحی بود که سیاست دول انگلیس و عراق را
تقویت مینمود از آنجمله دعوت و جمع نمودن روسای عشایر کرد بود در مرکز
سرشتان ها و تشویق نمودن آنان بدرخواست اصلاحات کردستان در حدود مواد چهار گانه

- ۸ -

لوق و با آوردن لغت وزیر نوری سعید به کس کورک برای تشویق و نزدیکی دولت به اکراد .

این تظاهرات و رفتار ماجد مصطفی دو فکر مختلف در میان اعضای حزب هیوا بوجود آورد همه‌ای نزدیک بین که ظاهر اقدامات را میدیدند ماجد مصطفی را خادم کرد دانسته علاوه از خارج نیز کم و بیش تقویت و پشتیبانی می شدند همه دیگر از روشنفکران حزب هیوا که بیشتر باصل موضوع توجه داشتند اقدامات ماجد مصطفی را جز بازی های سیاسی و اغلال کننده پیروی نمی پنداشتند این دسته هرگز شش نبود که گروه نزدیک بینان را متقاعد کند موفق نشد ناچار در میان اعضای حزب تفرقه و کدورت هایی حاصل شده آن حزب منظم دچار آشفتگی و عدم اعتماد افراد گردید.

تکوین ای از سیاست

بی ضرر است در اینجا مختصر توجی هم باوضاع سیاسی جهان نموده رابطه این اقدامات را با اوضاع عمومی اندکی دریابیم .

میدانیم در جنگ جهانی اخیر دولت ترکیه تا ترانس خود را از وارد شدن جنگ حفظ نمود و همانطور کنار ماند ولی عاقبت نامی آن دولت اجازه نپدیدایش از آن خود را از گیسو دار بر کنار نگذارد مسکن بود تدری بیشتر خود داری باعث شود بعنوان اینکه دولت ترکیه همکار فاشیست ها بوده مورد حمله شوروی قرار گیرد و چنین عملی قطعاً منافع دولت انگلیس را در خاور میانه - خطر می انداخت .

برای جلوگیری از این پیش آمد بهترین سیاست دولت انگلیس این بود که حرکتی آزاد بخوانه کرد بوجود آورد و با آن دولت ترکیه را وادار کند به محور اعلان جنگ بدهد .

این فکر و حساب درست بود و سه نظر ذیل هم تامین میکردید

۱ - دولت شوروی بترکیه حمله نکند .

۲ - ترکیه وارد جنگ شود -

۳ - ترکیه بتواند در کنگره صلح شرکت نماید .

این بود سیاستی که آن اوضاع را در گردستان فراهم نمود . برای اثبات امر هم کافی است که فرار شیخ لطیف پسر شیخ محمود برای پانه و محمود خان کانی سانی را برای مر یوان در فاصله کمی و در عین این جریانات در نظر بگیریم . عملیات ماهرانه ماجد مصطفی موجب شد که بین روشنفکران کرد اختلافاتی بوجود آید و فکری را که چندین سال بافداکاری و جدیت بمرحله عمل نزدیک نموده بودند متلاهی گردد . آن محیط صمیمیت و دوستی بمعیطی ناسازگار و کستکی تبدیل شد .

اما آنهایی که شیفته کار و چکیده يك روح ملی و زجر دیده ناعدالتی های اجتماعی و فدائی راه آزادی بودند نمیتوانستند این نهال امید را که میرفت بارر هود رها کرده بگذارند بادهای خطرناک مخالف و وحشرات مودی آن را پیشک نموده تا باغبان ماهر و دلسوز بنوبه خود برای زینت دادن باغ باردهش

- ۹ -

تطمش نايه .

روشنگران كرد بازيهاي ماهرانه ظاهرالصلاح ها را دريافته وهالستند كه دست هاي غرض آلود براي انهدام فكر آنان اين معرکه گردانيهارا نموده و دانستند ادامه اين رويه طوق بندگي و بردگي را در كردن آنان محكم تر خواهد نمود . نزديك بيتان هم كم كم باشنايه خود واقف و دانستند كه سقوط كابينه براي حفظ مصالح كردها نموده و دوره هاي افسران ارتباط هم فقط براي منظور هاي خاصي بوده حال كه ديگر احتياج مرتفع شده آن بساط هم برچيده شده و حتى باموريت اين افسران هم خاتمه داده شد .

دومرد فداكار

حزب هيو باخود آمده بود ، فعاليت مجده مي رفت از نو آغاز شود . دو نفر از افراد برجسته حزب ميرحاج احمد ومصطفي خوش ناو كه چندي هم بست افسر ارتباط ماموريت داشتند و كاملا برموز كار وارد و دست حريف را خوب خوانده بودند آني آرام نداشته و اختلالات ايجاد شده درحزب هم آنها را سخت متاثر ساخته بود پس از خاتمه ماموريت دو ماه ازارتش مرخصي گرفته دنبال فعاليت هاي خود را بطور نهاني گرفته و از اين فرصت براي مسافرت هائي استفاده نموده و با روشنگران حزب ز . ك . تماس گرفتند .

مقامات دولتي از غيبت اين دو افسر نگران و پنداشته بودند كه آنها مسافرتي بگردستان آزاد نموده اند . اين دو نير بنوبه خود از سوء ظن دولت مطلع و باخود قرار گذاشتند كه ميرحاج احمد به سر خدمت مراجعت كند ومصطفي خوش ناو در بارزان بماند تا اگر گرفتاري پيش آيد هردو دچار نشده باشند ضمنا قرار براي گذارده شد كه ميرحاج احمد جريان اوضاع واقدامات دولت وانسبت بخود در اسرع وقت به بارزان اطلاع دهد .

اين احتياطات ها و قرار ها بسيار بجا و درست بود ولي حريف زرينكتر و كار آزموده تر بود ميرحاج احمد مراجعت كرد ولي از طرف عمال دولت انگليس و دولت عراق كوچكترين عملي كه حاكي از سوء ظن در باره او باشد معمول نگرديد اين سياست شيطاني صيد را خوب بدام انداخت ميرحاج كاغذي به مصطفي خوش ناو نوشت و او را به مراجعت بسر خدمت دعوت نمود .

مصطفي خوش ناو به بغداد مراجعت كرد يكماه هردو خدمت بودند بكمربته هر دو را از ارتش خارج كردند ميرحاج احمد بلافاصله در بغداد توقيف شده به شماره اهزام گرديد . در همان وقت از طرف وزارت جنگ دستور توقيف مصطفي خوش ناو هم صادر گرديد ولي اعضاي حزب هيو در بغداد از اين دستور اطلاع حاصل كرده به او كه در آن موقع به موصل رفته بود اطلاع داده شد . مصطفي خوش ناو بوقع توانست از راه ههولير - اربيل و كوي سنجان به بي تواته مسقط الراس خود فرار كند در حاليكه مامورين عراقی در هه جادر جستجوي او بودند .

صيد از دام جسته و صياد بي جهت تلاش ميگردد

عزت عبدالغریز

یکی دیگر از افسران ارتباط ، بطوریکه در پیش هم نامبرده شده عزت عبدالغریز بود.

در همان موقع که دو افسر فوق الذکر میرحاج احمد و مصطفی خوش ناو برخصی رفته و بعد به بغداد مراجعت کردند ، عزت عبدالغریز هم دو ماه مرخصی گرفته به سوریه و مصر مسافرت کرده بود در مراجعت از این سفر از طرف وزارت جنگ عراق اشاعه داده شد که مشارالیه برای تماس یافتن با جمعیت خوی یون به سوریه رفته است لذا بعضی ورود چند نفر از دوستان ارتشی باو خبر دادند که نظر دولت با او موافق نیست از این جهت او هم مصمم شد فرار کند.

عزت عبدالغریز از بغداد از راه کرکوک - اربیل - و شقلاوه ، پس از ملاقات بعضی از شخصیت های سیاسی خود را به بارزان رسانید ، از آنجائنامه ای به مصطفی خوش ناو نوشته ضمن اطلاع دادن ورود خود به بارزان از او درخواست نمود که از بی تواته به بارزان بیاید.

بسوی بارزان

پس از ۴۵ روز توقف در بی تواته ، مصطفی خوش ناو با دریافت نامه عزت عبدالغریز عازم بارزان شد ،

بکر عبدالکریم هم که یکی از افسران کرد و فراری و موقتاً در منطقه بارزان اقامت گزیده بود به بارزان رفت چند نفر دیگر نیز باین عده افزوده شدند و بدین ترتیب عده ای از روشنفکران کرد در بارزان مجتمع گردیدند ، اقدامات سیاسی و اساسی بلا فاصله آغاز گردید ، بیانیه ای تهیه و در آن تقاضای های حقه و منظور از شورش بارزان اعلام گردید ، این بیانیه ها رسماً بسفارت انگلیس در بغداد و دولت عراق و حزب هیوا فرستاده شد ،

طرز عمل و صدور بیانیه به دوست و دشمن نشان میداد که حرکات بارزان جز حرکتی آزادبخواهانه چیزی نیست و در قبال روش متینی که پیش گرفته شده بود هیچگونه تبلیغ سوئی موثر واقع نمی افتاد .

وصول بیانیه بحزب هیوا اثر عجیبی بخشید ، گرمی نیرومی آسانی حزب خاموش هیوا را تکان سختی داده جوش و خروش و فعالیت شدیدی مجدداً آغاز گردید ، مرکز حزب در بغداد روز ۱۰/۲/۱۹۴۵ جلسه عمومی تشکیل داده تصمیم اتغایز شد که نامه ای رسمی از طرف حزب به بارزان نوشته شود و بوسیله یکی از اعضای فعال فوراً فرستاده شود نامه نوشته شد و یکی از افسران عضو حزب «محمد محمود» مأمور حرکت به بارزان گردید مشارالیه با دریافت چند روز مرخصی از ارتش عازم مأموریت شد .

شورش اول بارزان

هیئت آزادی

السر محمد محمود با نامه رسمی حزب هیوا به بارزان رسید ، در این موقع ملحق شدگان به بارزان هجرت بودند از

- ۱۱ -

- ۱ - هزرت عبدالعزیز اهل عمادیه
 - ۲ - مصطفی خوش ناو اهل بی توایه
 - ۳ - عبدالحمید بانر اهل خانقین از عشیرت لر
 - ۴ - محمد محمود اهل سلیمانیه
 - ۵ - احمد اسمیل اهل اربیل
 - ۶ - شوکت نمان اهل عمادیه
 - ۷ - حفظ الله اسمیل اهل عفره
- کار جداً آغاز شده بود ، حرکات میبایست تحت یک سازمان مرتب انجام پذیرد و لازم بود هر چه زودتر به نام رسمی حزب هیوا جوایی رسمی داده شود لذا نامبردگان فوق تحت ریاست ملا مصطفی بارزانی جمع شده «هیئت آزادی» را تشکیل دادند .
- اولین جلسه هیئت آزادی در روز ۱۲/۲/۱۹۴۵ تشکیل و پس از تنظیم مرامنامه و انتخاب اعضای رئیس حزب هیوا را به صورتی رسمی دادند . مرکز موقت عملیات بارزان معین گردید و اولین مرحله اقدام ، آزاد نمودن و خود مختاری کردستان عراق اعلام شد ، و مخصوصاً این قسمت بطور روشن تصریح شد که : « هیئت آزادی بهیچ سیاست خارجی نباید پیوستگی داشته باشد »

« برنامه هیئت آزادی »

- هیئت آزادی برنامه خود را در موادی چند بشرح ذیل تنظیم نمود
- ۱ - متحد نمودن عشایر : در درجه اول عشایر حوالی بارزان و پس از آن سایر عشایر کرد .
 - ۲ - نجات دادن کردستان عراق از طریق سیاسی و مسالمت آمیز
 - ۳ - ارتباط یافتن با احزاب آزادیخواه کرد .
 - ۴ - تقدیم دادخواست ها بنسایندگان سیاسی دول خارجه
 - ۵ - تبلیغ از طریق نشریات
 - ۶ - مبارزه با سیاست استعماری دولت عراق
 - ۷ - تنظیم قوای مسلح

دستور محرمانه شماره ۱

هیئت آزادی ، پس از تعیین برنامه خود بشرحی که در فوق بدان اشاره شد ، اہزام قوا را به جیبہ ہا ضروری دانستہ و بنظور اجرای آن دستوراتی صادر نمود .

برای اینکه خوانندگان ما بساہیت حرکات بارزان و قدرت تشکیلات و نظم و ترتیب آن آگاہ شوند قبل از شروع بذکر اتهامات سیاسی ہیئت آزادی قسمتی از دستور محرمانہ شماره ۱ مورخ ۳/۲/۱۹۴۵ را کہ از طرف فرماندہی کل قوا بہ فرماندہی جیبہ شری تہ ، در موقعی کہ ہنک ۴ ارتش عراق میبایست بہ منطقہ ہیئت آزادی تعرض کند ہل مینماییم .

هستور مجرمانه

شماره ۱- ۳۳۳۳۳۳ ۱۹۴۵

۱- معلومات

الف - قشون دولت عراق می‌خواهد بتواند مانوری که در روز ۳ و ۱۹۴۵ تا روز ۱۴ ۳۳۳۳۳۳ ادامه خواهد داشت به منطقه آزادی داخل شود برای اینکه نقاط سوق‌الجیشی را بدست آورده بتواند قشون هیئت آزادی را معاصره کند

۲ - هنگ ۴ قشون دولت عراق عبارت است از گردان ۱ گردان ۲ و گردان ۳ پادگان سرحدی رواندز و دسته توپخانه کوهستانی ل ۲- ج ۴ توپ ۳۷ که عبارت است از هشت توپ (که چهار آن خراب است) ، یک دسته نقلیه خط ۲ و یک دسته درمانگاه سیار و یک گردان مهندس

۳ - ممکن است قوای از امنیت در رواندز جمع آوری شده تا بعنوان احتیاط هنگام لزوم به قوای اعزامی فوق افزوده شود

۴ - یک گردان زره پوش برای معافط خط ارتباط > اریل- رواندز مرگ سور < بکار برده میشود

ب - نیروی آزادی عبارت خواهد بود از قوای هیئت آزادی- عشار کرد دوست ما - افرانی که فعلا در منطقه آزادی هستند و قوای دیگر ملی که ممکن است بعدها بیابند

۲ - دستورات فرماندهی

۱ - معطفی خوش‌ناو فرماندهی قوای شی‌ته را بعهده خواهد داشت و با گرفتن دستورات فرمانده کل مستقلا وظایف مرجوعه را اجرا خواهد نمود ریاست ستاد قوای شی‌ته بعهده محمد محمود و مامور امور اداری احمد اسمعیل خواهد بود

۲ - معطفی خوش‌ناو باید خواه از وضعیت منطقه کسب اطلاع نموده و نیروهای خود را با توجه به عملیات دشمن تقسیم و آماده نماید

۳ - دستورات مستقیم به فرماندهان نسبت‌ها از حیث گرفتن موضع - انضباط و خوراک و غیره خواهد داد

۴ - برای جبران برتری نیروی دشمن از حیث توپخانه و تانک و طیاره اصل > غافلگیر نمودن دشمن < باید یگانه تاکتیک باشد

۵ - در صورت اطلاع یافتن از تصمیم قطعی حمله دشمن ، اشغال فوری مرگ سور ضروری است

۶ - برای حمایت ده نشینان از حلات هوایی لازم است در مواقع حمله کلیه ساکنین از خانه‌ها خارج و در اطراف متفرق شوند ، حیوانات خود را در دره‌ها و در پناه درختان نگهدارند و در مواقع هادی عودا بکار خود و به زراعت کوشا باشند

۷ - تیراندازی به هوا بیجا باید موقتی انجام شود که در تیررس باشد

-۱۲-

- ۸ - برای اینکه فرصت بیشتری برای تنظیم حرکات در کلیه جبهه‌ها باشد لازم است هر چقدر ممکن شود حرکات خصم بتعمیق افتد
- ۹ - افسری باید به منطقه برادوست و بالک اعزام شود که حرکات آنها را با هیئت آزادی توجیه نماید.
- ۱۰ - لازم است مسئولینی برای جمع‌آوری اسراء و فنام معین شوند
- افسران اسیر تحصیل کرده باید بقر فرماندهی کل (بارزان) اعزام گردند.
- ۱۱ - گزارشات یومیه بفرماندهی کل باید فرستاده شود.
- ۱۲ - وصول این دستور را اعلام دارید.

امضاء - فرمانده کل قوا - مصطفی بارزانی

ارتباط هیئت آزادی
با احزاب کرد

قبلا گفتیم بر از صدور اولین بیانیه از بارزان، حزب هیوا فعالیت نوین خود را آغاز و نامه‌ای رسمی بوسیله یکی از اعضای مورد اعتماد خود به بارزان فرستاد. در این نامه چنین نوشته شده بود:

K.H.D

شماره ۹-۳۰۱۳۰۱۹۴۵

زده باد کردستان بزرگ

جناب مصطفی بارزانی

روز ۸ اردیبهشت ۱۹۴۵ دو نفر از اعضای حزب که «بروسک» و «هیندرین» بودند برای اینکه جنابعالی را ملاقات نمایند اعزام گردیدند. نامه مختصری هم بوسیله آنان فرستاده بودیم بامید اینکه بتفصیل شفاهاً همه چیز را با اطلاع جنابعالی برسانند. متأسفانه دولت از قصد مسافرت آنان مطلع و ناچار از اربیل مراجعت کردند. اشیائی هم بوسیله آن دو نفر روانه شده بود که اگر تا بحال نرسیده قطعاً خواهد رسید.

غرض ما از نزدیکی با شما این است که بادر نظر گرفتن برنامه حزبی و مطابقت دادن آن با اوضاع سیاسی روش خاص و متبنی پیش گرفته شود که ما را بهتر به نتیجه مثبت برساند.

کلیه حرکات ملی اگر بصورتی منظم و برنامه‌ای دقیق ترتیب داده نشود بلاشک نتیجه آن سرگردانی و خاخه خرابی و عدم موفقیت خواهد بود. همان طور که آن جناب هم اطلاع دارند حرکات ملی باید دارای یک قائد و دو دست قوی باشد: یک دست سیاسی و یک دست فشوئی.

وظیفه سیاسی آن است که شورش - خواسته‌ها - اخبار - خوراک و ارتباطات را فراهم کند. وظیفه فشوئی آن است که فریاد مردم را با خریه و سر ریزه نشان دهد.

همانطور هم میدانید که سیاست عمومی جهان بر توجیه این دو دسته‌عامل

-۱۴-

اساسی قرار گرفته و انتظامات جهانی مرهون حسن مطابقت و همکاری این دو عامل مهم می‌باشد.

ما پس از کوشش فراوان نازم موفق شده ایم که دست‌های مدلی و مسکری را ایجاد کنیم اما تا بحال نتوانسته ایم آن دورا بهم ربط دهیم. نه فرماندهی داریم و نه تنظیم کامل بین این دو قوه، دلایل آنهم از این قرار است:

۱- ما هر دو هیچ کدام از هم دیگر مستقیم نیستیم و نیدانیم هر يك چه می‌کنیم.

۲- در مرکز ما دو بیانیه حاضر شده که منتشر گردد ولی اطلاع اطلاع یافتیم که شما مشغول مذاکراتی هستید ناچار در انتشار آن سستی کردیم زیرا حقیقت ما از چگونگی اقدامات شما اطلاع کافی نداشته و منظور حرکات شما را درست دریافته ایم بنا بر این نتوانستیم بیانیه‌ها را منتشر و یا افلاظهار هلاکه بنماییم زیرا بیم آن را داشتیم که اقدام ما به مساعی شما ضربه‌ی وارد آورد.

۳- شما اغلب کسانی را می‌فرستید که با شخصیت‌های کرد زملاقات می‌نمایند بدون این‌که ما از آن مطلع شویم این اقدامات سوء اثر می‌بخشد.

۴- برای اینکه این مطالب بعد ها تکرار نشود اینطور فکر می‌کنیم صلاح در این است که هر دو تحت یک اداره منظم قرار گیریم. در اینجا يك امر فوق العاده مورد توجه است و آن روابطی است صبیانه و توی که باید بین ما و شما حکمفرما باشد بطوریکه همیشه از اقدامات یکدیگر مستحضر باشیم لذا ما اینطور صلاح میدانیم که مرکز حزب هیوانزد شما باشد.

امضاء رهبر حزب هیوا

جواب

۱۵ اردیبه‌ماه ۱۹۴۵

شماره ۱۰

از طرف هیئت آزادی برای حزب هیوا

۱- نامه شبه K.O.H.D. که بشماره ۹ مورخ ۳۰ اردیبه‌ماه ۱۹۴۵ بود رسید و با نهایت خرسندی دریافت گردید. از مطالب آن کاملاً استعصار حاصل شد.

اینکه خواسته بودید مرکز حزب ما این منطقه منتقل شود از این پیشنهاد چنین استفاد می‌گردد که عموم روشنفکران کرد با اطمینان دارند و بر آن‌ها مسلم شده که ماهیتی فداکار هستیم و آمالمان آزادی کرد مظلوم و بیچاره از چنگال دشمن سرسخت و درنده می‌باشد.

بدیهی است يك شورش ملی و نجات دادن ملتی لازمه اش فداکاری است و ما هم در خود آن فداکاری را سراغ داریم و آن هیئت فداکار هستیم که برای بدست آوردن آزادی جان بازی نماییم.

۱۵-

هريك از ما بزودی يكي از نواحی كردستان برا كنده خواهيم شد تا فعاليت های لازمه آغاز گردد بنا بر این اين بطور صلاح می دانيم كه مركز حزب هیوا همانطور در D بنامد و نمایان از عموم معتمدین حزب و شعبات این است كه از مركز بی خبر نباشند تا مركز بتواند ارتباط همیشه خود را با ما بطور منظمی برقرار و حفظ نماید .

۲ - همانطوريكه در ماده ۱ بیان كردیم ما هیئت آزادی هستیم و آمالیان فداکاری برای وصول به آزادیست در صورتيكه مركز حزب باینجا منتقل شود بارگرمی بر دوش ما خواهد بود و ما نخواهیم توانست به آمال خود برسیم از اینجهت اینطور تصویب كردیم كه مركز حزب این صلاحیت داده شود. كه هرگونه اقدامی را كه برای تقویت حرکات و انعكاس عملیات ما ضروری بداند از طرف هیئت آزادی و بنام او اجرا نماید .

۳ - چون روزكار و فداکاری نزدیک است از برادرانی كه خواهان هم کاری جدی باشند تقاضا داریم از هم اکنون باینجا بیایند كه با استفاده از وجود آنان كارها را تقسیم نماییم

۴ - در مواقعی كه جنگ ملی شروع میشود ما همیشه گزارش های خود را به تفصیل برای شاخه خواهیم فرستاد برای اینكه شما بتوانید به سرعت در كلیه شهر ها و نواحی عراق آنرا منعكس و منتشر نمایید .

۵ - برای اینكه رابطه بطور منظم و مطمئن بر قرار باشد از هر يك از شعبات حزب در شهرها و مناطق یكنفر از اعضای روشنفكر معین و معرفی نمایید كه با ما در تماس باشد .

۶ - از مركز حزب K-H-K تنها داریم يك ماعین تحریر بغوریت برایمان بفرستد .

۷ - از شعبه D تمنا دارم يك مهر حزبی بنام هیئت آزادی برایمان بفرستد .

۸ - اینطور دریافته ایم كه اشخاصی بنام ما با حزب ارتباط یافته اند این يك خده از طرف دولت برای بی بردن به اسرار حزب است تنها داریم كاملا مراقب باشید اشخاصی كه بنام ما بجزب مراجعه می كنند باید حامل نامه ما باشند

۹ - شنیده ایم عده ای از نمایندگان كرد در مجلس بر اعزام تشون دولتی بنظور حمله آتی بكردستان اعتراض کرده اند از آنها سپاسگذاریم . لازمست آنها را تشویق و تشجیع نمایند زیرا این نوع دفاعها سیاست دولت را ضعیف خواهد كرد .

۱۰ - طرز اتصال و رابطه حزب با هیئت آزادی و راه ملحق شدن بشرح زیر خواهد بود .

- الف) - اردبیل - شقلاوه - رواندز - مزه - شبنه - بارزان
- ب) - موصل - عقره - زیبار - بارزان
- ج) - موصل - دوهك - صادیه - بارزان
- د) - اربیل - شقلاوه - خلیفات - سریشه - ریزان - بارزان

-۱۶-

۱۱ - نیک‌مداییم که سیاست امروز دولت این است که قضیه کردستان و قضیه بارزان را از هم تفکیک نماید از این جهت در دست‌های مختلفه کردستان افکار غلطی انتشار خواهد داد و تبلیغات سومی خواهد نمود در این مورد شما که خوب میداند نظر هیئت آزادی این است که کردستان را نجات دهد باید ای جلو گیری از تبلیغات شوم دولت در مراکز حزب هیوا فعالیت های دامنه‌داری آغاز گردد که مراکز دولتی را مشوش کند مانند تیر اندازی به پستهای دولتی - خرابکاری در راه‌ها بطور مداوم . . . مبارزه شدید بادشنان حزب بهر طریقی که خودتان صلاح میدانید باید ادامه داشته باشد .

این را هم خاطر نشان نمایند که هیئت آزادی برای نگهبانی و حفظ افراد مجاهد کاملا حاضر هر نوع پشتیبانی و فداکاری است .

۱۲ - از آنجائیکه هیئت آزادی مسئولیت بزرگی بر عهده دارد و باید حرکات خود را با اوضاع جهان و سیاست عمومی دنیا و حرکات دولت تطبیق نماید محتاج اخبار و روزنامه میباشد از این راه باید مارا آگاه نماید .

۱۳ - برای اینکه ما خود مستقیما از اوضاع جهان باخبر باشیم يك رادیو برایمان بفرستید .

۱۴ - شنیده‌ایم که حزب نگران و دچار تشویش شده؛ از اینکه اشخاصی از طرف ما یا دولت مذاکراتی مینمایند .

ما صریحا اعلام میداریم که نماینده ما آمده بود و دادخواست‌های ملامعظنی بارزانی را بدولت داد و آن این بود که ادعای ملی کرد باید زود بر آورده شود .

از این جهت تمنا داریم اینگونه اقدامات در میان اعضای حزب سوء اثر نبخشد و آنچه کار تبلیغاتی خودست نکشید ۲

۱۵ - الف) از آنجائیکه ما از این بیعد همیشه تعلیمات حزبی را بوسیله شعبه B میفرستیم تمنا داریم ارتباط خود را با آن شعبه کاملا حفظ نمایم .

ب) بیانیه‌ای که با مضای سه نفر از اعضای هیئت آزادی بهر می نوشته شده انتشار دهید .

ج) دو بیانیه که بهر می نوشته شده بود و رونوشت آنرا برای ما فرستاده بودید اولی را که تحت عنوان «انی رجالات العراق ومفکره» (بشخصیت های عراق و روشنفکران) میباشد منتشر نمایم دومی ضرورتی ندارد .

۱۶ - برادران می دانند که شورش ملی خیلی از فداکاران کسود را مجتمع خواهد نمود از این جهت مسئولیت اداره زندگانی آنان و مسئولیت ادامه شورش بدست هیئت آزادی خواهد بود ، برای اینکه راه تبلیغات سوء دشمن مسدود شود و حرکات ملی ما را متهم نشایند بهتر این میدانیم که این مشکل بمهده شما واگذار گردد و راه جمع آوری پول را خود در نظر بگیرد در این باب ما فقط می گوئیم که «پایز مند کسک هر فرد با شرف کرد هستیم»

-۱۷-

و از هنا میخواستیم که حتی الامکان نسبت به هیئت آزادی از کمک های مالی دریغ ننمایند

۱۷- از مرکز S که همیشه کانون افکار مالبه مایت کرد بوده در این موقع احساس خون سردی میشود از حزب تنها داریم بطوریت با آنها ارتباط برقرار ننوده و نظر و آمال هیئت آزادی را با آنها اعلام نداریم شنا ما خودمان نیز با آنها ارتباط برقرار خواهیم نوده

فرمانده هیئت آزادی - مصطفی بارزالی

حزب هموا با ارسال اولین نامه خود نشان داد که به بیست آزادی اعتقاد کامل دارد و از این رو خواهان شد که مرکز حزب به بارزان منتقل گردد و اداره امور سیاسی و نظامی از آن کانون ملی سرچشمه گیرد.

این نامه و پاسخی که هیئت آزادی داد از حسن تفاهم و صببیت کامل حکایت میکند و ثابت می نماید حرکتی که در شرف آغاز است حرکتی است بشام معنی ملی که در آن کلیه روشن فکران و ملیون کرد با تمصب و وفاداری غیر قابل وصفی شرکت دارند.

آری برای ملتی که سالیان دراز به آرزوی آزادی بنوده و نسل ها برای وصول بدان فداکاری کرده در چنین شرایط حساسی که مسکن است قدمی به سوی مقصود پیش رفت نامل و نوردید امکان پذیر نیست.

هر کرد با اینان و باشرفی خود را وظیفه دار میدانست که باین نهضت مقدس به بگرد خاسه اینکه نکاتی که مسکن بود مورد سوء تفسیر مخالفان قرار گیرد در نامه جواییه هیئت آزادی مورد اشاره قرار گرفته بود مخصوصا لزوم تقویت های مالی نشان میداد که این نهضت مقدس ملی را نمیتوان بهیچ عنوانی لکه دار نود.

معلدا با تمام پیش بینی ها میبایست بیدار بود ، ارتباط کامل برقرار باشد و حرکات خصم کاملاً تحت نظر گرفته شود.

فعالیت شعبات با استحضار از نامه هیئت آزادی و منظور و مرام آن مجدانه تر شد مردان ملی هادان و با گام های سریع قدم بیدان فداکاری در راه آزادی ملی میکنند.

يك نامه از شعبه K.H.D.

K.H.D.

شماره ۱۸

۱۹۴۵ ر ۲۱۹

جنوان رئیس شعبه K

دنده باد کرد و کردستان

۱- نامه ای از طرف فرمانده کل، ملامعنی بارزانی واصل شده که در

آن تقاضا نموده اند عده ای افسر به بارزان اعزام گردد.

-۱۸-

- پس از مراجعت نماینده شما مشورت و مطالعه کافی شد و بالنتیجه اینطور صلاح دانستیم که عزیمت این افسران روزهای اول و دوم ماه مارس معین شود. از این جهت تقاضا میشود دستور فرمایید به کسانی که در شعبه شما خود را برای رفتن آماده نوده‌اند ابلاغ کنند در آن تاریخ حرکت نمایند.
- شما این دستور را به سایر حوزه‌های حزبی هم ابلاغ کنید.
- ۲- در این روزها از شعبه X نیز نامه دریافت شده که موضوع ماده فوق را تأیید می‌نمایند و مستقیماً یک نماینده برای کسب اطلاع و اخذ دستور به سرد هیئت آزادی فرستاده و امیدواریم در مراجعت او از اطلاعاتش استفاده نماید.
- ۳- در این روزها در موضوع آزادی کردستان دادخواست هائی تقدیم نمایندگان دول اجنبی نوده‌ایم که امیدواریم جواب دریافت داریم.
- ۴- بنسبت عزیمت افسران ما اینطور مناسب میدانیم که جلسه نمایندگان حزب تشکیل شود لذا تقاضا می‌کنیم وقت و محل این اجتماع را تعیین کنید بشرط اینکه موافق باشد که نماینده شعبه X مراجعت کرده باشد.
- ۵- حامل این نوشته حاضر است در صورتیکه برای شما ممکن نشود با M و B ارتباط حاصل کنید خود او شخصاً برود امیدواریم از او استفاده نماید.

K.H.D

یک نامه از شعبه H.X

شعبه H.X

شماره ۹

۱۹۴۵ ر ۲۱۷

به رئیس هیئت آزادی تقدیم است
زنده باد کرد و کردستان و هیوا

نامه جناب‌هالی که بعنوان رئیس حزب هیوا ارسال شده بود دریافت گردید پس از خواندن از مفاد آن کاملاً مستحضر شدیم اینک لازم می‌دانیم مواد ذیل را به استحضار آن جناب برسانیم تنها داریم به فوریت جواب مرقوم فرمایید.

۱- ما که شعب H.X هستیم فرار بر این گذارده‌ایم بعضی اینکه مسیبات شما شروع میشود جبهه‌ای در ناحیه شعبه خود باز کنیم بنا برین لازم است اطلاعاتی چند از شما استفسار نوده مطالبی هم به استحضار تان رسانیم.

الف) - آیا شما چه روزی شورش بیروزی آزادی را آغاز می‌نمایید؟

ب) - ما تا روز دهم ماه مارس ۱۹۴۵ کاملاً آماده خواهیم شد.

-۱۹-

(ج) - قرار گذارده‌ایم که از منطقه K به طرف منطقه ما هر کسی
خواهد به شورش ملحق شود نزد ما بیاید و از شعبه K به A نظریه اختصاص به
هیئت آزادی ملحق شوند.

(د) - لازم است ما و شما طبق بر نامه معینی حرکات خود را شروع
نماییم و اگر مذاکره با یکی از ماها شروع شد بدون اطلاع دیگری آغاز نکرد.
این امر مخصوصا مورد توجه افکار عمومی میباشد.

(ه) - قرار گذارده شده از این بعد هر بیانیه عمومی که لازم شود
انتشار باید بنام رئیس آزادی کردستان «مقر الزعام العلیا الكردیه»
بوده هیچ عنوان دیگر در هیچ جا نوشته نشود.

(و) - وسیله هر نوع ارتباط و مخابره شعبه H.B خواهد بود.

(ز) - با شروع نمودن شورش پیروزی لازم است فوراً بیانیه ای بنام
رئیس هیئت آزادی بموم روسای عشایر کرد، تا حدود رودخانه کوی سنجق
بخش گردد و در آن تقاضای هر نوع کمک مادی و معنوی بشود.
تسنا داریم بغوریت نظریه خود را اعلام فرمایید.

بی دنگ H.X.

ضامن هر شورش مقدسی ایسان و عقیده راسخ افراد است و حرکات آزادی
خواهانه موضعی ممکن است به نتیجه برسد که بر اساس درستی و ریزی
شده باشد.

در این شورش باورزان می بینیم که ایسان و عقیده افراد خلل ناپذیر است،
برای فداکاری آماده اند، و برنامه خود را از روی نهایت دقت تنظیم نموده و
تصمیم دارند با منطق نمودن آن با سیاست عمومی دنیا آنرا جدا تقیب
نمایند.

ولی يك نكته تاریک هست، يك نکته که ممکن است تمام نقشه
ها را برهم زند و تمام فداکارهای را عقیم بگذارد و آن اینست آنها با دول
بزرگ و سیاست های عمیق آنها موافق است که يك ملت کوچک مقدرات خود
را خود در دست گیرد، یادروزیر برده آزادی از این ملت ضعیف سلب آزادی
خواهند نمود.

بشر مغرور و متکبر است. بشر بلند پرواز است. همه جا هوس برتری
دارد. هر جا مشکلی در سر راه خود ببیند حریف را میخواهد به منطبق مساوات
و برادری - آزادی - حقوق اجتماعی و امثال آن به زانو در آورده از طرز و
خطری که او را تهدید می کند جلوگیری نماید.

ولی وقتی که پیش میراند و بر مرکب موفقیت سوار است مساوات -
برادری - آزادی - حقوق اجتماعی و غیره از مرحله لفظ و عبارت ناپسند
خارج شود.

در این موقع است که باید در قاموس عمل معنی این لغات را جستجو کرده
در این وقت است که در مقابل هر يك از این لغات می بینیم مثلی گره گره
تصویر شده.

-۴۰-

آری برای شناختن معنای مساوات - برابری - آزادی - حقوق انسانی و غیره باید معنی اصلی آن یعنی مشت کرده یعنی قدرت داشت و الا بدون قدرت بادی این الفاظ شیرین و تلخ را بکوش برساند که از آن جز آه و آهوس برای يك ملت ضعیف اثری باقی نخواهد ماند
متکی شدن به بیگان ها - دلخوش بودن به وعده ها ، مادام که قدرت باشد حرف پوچی است - پس ملت ضعیف باید بکوشد خود را قوی کند آنگاه از قدرت برای وصول به هدف استفاده نماید .

جواب هیئت آزادی

شماره - ۴ -

۱۹۴۵ر۳ر۳

زنده باد کردستان

بنوان مرکز حزب هیوا و شعبات آن

نامه K.H.K بتاريخ ۱۹۴۵ر۲ر۲۱ به شماره ۲ - بانضمام بیانیه و نامه K.H.D بتاريخ ۱۹۴۵ر۲ر۱۹ به شماره ۱۸ - و نامه K.X.H بتاريخ ۱۹۴۵ر۲ر۱۴ و به شماره ۹ - واصل گردید و موجب کمال مسرت شد . بامر زعم نکات ذیل را جواب میدهم انتظار داریم انجام فرمایید :

۱ - در این روزها مراقب باشید در این نزدیکی هر خبری که دریافت داشتید فوراً کلیه شعبات را مطلع نمائید تا هر يك وظیفه خود را بدانند .

۲ - فروردین ماه را « ماه آزادی کردستان » بشناسید . در این ماه کلیه شعب باید بیدار باشند و با سرعت کارهای خود را انجام دهند . رئیس شعبه H.H همینکه صدای اولین تیر را شنید باید بکلیه شعبه ها خبر دهد و منتظر خبر دیگری از ما نباشند و در ظرف ۴۸ ساعت باید « صدای آزادی » در کلیه نقاط کردستان بلند شود .

۳ - بامر زعم از جدیت و کوشش شعبه H.X سیاست گذاری میشود . امیدواریم که همه شعبه های هیوا و تمام کرد های باخرف از آنها پیروی کنند .

۴ - در نامه قبل ما به هیئت مرکزی حزب هیوا صلاحیت داده بودیم که هر یابیه ای لازم بداند منتشر کند و هر امری را مناسب بداند اقدام نماید اینک مجدداً تکرار میکنیم و اینطور صلاح میدادیم که همه چیز بنام زعم هیئت آزادی انجام شود و کلیه دستورات در همه جا اطاعت شود و همینکه شورش شروع گردید هر شعبه ناپنده خود را نزد هیئت آزادی بفرستد و دستورات خود را دریافت دارد

۵ - ملاقات و ارتباط پیدا کردن با نایندگان دول اجیمی فوق العاده ضروریست و خصوصاً لازم است در تاریخ شروع هورش مطالب کرد و مستک های تاریخی آن تقدیم گردد

۶ - آنها بیکه میخواهند اینجا بیایند از راه سریش و عمادیه عزیمت کنند و آنها بیکه در منطقه K هستند باید نزد « پلنگ » در جبهه خاور بروند .

-۴۱-

- او وسايل لازم را فراهم خواهد نمود .
- ۷ - پس از شروع حرکات ، بيانيه اي بنام هيئت آزادي براي کليه نقاط عراق تهیه و بايد منتشر شود .
- ۸ - حرکت ماحرکتی است کردی و ملی - بهیچ حکومت اجنبی پیوستگی ندارد . آمال زعيم ، آمال هر فرد دلسوز است براي کردو کردستان که با استشاره هيئت آزادي و مرکز حزب هیوا کار میکند . آرزوی هيئت آزادي و حزب هیوا هم رستگار کردن کردو کردستان است . تا این دو جهت شناخته شود کسی مارا کمک نخواهد کرد و ما هم با آن جبهتی هستیم که تا آخرین روز آزادي کردستان کمک مینماید .
- ۹ - همین که شورش را شروع کرده ایم حرکات ما دوام خواهد کرد و و هيئت آزادي ، بدنبال موجب آزادي کردو کردستان و مصالح ملی حلیات را تعقیب خواهد نمود و هنگامی که لازم دید آنرا متوقف خواهد ساخت از این جهت ما از کليه شعبات تقاضا مینماییم همین که شورش شروع شد بدون امر زعيم و هيئت آزادي هیچ نزدیکی با هیچ مقامی ننمایید زیرا هيئت آزادي به امر زعيم کبی-بیونی در وقت مناسب و مشرکا با حزب برای گفتگو تشکیل خواهد داد .
- ۱۰ - خواستار شدن ايشکه افسران و روشنفکران کرد بیایند ، از ناحیه زعيم و هيئت آزادي میباشد و امروز مصلحت ملت کرد را در این می بینیم که هر چه زودتر با مملو شوند تا با اقتضای سیاست جهانی مصالح کرد پیش بینی شود .
- ۱۱ - لازم است کليه شعب مطلع باشند که در اولین صدای شورش مطالب ذیل را بسوق اجرا گذارند :
- (الف) - اعتصاب عمومی شاگردان مدارس .
- (ب) - متینک و انتشار بيانيه در کليه شهرهای کردستان .
- (ج) - خراب کردن راه و قطع سیم تلگراف و تیراندازی به پست های دولتی .
- (د) - راه ندادن بیزدوران اجنبی و جلوگیری از دخول آن ها در حرکات .
- (ه) - خودداری از شرکت در کارهای دولتی و از میان بردن آنها می که با دولت همکاری می کنند .
- ۱۲ - اینطور صلاح میدانیم که اعضای هیوا در H.H مخصوصا افسران نقشه تصرف H را طرح کنند و در اولین فرصت شروع شورش آنجا را تصرف نمایند بشرط اینکه مصالح نایندگان اجنبی مراعات شود و اصول مدنی کاملاً حفظ گردد و اداره آن نواحی آزاد شده بنحوشایسته ای انجام گیرد
- لازم است جریان را فوراً اطلاع دهید تا زعيم نظر موافق خود را اعلام دارد . کليه غنايم جنگی باید در راه حرکات ملی با مرز زعيم و هيئت آزادي مصرف شود . پس از تصرف محلی از طرف حزب هیوا لازم است بلا فاصله حکومت نظامی در آنجا اعلام شود . رفتار با مامورین دولتی نباید بسیار نیکو باشد . بر قراری امنیت و آسایش در این نقاط باید در کمال مراقبت بوده و فوق العاده رضایت بخش باشد . فرماندار نظامی این نقاط به امر زعيم معین شده و باید کاملاً اطاعت شوند .

زعيم هيئت آزادي - مصطفى بارزانی

المکتبه المرکزيه - السیماویه

-۲۲-

از یادداشت هائی که به
نمایندگان سیاسی تقدیم شده است

همانطور که در پیش بناسبت موضوع گفتیم از برنامه هبث آزادی
به‌کمی هم این بود که دادخواست هائی به نمایندگان دول خارجی تقدیم شود و
آنها را از اساس تقاضاهای خود آگاه سازند . اینک برای نمونه یادداشتی که
از طرف حزب هیوا به آقای «لوی هندرسن» سفیر کبیر ممالک متحده امریکا
تسلیم شده در اینجا نقل میگردد :

بغداد

جناب آقای لوی هندرسن سفیر کبیر ممالک متحده امریکا
موقع را غنیمت شمرده احترامات خالصانه خود را به آن جناب تقدیم
می دارم .

در نوامبر ۱۹۴۳ یادداشتی تقدیم شده بود که در آن حال ملت کرد
و میهن پرستی او و مطالب ضروری را بیان نموده بودم ، التفات و توجه آن
جناب به آن یادداشت ، با قلبی دموکراسی و امریکائی ، تأثیر فوق‌العاده تشکر
آمیزی در روحیه اعضای این حزب که معرف اکثریت اکراد میباشند بخشید . از
آنجایکه اینجانب عضو این حزب میباشم تشجیع یافتیم که این بار نیز حالت
کرد را مجدداً شرح دهم ، فوق‌العاده سپاسگذار خواهم بود که آنرا قبول فرموده
به وزارت امور خارجه خودتان تسلیم فرمایید .

جناب آقای سلیم کبیر

بی شک بخاطر دارم که شورش ملی کرد ، در شمال عراق ، در منطق
بارزان ، سال گذشته ، بنام اعتراض به سوء اداره مملکت ، به سرکردگی مصطفی
بارزانی بیاشد .

این شورش با مداخله دولت بریطانیا ، پس از اینکه دریافت که دولت
عراق نمی‌تواند مقاومت کند ، متوقف گردید ، زیرا اظهار شده بود که هر شورش
مسلحانه با مصالح منفقین مغایرت دارد . در همین وقت آن دولت تمهید نمود که
موجبات سیاست خصمانه دولت عراق را نسبت به کرد ها تغییر دهد ، با در نظر
گرفتن تمهید دولت که اصلاحات ضروری کردستان را تأمین نماید و توجه به اعتراف
نخست وزیر در پیشگاه مجلس شورای ملی ناچار و بالاجبار شورش را متوقف
ساختیم .

ولی دولت بجای اینکه به تمهیدات خود وفا کند نسبت به برداری که در
این شورش شرکت داشتند خصوصاً و نسبت به ملت کرد عموماً رویه نامطلوبی
پیش گرفت . وسیله زندگانی و پوشاک را از آنها سلب کرد ، گرسنگی و
هریانی و مرگ پیدا شد ، بی صاحب ماندند و علاوه بر این دولت عراق به همکاری
دولت انگلیس شروع به جمیع نمودن قوای نظامی برای محو نمودن آنان کرد .

آن وضع غیر طبیعی شمال عراق در هر لحظه خبر بک شورش عمومی را بر
علیه دولت میداد که دنباله شورش قبلی میباشد . آن وضع ملت کرد را وادار

-۲۳-

می کرد که از فقر و گرسنگی و بیماری فریاد کند و این فریاد ها نشانه قطعی يك ملت هوشیار میباشد که برای حفظ حقوق طبیعی خود تلاش نماید . ناچار از این اوضاع، خراب نمودن دستکاهای دولتی بر میخواست .

دولت همیشه ساهی است که حقایق را مکتوم دارد و اینطور، ادعا میکند که دست دولتی اجنبی نزدیک، کردها را بشورش دعوت و تشویق مینماید . دولت از قانون و نظم خود را دور میلند و ادعا مینماید که کردها روش سیاسی نوینی پیش گرفته اند که با سیاست دولت موافق نیست .

دولت این تبلیغ را برای آن میکند که ملت کرد را لکه دار نماید و هدف رهبران شورش را پنهان کند بگمان اینکه روش خصمانه خود را پیوشاند و تیرم شود .

ما کلیه این ادعا را تکذیب میکنیم و دلایل زیاد هم داریم هر شورشی که در کردستان شده و بشود هدفش آزادی ملی کسرد بوده و برای این است که ملت کرد از دوران ظلم خارج شده به آزادی برسد . این امر هم از طرف تمامی ملت کرد تائید میشود
جناب آقای سفیر کبیر

ملت کرد به دموکراسی ملت امریکا امیدوار است که بمقصود خود نایل شود و آرزویش این است که دولت باشهامت شما در قضیه این ملت مظلوم گفتگو نماید و خصوصاً پس از اینکه دولت امریکا از سیاست کنار گیری خارج شده ملت کرد امیدوار است که با توجه دولت متبوع شما، عدالت و حقوق بشری و آزادی برخوردار گردد .
در پایان آرزوی ما این است که ارتش پیروزمند شما همیشه پایدار و موفق باشد .

احترامات فائقه را قبول فرمائید - رئیس حزب هیوا

ضمیمه دادخواست فوق مدارك ذیل هم ارسال گردید :

- ۱ - نقشه سیاسی کردستان
 - ۲ - نقشه کردستان از نظر عشایری
 - ۳ - نقشه منطقه شورش بارزان
 - ۴ - نظریات همه آز نویسندهگان خارجی راجع به مسئله کرد .
- رونوشت دادخواست فوق هم به نمایندهگان دول فرانسه - شوروی و چین در بغداد نیز تسلیم گردید .

بیانیه ها

بیانیه های متعدد منظور از شورش و جریان اوضاع را با اطلاع عموم میرسانید . حزب هیوا اتحادیه جوانان - هیئت آزادی هر يك بنوبه خود در این فعالیت سیاسی شرکت داشتند و با جدیت بعنوان ملت عراق - روشنفکران - کارمندان ارتش و غیره بیانیه ها صادر و در کلیه نقاط خاک عراق بخش و توزیع میگردد . برای نمونه اینک ترجمه یکی از این بیانیه ها را از نظر خوانندگان میگذرالیم :

-۲۴-

خطاب به شخصیت های برجسته و روشنفکران عراق

در نتیجه تبلیغات سوء دولت عده‌ای وضع شمال عراق را غیر از آنچه واقعاً هست میدانند. برای اینکه حقیقت را برای عموم مکشوف نموده باقیم اعلام میداریم:

عموم هم‌وطنان عزیز دریافته‌اند که از یکسال و نیم قبل وضع غیر طبیعی در شمال عراق برقرار گردیده. این اوضاع غیرعادی که در نتیجه خرابی سازمان های دولتی در این نواحی بوجود آمده با ادامه رویه نامطلوب دولت دامه دارد.

سیاست غلطی که دولت پیش گرفته عموم ملت عراق را نگران و نا راضی نموده بطوری که ناچار عکس العمل این عدم رضایت ها بصورت شورش و عصیان اعلام گردیده است. ملت برضد دولت عصیان نموده برضد دولتی که بخون ملت و صرف هستی ملت عراق تشکیل یافته است، در راه این مبارزه است که روشنفکران این ملت خون خود را نثار خلاصی از زهر بار این دستگاه خراب نموده‌اند.

دولت با اعمال بی رویه خود ایجاد تفرقه و دشمنی نموده و کار را بیابایی رسانیده که هنگامی که ضعف و ناتوانی در خود احساس میکند با انواع وسائل نامشروع مثبت میگردد تا چنانکه قضایای دینی و مذهبی را پسان آورده ملت را برای نابودی و انحلال به دسته جاتی تقسیم کرده و بدین ترتیب با تقسیم ملت به دسته های مختلف حکومت ضعیف خود را بر مردم تحمیل مینماید.

شخصیت های برجسته و روشنفکران! اطلاع دارید که معاریف کرد تحت رهاست مصطفی بارزانی در این اواخر نکات چندی را که برای اصلاحات ضروری کردستان لازم میدانستند طی دادخواستی تقدیم دولت کردند. از آنجمله بود افتتاح مدارس - افزودن درمانگاهها - ساختن جادهها در مناطقی که فائده جاده شوسه است - آزادی فکر - کمک برای مبارزه با کورسنگی در کردستان و ...

این تقاضای مشروع بانسان داهن اطاعت کامل به پادشاه تقدیم دولت شد بامید اینکه این پربشانی و بیساری ها و کورسنگی از میان برداشته شود. دولت بجای اینکه باین تقاضاها توجه نماید راهی پیش گرفت که بر خلاف مصلحت ملت و خود دولت بود.

دولت افسران کرد را تبعید نموده آنها را از کردستان بشهر های دور دست راند.

حرکات روشنفکران کرد را شدیداً محدود ساخت و خصوصاً با افسران رویه بسیار نامطلوبی پیش گرفت.

این عملیات ناشیانه و مغرضانه دولت باعث گشت که شورش دوم بارزان عرض اندام نماید. دولت قوای اعزام داهت تا با توسل به زور سر نیزه جواب تقاضاهای حق ملت را بدهد در این جا نیز ناکامیابی و شکست نصیب او گردید تا بالاخره مجبور شد مواد پیشنهادی ملت کرد را قبول نماید.

-۲۵-

پس از اینکه ، بنا بتمديد وزير دارالي ، بناسبت تقديم لايحه بودجه ۱۹۱۱ ششمه هزار دهنار دولت خسارت ديد و ضررهای غير قابل تحلي که بساکنين ولايات وارد آمد و اسلحه و اموالي که از ميان رفت و جان مالمي که نداشت هنوز دولت دست برده نرشته . اين سياست غيرحکيمانه دولت که ملت را به نابودي سون ميدهد همچنان ادامه دارد دوسوره که اگر المراض قصصی کنار گذارده ، بشد و ربع مبلغ فنون صرف ملت ميگشت اصلاحات اساسی آغاز شده و عدم رضایت مردم از آن بوجود نسي آمد .

بانام اين اعمال ناسپاهان اکنون روشنفکران کرد زندانهای دولتي را پر کرده و با وجود اين دولت اتصالاً تبليغ ميشايد که ملت کرد تقاضای جدا شدن از حکومت عراق را ميشايد و اين اقدامات با تحريك يك دولت اجنبي است و اگراد روش و سياست نوين را پيش گرفته اند که با سياست عراق مطابقت دارد .

دولت بانام اين احوال دست از خصوصت برداشته خود را آماده ميکند که در بهار بملت کرد حمله نمايد و تا بره جنگ را مشغول سازد و از هم اکنون مشغول است که بنام مانور و تيرين قصد حمله خود را پوشيده بدارد . دولت ميخواهد کشتار گاه ديگري براي جوانان ولايت بنا گذارد و ميخواهد سر بازان بيگناه دولت را بزرگتر به کشتار گاه های کوهستاني کردستان بفرستد کردستاني که اين بار نوين و زورمندتر ميشايد .

تذيه نخبه اصلاحات است . موضوع موضوع بيدار شدن ملت است ،

- ۲۶ -

پدار دشمن ملت است در مقابل سوء رفتار حال دولت و از همین جهت است که حالتی نهر هادی در شمال بوجود آمده است. مسئله استقلال و پاچدا هسن و و با پیش گرفتن سیاست و روش سیاسی نوینی نسبت بلکه این تعبیر ها یکی از وسایل دولت است که با آن حلیات خصمانه خود را بمشاهده بنویسد.

ما برادران عرب خود مظهریم و مخصوصاً خطاب ما به روشنفکران می گزیند آنهاست که حلیت را در میبایند و از آنها تنها میبایم توجه داشته که این سیاست بیج و ختم دار دولت چه سرگردانی و ضرر بزرگی بملت خواهد بخشید و حرکات مزدورانه دولت چه نفاق و دشمنی بین دو ملت برادر بوجود خواهد آورد.

برادران عرب! در میان ما و شما دشمنی وجود ندارد. ما با شما دشمنی نمیکنیم غصب کرد و هرب و جدا شدن و بایش گرفتن روش نوینی در میان بست بلکه همانطور که در پیش گفتیم این تعبیرات از اختراعات دولت میباشد برای اینکه حلیات خود را که امروز از طرف ملت تأیید بشود در سایه این تبلیغات شوم قبانه حق جهانی بخشیده و مرکز ضعیف و منتشر خود را نوری گرداند. این اقدامات دولت برای این است که چند نفر معدود که در نتیجه زحمت پیر زمان و اشک چشم پیشان تنولی بدست آورده اند زندگی را در لوله و لیسید کنار و باده کساری پسر برند.

برادران عرب! این ادعای ما را حاری از حلیت میندازد و با اینطور گمان نکنید که ما از شما بیستاک هستیم بلکه اطمینان داشته باشید که گفته های ما از نظر برادری و دوستی با شماست. ما تقاضای اصلاحاتی کردیم، شما هم کردید. در این شورریزی ما فقط دولت مسئول بوده و در روزهای آینده هم بالا او مسئول خواهد بود.

برادران عرب! ما دشمن زیاد داریم همانطوریکه شما هم دارید. کرات و شرف ما زیاد است همانطوریکه شما با کرات و با شرف هستید. تنخیم می دهیم همانطوریکه شما هم حق تنخیم دارید. معیبت ما معیبت شماست سرگردانی ما سرگردانی شماست. عراق و وطن همه شماست. در خوشی و ناخوشی شریکیم.

این دومین فریاد ماست. سلام علی من و علی و تبریک آیه تریب جوانان کرد

**اقدامات هیئت آزادی
از نظر لشگری**

در روز اول ماه مارس ۱۹۴۵ از طرف حزب میوا خیر رسید که هتک
۴ در باپشیان مقابل حدود شرفی روز ۵ مارس بنطقه آزادی حمله خواهد
نمود. از این جهت هیئت آزادی تشکیل جلسه داده تنظیم های لشکر را برای
مسافلت و جلوگیری از هرگونه خطر حمله احتمالی تصویب نمود
مقرر فرمادهمی ده بارزان، فرمانده کل مصطفی بارزانی و منطقه جنک
بارزان و شیروان مقرر گردید. جبهه های جنک هم بشرح ذیل با فرماندهان
آن معین شد.

۱ - جبهه مشرق	شبنه مرگه سور	فرمانده جبهه مصطفی خوش ناور
	و منطقه برادوست	رئیس ستاد محمد محمود
۲ - جبهه مغرب	منطقه آمدی	فرمانده جبهه عزت عبدالعزیز
	منطقه وی گانی	فرمانده جبهه عبدالحمید باقر
۳ - جبهه جنوب	منطقه آگری	فرمانده جبهه شیخ سلیمان

متعاقب آن دستورات فرماندهی صادر و بفرماندهان جبهه ها ابلاغ گردید
یکی از این دستورها را تلا از نظر شواته گان گذروند. اینک بدینال
و قایم آن میرویم.

فرمانده جبهه خاور مصطفی خوش ناور و رئیس ستاد محمد محمود و
السر مباشرت و خواربار احمد اسمعیل با عده ای مسلح و بقیه افسران جبهه
صبر روز سوم مارس ۱۹۴۵ بحمل ماموریت حرکت کردند و بوسیله فابندگان
اخرامی شیرو های ملی عشایری منطقه مرگه سور و دوله مری و شیروان شیرو
داده شد که نورا در جبهه شبنه حاضر شوند. شب چهارم مارس فرمانده
جبهه و نوایس جبهه رسیدند پس از اینکه افسران کشف منطقه را بیابان رسانیدند
موانع جنگی خود را مستحکم ساختند.

در این موقع دستوری از فرماندهی کل دریافت شد که تا میتوانند بایه
بصورت مسالمت آمیزی حمله دشمن و جنک را بتعویق اندازند. فرمانده جبهه در
اجرای این دستور نامه ای بپسوندن ذیل بفرمانده ستاد رفیق ماری فرمانده لشون
دولتی عراق نوشت.

۱ مارس ۱۹۴۵

هر ته

آقای سرهنگ رفیق ماری

پس از تقدیم احترام - بوسیله ممبرین خود دریافتند اینک که خیال
دارند و بنطقه مامردا پنجم ماه مارس ۱۹۴۵ بنام مامور پیشروی آغاز نمائید

-۲۸-

از این جهت در این حال هر اتفاق ویش آمده‌ی که روی دهد مسئولیت متوجه ما نخواهد بود

مصطفی خوش‌ناو

عصر روز ۴ مارس ۱۹۱۵ جوان فرمانده قشون دولتی رسید که دنگر پیشروی در میان نیست. در این جا پیش دسنی نیروی هیئت آزادی و حاضر شدنش در جبهه برای دفاع و دهن را نگیور بود که از تصمیم خود عدول نماید.

روز هفتم مارس رئیس ستاد محمد محمود با امر فرمانده جبهه منطقه برادوست حرکت کرد که ضمن کشف منطقه دستورات لازمه فرماندهی را به نیروی ملی برادوست و پالک ابلاغ نماید. در مراجعت گذارش مصلی از وضع منطقه و مخصوصاً سیاست هشامیری تسلیم فرماندهی جبهه نمود و اینطور اظهار داشت که برای حل اختلافات هشامیری صلاح در این است که شخص فرمانده مسافرتی باین نواحی نموده تا اختلافات موجوده را از میان بردارد و روح سببیت و بگناگی را در سران هشامیر تقویت نماید.

چند ملاقات

روز ۲۳ ماه مارس فرمانده کل نیروی آزادی، مصطفی بارزانی، با عده‌ای مساج از جبهه خاور بازدهم نموده روز ۲۴ مارس مصطفی بارزانی با اتفاق مصطفی خوش‌ناو و محمد محمود به همدستان رفتند.

روز ۲۵ مارس شهر رحید کاپتین ستوکس، معاون مشاور سیاسی، برای ملاقات زهمیم به همدستان خواهد آمد. در این مسافرت کاپتین ستوکس حامل نامه سفیر کبیر بریتانیا می باشد و بازهم مصطفی بارزانی مذاکرات مهمی خواهد داشت. متعاقب آن کاپتین به همدستان آمد.

خلاص نامه و مذاکرات این بود که: د قشون دولت عراق و دولت انگلیس با هم دو نزدیک منطقه بارزان مانور خواهند کرد. این مانور بنظور تشرین و آشنا نمودن قشون دولت عراق بقتون جنگی میباشد و هیچ امر سیاسی در آن دخالت ندارد. بنابراین چنین اقدامی نباید موجبات نشوینی در بارزان فراهم سازد.

تصیحت سفیر برای زهمیم این است که از دستورات دولت عراق اطاعت نماید و افسران کردی که در جبهه ها میباشد فوراً به بارزان مراجعت کرده و آن افسرانی هم که تاکنون از بارزان خارج شده اند بقتون و خدمت دولتی خود مراجعت نمایند و سایر افسران هم از منطقه بارزان خارج شده هر نقطه ای را که برای سکونت در خاک عراق میخواهند انتخاب نمایند.

جوابی که زهمیم داد یک جواب قطعی و دال بر قبول بود بلکه زهمیم مصطفی بارزانی کاپتین ستوکس را متوجه ساخت که ما د مردن یا آزادی کردیم را اختیار کرده ایم. پس از خانه مذاکرات کاپتین ستوکس مراجعت نمود.

- ۲۹ -

روز ۳۰ مارس فرمانده اراديل محمد سعيد نواز و فرمانده زانه ارمري سرهنگ جميل رفيد براي ملاقات زعيم به مازنه آمده . منظور از ملاقات اين نياينه گان دولت هم تايد اظهارات کابينه ستو کس بود ولي جواب زعيم هسان بود که به کابينه داده شده بود در آن تبيري حاصل نکرده . مامورين بدون اخذ تبينه مثبت برگشته و فرمانده گل وسابر السران به مقر فرماندهي جبهه يعني هيت مراجعت نودند .

روز ۳۱ مارس ۱۹۴۵ نامه ای از روسای عشایر بالک در بابت گرفته شده که ملاقات خود را به ملاقات زعيم ابراز داشته بودند فوراً وقت مبین و به آن ها اطلاع داده شد که برای گفتگو به شي تنه يابنده . پس از آمدن آنها و ايجاد تفاهم کامل مراجعت نودند .

روز دوم آوريل نامه ای به مضمون ذيل از طرف بعثتدار روانه شده
 عنوان زعيم واصل گرديده :

روز ۱ آوريل ۱۹۴۵

جناب ملا مصطفي بارزانی

بر طبق دستور تلفني فرماندهام شهرستان اربيل بهين وسيله با اطلاع جناجالی مرسانه که روز پنجم آوريل ۱۹۴۵ ساون مشاور سياسي موصلي مازور مور براي ملاقات هادو مرکز بعثتداري به شاهر شواهند بود بنا بر اين هسا و شيخ رحمت والسراي که لوبه هسا هستند حضور بهم برسانيد .

بعثتدار روانه شد

روز سوم آوريل زعيم مصطفي بارزانی و تمام السران به بارزانی مراجعت کرده . با انتظار روز پنجم و ملاقات مازور مور شده ولي مازور آن روز نيامد .

يك لنگرانی تسليت

روز ۱۲ آوريل ۱۹۴۵ بناسبت فوت پرزهدت روزولت تفكراتسي مضمون ذيل از طرف زعيم مصطفي بارزانی به سفير گيرامريکادو بغداد مخابره شد .

بغداد

سفارت امريکا روزوقت روزنامه صوت الإعالي

با گمان تامل ، نهايت تاجر خود را از در گذشت رئيس جمهوري ممالک متحده ، مستر فرانکلين روزولت و حرکت در اين سوگواری به ملت دموکرات امريکاي حق پرور و حامی ملل شعبه تقديم مبدارم و الا خداوند مستکث مشتاقم که بوقت ارتش بفرمونه هسا ببرد باهد .

بارزانی مصطفي

- ۳۰ -

خلف وعده

روز بیستم آوریل ۱۹۱۵ بود که خبری از طرف فرماندهان ارمنی و املاشده سنی برایشانکه روز بعد یعنی ۲۱ آوریل ماژورمور میخواستند عزت عبدالعزیز را در «حریم» ملاقات نماید. فوراً عزت عبدالعزیز از طرف رئیس دستور داده شد که سمیت محمد محمود جریر عزیت نمایند. این دودر میبادگاه حاضر شدند ولی ماژورمور آمده و مراجعت کرده بود.

روز ۲۲ آوریل پخشدار «اناس» اطلاع داد که ژنرال اسمعیل نامق وزیر جنگ عراق انومبیل خواهد فرستاد تا عزت عبدالعزیز در بیلقان «صلاح» الدین حاضر شده با ایشان ملاقات نماید. بلافاصله دستور حرکت به عزت عبدالعزیز صادر شد که عزیت نموده محمود را به همراه خود ببرد آنها حرکت نموده و سفر بیلقان لشکر در صلاح الدین رسیدند ولی وزیر جنگ اسمعیل نامق بمذلل مراجعت کرده بود.

ولی عزیت وزیر جنگ مانع از این شد که عزت عبدالعزیز مسافرتی بحرمانه و تقریباً در حدود چهار ساعت با ژنرال صالح مصاب رئیس ستاد عمل ارتش در آنجا بنیاید این ملاقات بحرمانه بود و بدون حضور فرستاده دیگر سنی محمد محمود انجام گرفت.

بدنیال سر نوشت

ملاقات پایان یافت، عزت عبدالعزیز شاد از دفتر رئیس ستاد خارج شد و اظهار داشت اوضاع سیاسی بسیار مساعد است و خطری متوجه ما نمی باشد می توانم لامانع به ارمنی رفتن با عزت هیواناس بگیریم. بهتر این است از این فرصت استفاده نمایم. انومبیل حاضر بود و فرستادگان به ارمنی عزیت نموده در ارمنی زحمای حزب هیواوا ملاقات نموده متوجه ساختند که دوالتن عراق و انگلیسی امر را دارند باینکه امیران بارزان را ترک گفته بمشورن مراجعت نمایند. پس از آگاهی یافتن از جریان امر لازم بود حزب نظریه خود را اعلام داد و از این حیثه فوون آماده تشکیلی یافت و اکثریت قریب باتفاق در این باب چنین تصمیم گرفت که اظهار نظری ننموده اختیار هر گونه تصمیم را بمخود عزیت آزادی واگذار نماید.

در همان ایامی که این موضوع بکیفیت فوق جریان داشت، ماژور ولسن ستون مشاور سیاسی منطقه کرکوک هم باوریل آمده بود و شبکه مذاکرات پایان یافت فرستادگان هیئت آزادی سنی عزت عبدالعزیز و محمد محمود عازم جریر شدند ماژور ولسن هم چون کارهایش پایان یافته بود در این سفر آنها واهدراهی نمود بدین ترتیب هر سه نفر باهم جریر رفتند.

چیزی از ورود آنان جریر نگذشته بود که ماژور مور هم در آنجا حضور یافت. عزت عبدالعزیز با استفاده از این تصادف توانست بک ملاقات بحرمانه هم با ماژورمور بسمل آورد.

روز ۲۵ آوریل ماژورمور - عزت عبدالعزیز و محمد محمود بارزان مراجعت کردند. در این سفر ماژورمور بخدمت ملاقات شیخ احمد برادر بزرگ ملاعطفی آمده بود پس از ورود بارزان ماژورمور بیلامات شیخ احمد عزت و پس از مذاکرات زیاد خلاصه گفت: امر بسیار این است که اوامر دولت عراق را اطاعت نموده در بارزان بزراعت مشغول شوید. شیخ احمد که از این ملاقات چندان راضی نبود باخشونت و تندمی پاسخ داده از اطاق خارج گردید و ماژورمور مور هم مراجعت کرد.

تصميم هيئت آزادی - مراجعت الفيران

روز ۳۰ ماه آوريل ۱۹۴۵ هيئت آزادی تشكيل جلسه داد تا با در نظر گرفتن جريان های اخير آخرين تصميم خود را اتخاذ نموده بيوهم اجرا گذارد. در اين جلسه مير حاج احمد هم که از طرف هيئت آزادی اعضارشده و موفق گردیده بود که بارزان فراز که حضور داشت پس از مذاکرات در اين جلسه عين تصميم گرفته شد که عزت عبدالعزیز و محمد محمود و احمد اسميل به فتون مراجعت کنند و مصطفی خوش ناو و مير حاج احمد بارزان را ترک کف در متفقهای خارج از بارزان سکونت اختيار نمایند.

اوضاع واحوال حکم میکرد که هيئت آزادی اين تصميم را اتخاذ نماید زیرا ميبايست در مقابل اسرار زورمندها فقط با امید آینده ای که شاید روزی آمیدی در آن یافت تسليم شد. ولی امسوس که در معامله زورمنده و ضيف مساوات و حسن ذات و بشر دوستی وجود ندارد. زورمنده همه چیز را برای خود ميخواهد کليه خواسته هایش باید صحيح و قابل اجرا تشخيص داده شود. قانون، قانون زور است و ضيف محکوم به اجرائی آن ميشود. اگر شعبی از امر زورمنده سرپیچی کرد و به ناعدالتی های آن متذوق نخواست فوراً تسليم خود او محکوم به نبرد و عقاب است و کفرش اسفلال و نابودی ميشود.

تصميم هيئت آزادی بيوهم اجرا گذارده شد دو نفر از الفيران مصطفی خوش ناو و مير حاج احمد همان روز غروب بارزان را ترک گفتند. روز بعد يکی دوم ماه مه زعيم مصطفی بارزانی به همراهی الفيرانی که ميبايست طبق تصميم هيئت آزادی به فتون مراجعت نمایند يکی عزت عبدالعزیز و محمد محمود و احمد الحميد بالمر و احمد اسميل بوسيله الوميل مازور ولسن از طريق شغلاوه به اويل حرکت کردند.

روز ۵ مه عزت عبدالعزیز و احمد اسميل و محمد محمود به کيرکوک عزيمت نمودند روز بعد اين الفيران با مازور ولسن ملاقات و پس از مذاکراتی که جزایان بافت مازور ولسن گفت باید همانگونه رایه بندهای معرفی نمایند و در صورتی که ضرورت اجتناب نبود ميتوانید با زورمور را در سفارت خانه ملاقات کنید. دو روز بعد الفيران در بندهای خود رایه وزارت جنگ معرفی کردند ولی پس از بيست روز تسليم دادگاه شدند.

روز يازدهم زورمنده محمود که يکی از اين الفيران تسليم شده به دادگاه بود مجدداً به بارزان فراز کرد و دو اين مسافرت يکی ديگر از الفيران رفیق خود را موسوم به جلال امير همراه داشت.

- ۳۲ -

نقش بر میگردد

روز ۱۷ ژوئیه فرماندهار اربیل اطلاع داد که میفرماید دو محبت کابین
چاکمن معاون مشاور سیاسی کرکوک ملا مصطفی بارزانی دو مرگه سور
ملانان نماید .

این ملانان در موعده مقرر انجام گرفت ولی محیط سرد آن باعث عدم
مواظقت شده طرفین با کم‌دورن از هم جدا شدند.

اوضاع روز یوغات میرت ، ملانان ها ، یکی بعد از دیگری همه
از آینده ایستناکی حکایت میسود ناچار برای اینکه تعسبی انضاد شود روز
۲۵ ژوئیه ۱۹۴۵ زعم مصطفی بارزانی و محمد محمود و جلال امین جلوه‌ای
تشکیل داده و قرار بر این گذاشته که در مناطق دهک - آمده - هلهه
شیخان و سنجار گشتی زده مراجعت کنند و بعد به رواندز - کوی ستخان
رایت - حلهه و خالین هم رفته ملانان عالی یا روسای متاثر گردان مناطق
جبل آورده و روح همکاری و هم آهنگی آنان را تقویت نمایند .

دو روز بعد یعنی در ۲۷ ماه ژوئیه مسافرت آغاز شد و طبق برنامه‌ای که
پیش بینی نموده بودند باروسای متاثر تمام گسرنفته و افسدانات تا روز
۱۰ ماه اوت ۱۹۴۵ با کمال نظم انجام گرفت .

در این روز در هنگامی که مسافری در دهمره با که چهار روز سواره
تا بارزانی راه بودند توقف داشته کافلی بغسون ذیل از فرماندهار اربیل برای
زعم مصطفی بارزالی رسید

ملا مصطفی بارزالی

لازم است خود شما و روسای بارزانی در مدت ۳ روز از تاریخ دریافت
این کافله تسلیم دولت شوید و غیر این صورت مسئولیت خسارات وارده و کشته گان
متوجه شما خواهد بود .

فرماندهار اربیل - سید نرالی

در همین روز کافلی هم از مشاور سیاسی شهرستان موصل کتلیبه
برای زعم رسید که با نامه موق هم آهنگی کامل داشت . در این نامه مرتبجا
نوشته شده بود .

با گردنشورات دولت عراق را اطاعت نکنید از کتبه توجیهات نامحروم
خواهد بود .

مهر همین روز کافلی هم از شیخ اسد برادر بزرگتر ملا مصطفی
دریافت شد که اطلاع داده بود در شورش آغاز شده و بین نوای بارزالی و
دولت زده و خوردی روی داده ، ادارات دولتی در بارزانی از طرف بارزالیان
تصرف شده ، الویک کشته شده و بیست مرگه سور هم تصرف گردیده لازم است
فوراً مراجعت نماید .

- ۳۳ -

اوضاع دگرگون شده بود. انگاني را که تا بعال با کمال جدیت مسامت نموده بودند روح داده لکن تشير یافته نامه های فرماندهان اربيل و مشاور سياسي شهرستان موصل هم شخصي را بترديد مي انداخت که در زدو خورد عالمي که شيخ احمد در کاغذ خود به ان اشاره نموده بود شايسته مرعزي دوکار بوده و بطور غير مترقبه از حيث ملامت معطلی استفاده نموده سران بارزان و ادبک محل انجام گرفته فرار داده اند.

همه چیز پیش بینی ميشد غير از زد و خورد بارزان بنا بر اين تاوقت ننگ نرفته مي بایست بارزان مراجعت کرد و علت اين پیش آمد را منسب و با در نظر گرفتن اوضاع نصیبی اتخاذ نمود. ولی قبل از مراجعت لازم بود در آن نواحي دوسای هشار را آگاه نمود تا در صورت لزوم جنگ در آن مناطق هم شورش شروع شود.

این تنظیمات محلی هم چند روز وقت لازم داشت ولی با نهایت سرعت تا آنجا که وقت اجازه مبداد دستورات داده شده و دستور العمل انجام گرفت پس راه بارزان پیش گرفته شد و روز ۱۹ اوت ۱۹۴۵ مسافرین مایارزان رسیده و رفیق احمد حاضر شدند.

شورش دوم بارزان

۱۰ اوت ۱۹۴۵

در این روز ها که اتفاق قوم زد و خورد روی داده بود شوبست اوضاع صوملی را در نظر گرفته تاجربان امر بهتر واقع گردید.

۱ - اهمیت بارزان - بارزان روز بروز بر اهمیت خود می افزود. حرکات ملی کرد شدت می یافت و این کانون نهضت مسلحی نیرومند شده بود بطوری که زلزله عیبی در محافل ذی علاقه عراق انگیزه بود.

این صحنون سوزان می رفت که کم کم شده اش جهانگیرتر شود و هر وسیله تبلیغی که برای اسماء آن بکار میرفت کارگروالغ نیانناه بارزان فریاد دادخواهی کرد و در لباس دیپلوماسی دو جهان منعکس نموده بود و نهایت کوشش بکار می رفت که از آلودگی به جنگ و سبزه خودداری نمود. سیاست مدیران ای که در اداره این اهداف سیاسی بکار رفته بود هر گونه تبلیغی را حسنی ساخته بود. تنها یک راه باقی بود و آن کشانیدن بارزان جنگ بود. انجام این نقشه هم با برون ملامت معطلی دو بارزان چندان آسان بنظر نبرمید.

۲ - یک فرصت مناسب - چنانکه در پیش گفتیم ملامت معطلی و دو هر از افسران از بارزان خارج شدند که به اوضاع مناطق دیگر کرد نشین سرگشی یافته. امور بارزان موفقه در دست شیخ احمد بود. این حیثیت بهترین فرصت برای اجرای شده بود.

۳ - مسافر ناگهانی - یک روز قبل از اتفاق زد و خورد، عزت محمدالمرید خود را به بارزان رسانید در این وقت تلفظ شیخ احمد در بارزان بود بنا بر

-۳۴-

این پیشنهاد های عزت عبدالعزیز در شمس او که در این جا تنها بود زود تر موثر واقع میشد. شیخ احمد که شخص متمصبی است کمتر بهره‌ور سیاسی وارد بود و حل هر مشکلی را در چنگ مبدانست بنا بر این محیط کاملاً آماده بود که اگر حادثه ای روی دهد چنگ در گیرد.

۴ - دستور دولت - بعضی خروج ملامصطفی از بارزان دولت عراق از موفقیت استفاده نبوده قوای نظامی به اطراف منطقه بارزان فرستاد و دستا دستور تلگرافی به کلیه ادارات دولتی در بارزان صادر نموده بود که هر بارزانی برای هر کاری به ادات دولتی مراجعه نمود فوراً باید دستگیر شود بنا بر این آن وسیله ای هم که میبایست چنگ را بر انگیزد بدین ترتیب با اجرای این دستور فراهم میگشت فکر مستعد شیخ احمد هم برای چنگ که از طرف عزت عبدالعزیز ممکن بود تقویت شود بگرتبه ملامصطفی را می توانست در يك عمل انجام شده قرار دهد.

نقشه اجرا شد

پس از وصول دستور تلگرافی دولت به ادارات دولتی بارزان احمد خوشه‌وی رئیس عشیرت مزوری (از عشایر بارزان) به پست زیبار مراجعه مینماید شروع به گرفتن او مینمایند ولی احمد خوشه‌وی با زیر دستی خود را نجات میدهد.

عده ای از بارزانی ها به ادارات خود بارزان مراجعه مینمایند چون دستور دستگیری آنها صادر میشود این عده به مقابله پرداخته بالنتیجه ادارات بارزان را بارزانیان تصرف مینمایند.

در مرگه سور الوییک رئیس عشیرت شیروان با دو نفر بارزانی مسلح برای امور قند و شکر و غیره به پست مرگه سور مراجعه مینماید چون همی خواهند آنها را دستگیر نمایند مقاومت نموده در داخل پست امنیه زد و خورده در می‌گیرند و بالنتیجه الوییک از يك طرف و فرمانده پست و چهار نفر امنیه هم از طرف دیگر کشته شده و پست ها از طرف بارزانیان تصرف می‌شود.

وقتی که کار با اینجا میرسد شیخ احمد نامه ای که در پیش به آن اشاره شد به ملامصطفی می نویسد که درده مره با دریافت میگردد.

آخرین علاج

پس از ورود بیاوزان واستحضار از چگونگی وقایع ناگوار اخیر چاره جز این بود که تصمیمی متناسب با اوضاع حاضر گرفته شود بنا بر این جلسه ای با حضور شیخ احمد - ملامصطفی و افسرانی که در بارزان بودند بلافاصله تشکیل یافت و چنین تصمیم گرفته شد که باید فوراً برای مدالنه در مقابل قوای که از طرف دولت بیبانه حوادث اخیر اعرام خواهد شد جبهه هایی تشکیل داده شود و ضمناً یادداشتی هم حاکی از جریان های اخیر تسلیم نمایند گمان دول برون در بنیاد کرده:

- ۳۵ -

جبهه‌ها با فرماندهان شان بقرار زیر معین گردیدند:

۱- جبهه خاور با فرماندهی شیخ محمد صدیق برادر بزرگتر ملامصطفی و معاونت فرماندهی عزت عبدالعزیز

۲- جبهه جنوب یعنی جبهه اکره با فرماندهی ملامصطفی بارزانی و معاونت جلال امین و محمد محمود

۳- جبهه باختر یعنی جبهه بالنده با فرماندهی صالح عبدالعزیز برادر عزت عبدالعزیز

و همان روز فرماندهان جبهه‌ها با قوای مسلح خود عازم محل مأموریت گردیدند.

و یادداشتی هم بضمون ذیل تهیه و برای نمایندگان دول انگلیس - امریکا - شوروی - فرانسه - چین و نخست وزیر عراق صمدی یاچه چی ارسال گردید.

بارزان ۲۰ اوت ۱۹۴۵

جناب آقای سفیر کبیر

در مدت دو سال که شورش اول خود را متوقف ساختیم پیوسته نشان دادیم که برای اطاعت او امر دولت را بجا آوردن دستورانش حاضر میباشیم و در مقابل این اطاعت و تسلیم انتظار داشتیم که تمهیداتی را که دولت در زمان صدارت نوری سمید کرده بود بجا آورد این تمهیدات همان وعده های اصلاحات کردستان می باشد که صمدی یاچه چی نخست وزیر کنونی هم آنرا تأیید نموده است.

دولت عراق بپس خود وفا نکرده بلکه بالعکس دستور داده که پست امنیه در بارزان تشکیل و تکمیل کرده و قشون دولتی را بنام مانوور به اطراف بارزان فرستاد تا نقشه های زیرین را بسوق اجرا گذارد.

۱- اینجانب فرار گذارده بودم گردهی در منطقه کردستان شهرستان موصل بنیام برای اینکه روسای عشایر و املانات کتم دولت عراق را سوا مرا از رفتن منع نمود ولی چون در قوانین سلطنت عراق گردش در داخل سلطنت ممنوع نمی باشد اینجانب مانعی در آن مسافرت ندهدم

۲- پس از این که این جانب از بارزان دور شدم ادارات محلی دولتی در زیبار و بارزان و مرکه سور بارزان باین راه از مراجع به ادارات دولتی منع نمودند.

۳- تلگرافی رسمی از فرماندار اربیل به تمام ادارات دولتی بارزان ابلاغ شد که هر بارزانی که با ادارات دولتی مراجعه نماید بلافاصله باید دستگیر گردد. اسناد خوشه‌وی که به پست بارزان مراجعه میکنند شروع به دستگیری می نمایند و تا بجا مقابله کرده پست را اشغال میکنند.

۴- الو بیگ که یکی از روسای عشایر بارزان است در موقع مراجعه کردن به اداره مرکه سور بدون اینکه از جریان مطلع باشد از طرف یک نفر امنه کشته می شود سه نفر بارزانی که همراه او بوده اند ناچار

- ۳۶ -

در مقام دفاع برآمده در داخل پست امنیه زد و خورد شروع می‌شود و بالنتجه پست اشغال و امنیه‌ها از طرف بارزانیان اسیر می‌گردد.

• دولت عراق قشون نظامی خود را در آکسره و با پشتیبان و نوای امنیه را در منطقه‌ی کانی جمع نموده و بدون مقدمه آتش جنگ را در مقابل ما مشتعل نموده اند تا این که عده ای کرده بسی گناه را معفو نمانند.

جناب آقای سفیر کبیر

پس از آشکار نمودن حقایق فوق درجه‌نی که این یاد داشت را تقدیم می‌دارم نیروی هوایی عراق مشغول بیباران ذمات ما می‌باشد و پیر بردان و اطفال بی گناه ما را می‌کشد.

لازم دانستم ضمن مستحضر داشتن خاطر آن جناب از جریان حوادث دنیا بنایم که دولت متبوعه خود را آگاه فرمایید باینکه مطابق وعده‌هایی که بگلیه ملل جهان داده‌اند و برای محترم شمردن منشور آتلانتیک که قرار است حق هر ملتی را بشودش و اگذار نه از این که عملیات وحشیانه و دیکتاتوروی های دولت عراق جلوگیری شود.

در خانه امیدوار است که دولت کک کننده به ملت های ضعیف همیشه پیروز مند باشند.

فرمانده شورش کردستان - مصطفی بارزانی

مانظور که در منعمه این فصل گفتیم روز ۱۶ اوت پس از پایان جلسه فرماندهان جبهه ها و افراد مسلح آنان بفر ما موریت خود حرکت نمودند ولی ملامصطفی که خولا فرماندهی جبهه جنوب را بعهده گرفته بود روز ۲۱ اوت یعنی يك روز پس از ارسال یادداشت فوق بهسراهی نفرات زبده مسلح خود که شصت نفر بودند بطرف جبهه اکره (عقره) حرکت نمود.

روز ۲۲ اوت پس از عبور از وودخانه مزین در ده سفته متوقف گردیدند و در اینجا از طرف نیروی هوایی عراق بمباران شده.

دو روز بعد یعنی ۲۴ اوت مجبوعه آقای بیازی باچهل نفر از افراد مسلح خود در ده هرند بنده ملامصطفی پیوسته جمع نفرات که در این موقع به یکصد نفر رسیده بود بکوه پیرس حرکت کردند.

کوه پیرس کوهی است مستور از چشم و صعب العبور که در حدود دو هزار و پانصد پا از سطح د. با ارتفاع دارد فاصله آن از بازران شش ساعت راه است و موقعیت دفاعی بسیار مساعدی برای زیبار و بارزان تشکیل میدهد روز ۲۵ اوت پس از عبور از کوه پیرس به ده «گویش» رسیدند این

ده در بین کوه پیرس و کوه عقره واقع شده است و از بارزان هشت ساعت راه است. فرمانده جبهه فرار گذاشت که «اشکفته» را مقرر فرمادهمی قرار دهد در این روز غیر رسید که هتک • دولت عراق از عقره و هتک • دولتی از رواندر مرده باهم روز • ستامبر حمله خواهند نمود.

- ۲۷ -

برای برهم زدن نقشه حمله نوای دولتی، ملامصطفی دستوری بشرح ذیل صادر نمود که چهل تن از نفرات چهار دسته ده نفری تقسیم شده و شب ۲۷ اوت شبانه اطراف کوه عقرب را که در روی آن نوای دولتی قرار داشت گرفته در ساعت معین هر نفر چهار تیر خالی کرده مراجعت نمایند بدون اینکه منتظر عکس العمل دشمن شده و با جنگ پیراژند.

بیروی دولتی که در عقرب فرار گرفته بود هنگ ۵ بود و دسته جات چهار گانه از مسلحان بارزان بسر کردگی چهار تن از جنگجویان حارم ماموریت شدند.

دسته اول بسر کردگی محمد امین میرخان - دسته دوم بسر کردگی عزیز آقا زواری - دسته سوم بسر کردگی رشید لاری و دسته چهارم بسر کردگی قرناسی زیاری.

دستور بگینینی که از طرف فرمانده کل ملامصطفی صادر شده بود اجرا گردید یعنی دسته جات مسلح فوق الذکر اطراف عقرب را گرفته تیراندازی نموده مراجعت کردند.

ملا مصطفی پیش بینی نموده بود که اگر دو هنگ از نوای دولتی به نحوی که میبایست از جبهه جنوب و جبهه خاور یکمرتبه حمله نمایند دست باندام زنند نوای ملی ناچار خواهد بود در دو جبهه جنگ برداشته بالتوجه شمال هردو و این ضعف هم ممکن است بشکست منجر گردد بنا بر این چاره نیست جز اینکه کاری کرد که حملات باهم ازدو جبهه شروع نشود.

اعزام دسته جات فوق بهترین طرحی بود که می توانست حمله هنگ ۵ را بتمویق اندازد.

اجرای صحیح دستور فرمانده شورش بارزان باموقعیت ترین شد و حمله هنگ ۵ در روز موعود انجام نگرفت. بلکه در روز مقرر فقط هنگ ۴ در جبهه رواندل یعنی جبهه خاور فرماندهی سرهنگ قیصر هرگز بحمله پرداخت با اطلاع قبلی نوای بارزان از این حمله ارتفاعات و نقاط سوق الجیشی طوری تصرف شده بود که چند ضربت سریع و غافلگیر کننده هنگ را بشکست سوق داده علاوه بر ۲۰۸ نفر کشته که بجای گذاشت فرمانده هنگ هم کشته شد تعداد زخمیها قریب سیصد نفر و در حدود ۵۰۰ نفره تفنگ نیز بجای ماند. از نوای بارزان دو نفر زخمی شدند.

جریان این جنگ را فرمانده جبهه بشرح ذیل فرماندهی کل گزارش می نماید:

جنگ بادلیان

در جبهه خاور

گزارش فرمانده جبهه شیخ محمد صدیق

جناب مصطفی بارزانی

صبح ۲۵ اوت هنگ ۴ دولتی از بابشقیان از راه «دبانه - بادلیان» میخواست از «کوله گوند» به پشت «شینه» بیاید و پشت بیروی ملی ما را بگیرد.

- ۳۸ -

فرمانده دسته کوه گوند : « لوروشیروانی » باهنگ نامبرده تمام
 بود (افراد او عبارت از ده نفر بودند) جنگ شش ساعت طول کشید . در
 موقع ظهر ، چهار هزار یارد عقب نشینی کردیم و در آنجا خط دفاعی تشکیل
 دادیم مقارن یکساعت قبل از غروب جنگ عقب نشینی و شکست هنگ نامبرده و کشتن
 ۲۰۸ نفر و زخمی شدن سیمصد نفر و کشتن فرمانده هنگ قیصر مرمر و بدست
 آوردن ۵۰ تفنگ و سه مسلسل سبک و بیست صندوق فشنگ و یک دستگاه بی
 سیم و دو خمپاره انداز و مقداری بلب دستی و یک مسلسل سنگین نوع « لیکری »
 خانه پذیرفت .

از ما فقط دو فدائی زخمی شدند و خودم شخصا در اثر تیراندازی
 توبخانه مختصر زخمی برداشته ام . فعلا فرماندهی جبهه بمپده معدد آنجا
 مرگه سور میباشد .
 تا یک فدائی از ما زنده باشد در پناه خداوند و در راه حق پرستی نمی
 گذاریم دشمن بکوجب داخل خاک ما بشود .
 فرمانده جبهه خاور - شیخ محمد صدیق

(جبهه جنوب)

جنگ نهلله

دشت نهلله دشتی است برآب و آباد ولی کم درخت نصف دهات آن
 متعلق به عشیرت سورجی و دارای چند ده آسوری نشین میباشد طول این دشت
 در حدود ۵ هزار یارد است . کوه بیرس در شمال و کوه عفره در جنوب آن
 واقع گردیده عشیرت سورجی در شرق و عشیرت های زیار و دشتی در غرب
 آن قرار گرفته اند .

سه راه از روی کوه عفره میگردد و به دشت نهلله میرود که در نزدیکی
 ده گریش یک راه میشود که از آنجا از روی کوه بیرس گذشته به زیار می رود
 از میان این سه راه که ذکر شد راه رومی قابل عبور برای هر گونه تسلیحات
 و مهمات جنگی است در حالیکه دوراه دیگر فقط پیاده روی میباشد .

شب ۸ سپتامبر زعمیم مصطفی بارزانی نقشه جنگ نهلله را طرح نمود .
 در همان شب بیست نفر به فرماندهی محمد امین میرخان و هزار آنجا به دامنه کوه
 عفره حرکت کردند اینها میبایست به دو دسته ده نفری تقسیم شده ده نفر در
 طرف راست و ده نفر دیگر در طرف چپ دامنه کوه عفره رو به وقت نهلله در
 خط مستقیم و بقاصله از یکدیگر خود را پنهان دارند . این دو دسته دستور داشتند
 تا از طرف زعمیم صدای تیر بلند نفوذ به تیراندازی بردارند . زعمیم مصطفی
 بارزانی خود ۲۰ نفر مسلح برداشته در دامنه کوه بیرس رو بدشت نهلله به
 انتظار آمدن قوای دولتی قرار گرفت .

صبح روز ۸ سپتامبر ، علی الطلوع ، هنگ ۵ بوسیله توبخانه و هوا پیا
 جبهه زعمیم را بمباران نمود و متعاقب آن پیاده نظام دشت به حمله زد ولی در
 مقابل این تیراندازی های توبخانه و پیاده نظام از طرف نیروی ملی هیچ صدای
 تیری شنیده نشد . قشون دولتی با اطمینان باینکه تمامی در سر راه عیسو به پیش
 روی خود ادامه داد .

- ۳۹ -

پس از اینکه موخره قشون دولتي از جلودسته معتمد امين ميرخان گذشت زعيم شروع بپيراندازی نمود قشون دولتي که پيراندازی را از جا بوديد برای گرفتن موضع عقب برگشت هميشکه باين صفت متوجه شد دست معتمد امين ميرخان پيراندازی پرداخت قشون ناچار بست راست متوجه شد در اين جا مواجه با پيراندازی دسته عزيز آقا گرديد. و چون از اين راه هم روزنه اميدي ديده نشد ناچار بست چپ روی آورد ولی دو اينجا هم دسته صيد الوبيک پيراندازی نمود. قشون از هر طرف مورد حمله قرار گرفته و بدون اينکه بتواند از اين دام فرار کند تا غروب باران گلوله بر سرش می باريد. غنايی که بدست نیروی ملی رسيد هبارت بود از يك توب کوهستاني دو مسلسل سيک - ۲۸. تفنگ - ۱۶۸ گلوله توب - ده صندوق فشنگ - چهار صد يار مهيات و آذوقه با قاطر تلفات وزخمي های قشون دولتي هم بقراذيل بود يك صد و پنجاه نفر و سه افسر کشته و چهار صد نفر زخمي ولی از نیروی ملی هيچکس کشته و بازخمي نشد.

قشون دولتي ۳ روز ديگر در آنجا در محاصره ماند. وضع قشون دولتي فوق العاده خطرناک شده بود واعزام قوا برای خلاص نمودن آنها غير از استفاده از قوای عشايري ميسر نبود ناچار نيابست روسای عشاير کرد را که در آن حوالی بودند تحت تاثير قراردادها از قوای آنها برای شکستن محاصره استفاده نمود ولی اين امر هم جز با دخالت دولت انگليس امکان پذير نبود.

شب ۱۲ سپتامبر . . . نثر از افراد مسلح عشايرت سورجی هنگ دولتي را از محاصره نجات دادند و ملامصطفى بهتران ديد که بواسطه ديگری در گوه پيرس که يك ساعت و نيم از موضع جنگ دور بود عقب نشيني نمايد.

در عرض پنج روز زميني روز ۸ سپتامبر و ۳ روز محاصره و روز آخر جمعا هفت دفعه مصادمه با قشون دولتي در گرفته بود. روسای عشايری که با افراد مسلح خود به کمک قوای دولتي آمده بودند عبارت بودند از: احمد بيک زيباری - شوکت زيباری - مجيد حسين آقا - عبدالله شرفانی - شيخ جلال بريف کانی - و در نتيجه اين سياست که روسای عشاير کرد را بر عليه قوای ملی به جنگ در آورده بودند محضود زيباری هم که خود را به قوای ملامصطفى ملحق نموده بود از نیروی ملی جدا شده بطرف دولتيان رفت و ملامصطفى را با قدايانش تنها گذاشت.

مجموع کشته وزخمي پس از اين سلسله معاربات بقرار ذيل بود از قشون دولتي ۳۸۰ کشته و ۴۵۰ زخمي و از نیروی ملی ۹ نفر کشته و چهار زخمي یکی از اين کشته شدگان فرمانده جبهه راست در آقا زارای بود.

جنگ هه و ديان و مزنه (جبهه خاور)

روز ۲ سپتامبر ۱۹۴۵ هنگ ۴ از طرف راست و هنگ ۳ از طرف چپ از با پشتيان بسوی موه تمش خود را آغاز نمودند. در اين موقع نستی

- ۴۰ -

از نیروی ملی که در اشکفت همدان خود را پنهان کرده بودند و از مزله قریب یکساعت راه بود پشت هر دو هنگ را گرفته و با وجود بسیاران هواپسا و تیر اندازی شدید توپخانه حمله سختی نمودند. فرمانده جبهه معتمد آقا مرگه سوری با عده پلجاء نفری خود چنان قلب تشون حمله نمود که طرفین بهم در آمیختند و در نتیجه تیر اندازی زره پوش های دولتی بود که این عده دشمن را عقب نشینی موقتی نمود. ولی حلات بعدی تشون را بشکست کشانید
 ۳ توپ کوهستانی - ۳ مسلسل سبک (نوع برن) - بیست صندوق فشنگ -
 ۴۸ گلوله توپ بقتیبت نیروی ملی در آمد تعداد کشته گان تشون دولتی سیصد و زخمی ۱۵۰ نفر از نیروی ملی دواتر زخمی شده بودند قهرمانان این نبرد معتمد آقا مرگه سوری و نور و شیروانی بودند.

جنگ هرن «جبهه غرب»

عشایر بادینان و زیباری در ده هرن که سه ساعت از غرب منطقه بارزان راه است قرار داشتند.

در نفر افسر دوات عراق و هشت نفر از عشایر فرماندهی بانصد نفر مسلح عشایری را بعهده گرفته بودند و بوسیله یکدستگاه بی سیم ارتباط خود را با فرماندهی تشون دولتی برقرار ساخته بودند.

هرن در پشت جبهه پیرس واقع شده بود از این جهت و چون این قوای مسلح در آنجا در هر حال مشغولست جبهه پیرس را تهدید نماید زعمیم مصطفی بارزانی نقشه ای طرح نمود که این موضع تهدید کننده را از میان بر دارد تا به آسانی بتواند در جبهه پیرس عملیات مقاومتی و تعرضی خود را ادامه دهد.

نقشه این بود که ملا مصطفی کوه پیرس را ترک گفته باسی نفر مسلح این عده را محاصره کند و شیخ سلیمان نیز بسر کردگی ۲۸ نفر عده ملا مصطفی را در محل محاصره تقویت نماید و درحین که این قوا مشغول محاصره هرن هستند افسر عزت عبدالعزیز نویی را که در جنگ قبل به غایت گرفته شده بود و در آن موقع در هرنه نصب گردیده بود یا کمال دلت برای بسیاران هرن بکار برد.

از آنجائی که مسافت هرن تا هرنه ۶ هزار یارد بود و تپروس توپ نامبرده هم هفت هزار یارد از این جهت نقل و انتقالی لازم بود و بعضی رسیدن قوای ملا مصطفی با اطراف هرن تیر اندازی توپ بوسیله عزت عبدالعزیز دشمن را غافلگیر و متواری میساخت.

بطوریکه پیش بینی شده بود ملا مصطفی وعده خود هرن را محاصره نمودند عزت عبدالعزیز هم تیر اندازی آغاز نمود ولی تیر بر خلاف انتظار ۱۱ به هرن فرسید از این جهت ملا مصطفی دستور داد که عزت عبدالعزیز توپ را نزدیکتر نموده تیر اندازی را ادامه دهد ولی هر قدر ملا مصطفی بانتظار حمل محاصره را ادامه میداد از تیر اندازی توپ خبری نبود ناچار پس از اینک که مدت هفت ساعت بانهایت شجاعت عده بانصد نفری را محاصره کرده بود چون خبری در راهات

- ٤١ -

نموده که قوای دولتی به پیرس حمله نموده ناچار محاصره را ترک کرده سرعت خود را به کوه پیرس رسانید.

اما علت اینکه عزت عبدالعزیز نتوانست دستور را اجرا نموده وظیفه خود را انجام دهد گویا این بود که چون دستور یافت توپ را نزدیکتر نماید و در ضمن تغییر دادن محل توپ خیر بی اساسی شنیده بود که ملامصطفی محاصره را ترک کرده بدون توجه به دستور فرمانده کل این خیر بی اساس را مقدم بر دستور پنداشته توپ را برداشته و به محل اولیه خود معاودت کرده بود. این عمل عزت عبدالعزیز یکی از بزرگترین ضربت‌هایی بود که بر پیکر نیروی ملی وارد آمد و تقریباً میتوان گفت اساس شکست را این خط‌بخطاتمه فراهم نمود.

جنگ کوه پیرس و عقب نشینی نیروی بارزانی

صبح ۲۵ سپتامبر ۱۹۴۵ زهیم مصطفی بارزانی با حدود ۶۰ نفری در خطی بسافت پانصد یارد سنگر بندی نموده خود را برای جنگ آماده کرد. در این موقع کوه پیرس از هر طرف محاصره شده بود و قوای زیادی دست بخمله زده بودند در طرف چپ عشیرت شورچی با سیمند نفر مسلح بعلمه پرداخته ملاعلی زازوکی را وادار به عقب نشینی کردند. هنگامی که در حمایت بهاران هشت توپ و پنج طیاره از جنوب بکوه پیرس حمله نمود. از طرف راست عشیرت بروارده و براشی و شرقانی و دوسکی با پانصد نفر مسلح برش بردند از پشت سر هم عشیرت زیباری با چهارصد نفر به حمله پرداخت.

با این کیفیت جنگ تا غروب آن روز ادامه داشت زهیم مصطفی بارزانی و نفرانش با استفاده از تاریکی شب از رودخانه مزین گذشته خود را به هرته رسانیدند. در اینجا خط دفاعی تشکیل یافت و به شیخ احمد شیر داده شد که برای درمان گداردن عشیرت بروزی از خطر حمله هواپیما و تیر اندازی توپ بابه فوراً کلیه دهات را تخلیه نموده به پشت کوه شیرین و منطقه عشیرت شیروانی بروند. این تخلیه در همان شب انجام یافت.

شب ۳۰ سپتامبر افسر سید عزیز سید عبدالله اطلاع داد که بهرامی سید مسلح و عده ای مسلح در گانی رش (سرحد ایران و عراق) آماده اجرای دستورات فرماندهی گل‌میباشد در جواب زهیم مصطفی بارزانی دستور داد که از راه گانی رش - کبله شین و ایران دنا نماید.

روز ۶ اکتبر ۱۹۴۵ در حالیکه نیروهای مسلح در چهار جبهه مشغول دفاع بودند تمام ایل بارزان، با کلیه اثنایه و اغلام، با تمامی افراد غیر مسلح وزن و مرد و بیرون جوان به گانی رش رسیدند در آنجا زهیم مصطفی بارزانی با دو بیست نفر مسلح موخره مهاجرین را از حلات دشمن معون داشته و در حین آنکه ایل بطرف ایران به حرکت ادامه میداد بکلیه جیبه‌ها دستور داد که بطرف کبله شین عقب نشینی نمایند روز ۱۱ اکتبر ۱۹۴۵ کبله شین که آخرین نقطه سرحدی ایران و عراق است از طرف ایل بارزان ترک شد و در حالیکه آخرین برب نیروی عراق سبیل مهاجرین را بدوخته نمود ایل بارزان به ایران داخل گردید.

به خوانندگان ارجمند

مطالبی را که خوانندگان محترم در این کتاب مطالعه می‌فرمایند با وحمات زیادی بدست آمده ولی بطور ساده و بی‌آرایی بچاپ رسیده است .

چون در نظر داریم در آینده چاپ دوم آنرا کامل تر و زیبا تقدیم خوانندگان کنیم از مطلعین به «اسرار بارزان» تقاضا داریم اگر مدارک و اطلاعاتی که این موضوع را کامل تر سازد در دسترس داشته باشند و یا عکس‌هایی مربوط باین موضوع در اختیارشان باشد لطفاً به آدرس :

تهران - روزنامه کوهستان

ارسال فرمایند . صمیمانه سپاسگذاریم .

ناسنامەى
پرۆژە

پرۆژەى دەستەى ئىنسىكلۆپىدىيەى پارتى دىموكراتى كوردستان،
لە پىناو ناساندن، كۆكردنەو، بە دىكۆمىنكردن و بلاوكردنەو،
مىژووى پر لە سەرورەى كار و خەباتى پارتى دىموكراتى
كوردستان، لەسەر پىشنىيازى رىزدار مەسرور بارزانى، ئەندامى
مەكتەبى سىياسى پارتى دىموكراتى كوردستان، لە سالى ۲۰۱۴
دامەزراو.

ئەم بەرھەمەى بەردەستى بەرپىزتان بەشىكە لە ھەول و
ئامانجەكانى ئەم پرۆژەى.

